

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ทั้งจากการสัมภาษณ์ การ ใช้แบบสอบถาม และการสังเกต มาตรวจสอบ เรียบเรียง ประมวลผลข้อมูล และใช้การวิเคราะห์ ในลักษณะต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผลการศึกษานำเสนอตามเนื้อหาเชิงคุณภาพเป็นส่วน ๆ ประกอบด้วยผลการศึกษาริบทของครอบครัว และชุมชน การพัฒนารูปแบบ และกระบวนการเรียนรู้ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสังเกต และการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของตำบลแม่ข้าวต้ม และหมู่บ้านที่ศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลของกลุ่มที่ศึกษา

ตอนที่ 3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนและครอบครัว

ตอนที่ 4 แผนพัฒนาชุมชนและครอบครัว

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของตำบลแม่ข้าวต้ม
และหมู่บ้านที่ศึกษา

บริบทพื้นที่

สภาพทั่วไปของตำบล

ที่ตั้ง พื้นที่ และอาณาเขต ตำบลแม่ข้าวต้ม ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ห่างจากตัวเมืองประมาณ 23 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 44,719 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อ สรุปได้ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลลริมกอก และอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

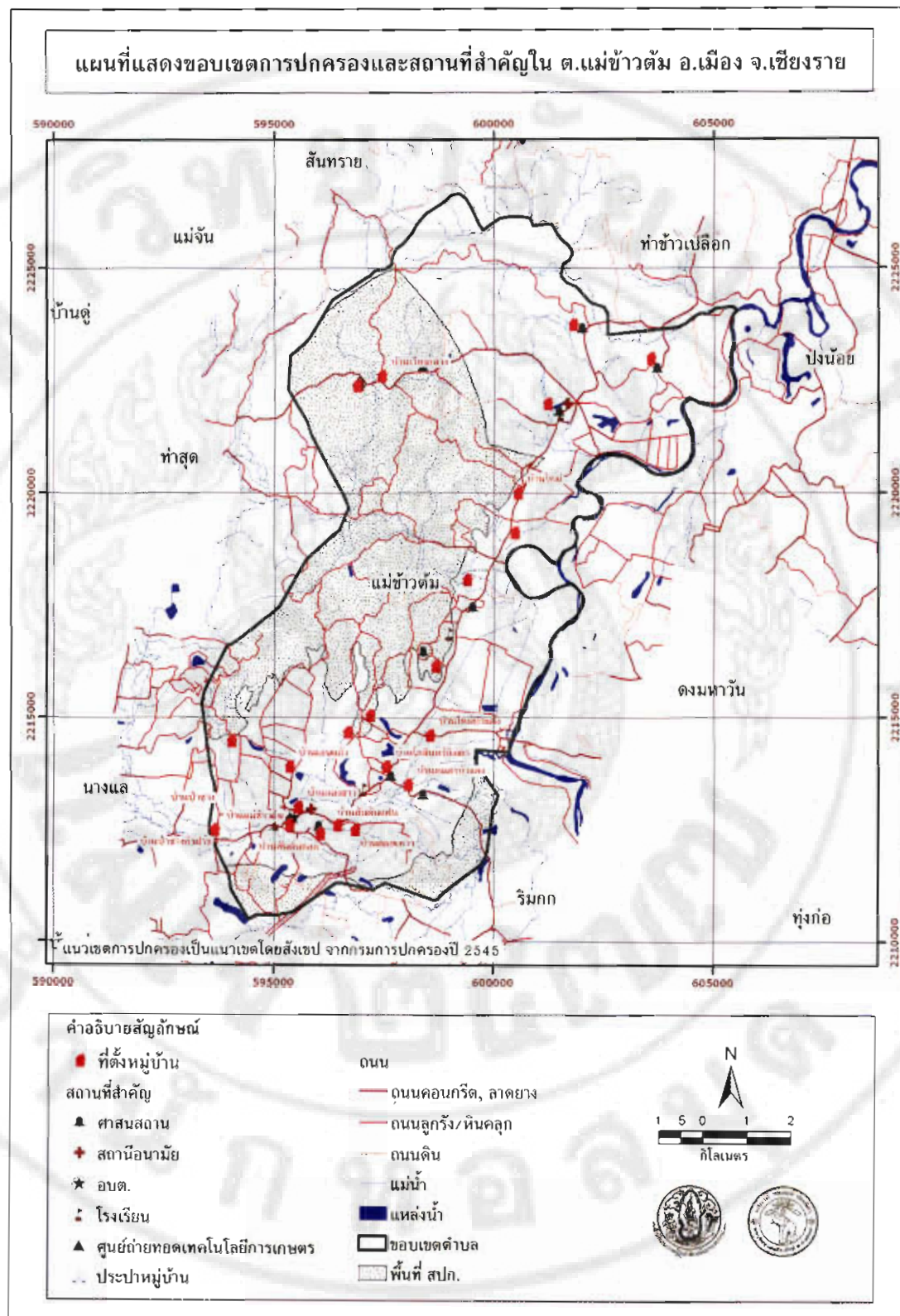
ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลนางแล และตำบลท่าสุค

ทิศตะวันออก ติดต่อกับกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง และลำน้ำกก

ทั้งนี้ในตำบลแม่ข้าวต้ม มีทั้งหมด 23 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านแม่ข้าวต้ม	หมู่ที่ 13 บ้านใหม่
หมู่ที่ 2 บ้านทุ่งยาว	หมู่ที่ 14 บ้านก้อดขาว
หมู่ที่ 3 บ้านสันตันแหน	หมู่ที่ 15 บ้านใหม่บัวแดง
หมู่ที่ 4 บ้านสันตันแฟน	หมู่ที่ 16 บ้านป่าซางหัวฝาย
หมู่ที่ 5 บ้านหนองบัวแดง	หมู่ที่ 17 บ้านสันตันกอก
หมู่ที่ 6 บ้านห้วยเจริญ	หมู่ที่ 18 บ้านคอยเทวา
หมู่ที่ 7 บ้านโล๊ะป่าห้า	หมู่ที่ 19 บ้านเกษแก้ว
หมู่ที่ 8 บ้านห้วยอัม	หมู่ที่ 20 บ้านประชาร่วมมิตร
หมู่ที่ 9 บ้านห้วยอัมใหม่	หมู่ที่ 21 บ้านเวียงกลาง
หมู่ที่ 10 บ้านปางลาว	หมู่ที่ 22 บ้านโล๊ะป่าห้า
หมู่ที่ 11 บ้านเวียงกลาง	หมู่ที่ 23 บ้านทรายมูล
หมู่ที่ 12 บ้านโกสินทร์นิมิต	

สถานที่สำคัญในตำบลประกอบด้วย โรงเรียน ศาสนสถาน (วัด) สถานีอนามัย
องค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และที่ตั้ง
หมู่บ้าน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข้าวต้ม, 2549) ดังภาพ 4

ภาพ 4 ขอบเขตการปกครองและสถานที่สำคัญ
ที่มา: สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (2550: 8)

ขนาดพื้นที่ในตำบล พื้นที่ ส.ป.ก. และพื้นที่การเกษตร

ตำบลแม่ข้าวต้ม มีพื้นที่ทั้งหมด 44,719 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 24,168 ไร่ ซึ่งหมู่บ้านที่มีพื้นที่การเกษตรมากที่สุด คือ หมู่ที่ 10 บ้านปางลาว จำนวน 3,073 ไร่ รองลงมา คือ หมู่ที่ 4 บ้านสันตันแพนและหมู่ที่ 14 จำนวน 1,000 ไร่ และหมู่ที่ 23 บ้านทรายมูล จำนวน 1,600 ไร่ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2548) โดยมีพื้นที่ ส.ป.ก. จำนวน 32,381 ไร่ (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย, 2550: 11) ดังตาราง 1

ตาราง 1 ขนาดพื้นที่ในตำบล และพื้นที่การเกษตร ปี พ.ศ.2548 จำแนกตามรายหมู่บ้าน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	พื้นที่การเกษตร (ไร่)	พื้นที่ ส.ป.ก. (ไร่)
1	บ้านแม่ข้าวต้ม	3,154	1,300	2,062
2	บ้านทุ่งยาง	1,500	1,500	1,425
3	บ้านสันตันแหวน	1,500	1,500	2,863
4	บ้านสันตันแพน	2,000	1,800	1,501
5	บ้านหนองบัวแดง	1,500	950	1,075
6	บ้านห้วยเจริญ	1,650	1,500	3,111
7	บ้านโล๊ะป่าห้า	1,500	NA	2,19
8	บ้านห้วยอัมโน	1,954	800	NA
9	บ้านห้วยอัมใหม่	2,500	400	1,112
10	บ้านปางลาว	4,800	3,073	3,892
11	บ้านเวียงกลาง	2,902	1,200	3,346
12	บ้านโกสินทร์นิมิตร	867	227	63
13	บ้านใหม่	2,000	1,500	3,400
14	บ้านก้อคยาว	3,500	1,000	1,600
15	บ้านใหม่บัวแดง	3,600	1,568	2,575
16	บ้านป่าซางหัวฝาย	700	300	1,115
17	บ้านสันตันกอก	1,800	1,000	NA
18	บ้านดอยเทวา	600	450	710
19	บ้านเกษแก้ว	2,180	1,500	279
20	บ้านประชาร่วมมิตร	2,200	1,000	1,392
21	บ้านเวียงกลาง	NA	NA	431
22	บ้านโล๊ะป่าห้าใหม่	NA	NA	91
23	บ้านทรายมูล	2,312	1,600	119
รวม		44,719	24,168	32,381

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2548)

หมายเหตุ NA หมายถึง ไม่มีข้อมูล

ลักษณะทางกายภาพของตำบลแม่ข้าวต้ม

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นเนินเขา ที่ค่อนและที่ราบลุ่มที่ราบข้างเนินเขาสลับกับแม่น้ำ ทำให้มีวิวทิวทัศน์ที่ดีและเหมาะสำหรับพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และพื้นที่ตำบลแม่ข้าวต้ม มีลำน้ำไหลผ่าน 7 สาย คือ 1) ลำน้ำแม่งาม 2) ลำน้ำแม่ข้าวต้ม 3) ลำน้ำห้วยเจริญ 4) ลำน้ำร่องห้า 5) ลำน้ำก้อคยาว 6) ลำน้ำขุนแพ่ง และ 7) ลำน้ำแม่กก

ระบบสาธารณูปโภค

ภายในตำบลแม่ข้าวต้มมีการบริการด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ระบบไฟฟ้า และระบบเครือข่ายโทรศัพท์สำหรับบริการประชาชน ครอบคลุมทั้ง 23 หมู่บ้าน สำหรับประปา/บ่อบาดาลสาธารณะ บ่อโยก 547 แห่ง บ่อน้ำตื้น 1,263 บ่อ ตำบลแม่ข้าวต้มมีประปาใช้จำนวน 15 หมู่บ้าน

แหล่งน้ำ ภายในตำบลแม่ข้าวต้มมีแหล่งน้ำใช้ ได้แก่ แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำสาธารณะ และแหล่งน้ำส่วนบุคคลเพื่อใช้ในการเกษตร

แหล่งน้ำธรรมชาติ ใช้ทำการเกษตรทั้งหมด 7 สาย มีเส้นทางกรไหลและสภาพแหล่งน้ำ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แหล่งน้ำธรรมชาติในตำบลแม่ข้าวต้ม

ชื่อลำน้ำ/แหล่งน้ำ	ไหลผ่านหมู่บ้าน	สภาพแหล่งน้ำ
1. ลำน้ำแม่งาม	หมู่ที่ 16 2 3 23 4 15 และหมู่ที่ 5	- ชุดลอกเป็นบางส่วนและในฤดูฝนมีน้ำท่วม
2. ลำน้ำแม่ข้าวต้ม	หมู่ที่ 16 2 19 1 23 18 และหมู่ที่ 4	- ชุดลอกเป็นบางส่วนและในฤดูฝนมีน้ำท่วม
3. ลำน้ำห้วยเจริญ	หมู่ที่ 6	- ชุดลอกเป็นบางส่วนและในฤดูฝนมีน้ำท่วม
4. ลำน้ำก้อคยาว	หมู่ที่ 14	- มีสภาพตื้นเขินเป็นบางช่วง และพบวัชพืชขึ้นริมน้ำ
5. ลำน้ำขุนแพ่ง	หมู่ที่ 8 9	- มีสภาพตื้นเขินเป็นบางช่วง และพบวัชพืชขึ้นริมน้ำ
6. ลำน้ำแม่กก	หมู่ที่ 4 15 10 20 6 7 13 และหมู่ที่ 8	- มีสภาพตื้นเขินเป็นบางช่วง และพบวัชพืชขึ้นริมน้ำ
7. ลำห้วยโมงโค้ง	หมู่ที่ 6,10	- มีสภาพตื้นเขินเป็นบางช่วง และพบวัชพืชขึ้นริมน้ำ

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข้าวต้ม (2549: 9)

ในตำบลแม่ข้าวต้มมีแหล่งน้ำสาธารณะที่เกษตรกรใช้ในการทำการเกษตร ได้แก่
อ่างเก็บน้ำ ฝ่ายและสระเก็บน้ำสาธารณะ รายละเอียดดังตาราง 3

ตาราง 3 แหล่งน้ำสาธารณะในตำบลแม่ข้าวต้ม

อ่างเก็บน้ำ	ขนาด (ไร่)	สภาพแหล่งน้ำ
1.อ่างเก็บน้ำก้อดเขิน	NA	- มีสภาพใช้งานได้ดีเนื่องจากทำการขุดลอกแล้ว
2.อ่างเก็บน้ำก้อดขาว	43	- มีสภาพใช้งานได้ดีเนื่องจากทำการขุดลอกแล้ว
3.อ่างเก็บน้ำหนองวังช้าง	35	- มีสภาพใช้งานได้ดีเนื่องจากทำการขุดลอกแล้ว
4.อ่างเก็บน้ำหนองป่าข่อย	30	- พบวัชพืชขึ้นปกคลุมบางส่วน มีน้ำใช้พอเพียงตลอดทั้งปี
5.อ่างเก็บน้ำหนองผากลางน้ำ	10	- พบวัชพืชขึ้นปกคลุมบางส่วน มีน้ำใช้พอเพียงตลอดทั้งปี
6.อ่างเก็บน้ำหนองกู่	10	- พบวัชพืชขึ้นปกคลุมบางส่วน มีน้ำใช้พอเพียงตลอดทั้งปี
7.อ่างเก็บน้ำคอยงาม	40	- พบวัชพืชขึ้นปกคลุมบางส่วน มีน้ำใช้พอเพียงตลอดทั้งปี
8.อ่างเก็บน้ำหนองผำ	60	- พบวัชพืชขึ้นปกคลุมบางส่วน มีน้ำใช้พอเพียงตลอดทั้งปี
9.อ่างเก็บน้ำหนองผักหนาม	63	- พบวัชพืชขึ้นปกคลุมบางส่วน มีน้ำใช้พอเพียงตลอดทั้งปี
10.อ่างเก็บน้ำหนองแม่หอ	NA	- มีสภาพใช้งานได้ดีเนื่องจากทำการขุดลอกแล้ว
11.อ่างเก็บน้ำผากลางน้ำ	80	- มีสภาพตื้นเขินเป็นบางช่วง และพบวัชพืชขึ้นริมน้ำ

ฝ่าย	ความสูงและ ความกว้าง (เมตร)	สภาพแหล่งน้ำ
1. ฝ่ายสันก้อย	4x30	- มีสภาพตื้นเขินเป็นบางช่วง และพบวัชพืชขึ้นริมน้ำ

สระน้ำสาธารณะ	ขนาดและ ความลึก	สภาพแหล่งน้ำ
1.หนองวังช้าง	24 ไร่	- มีสภาพใช้งานได้ดีเนื่องจากทำการขุดลอกแล้ว
2.หนองก้อดขาว	120,000 ลบ.ม.	- มีสภาพใช้งานได้ดีเนื่องจากทำการขุดลอกแล้ว

ที่มา: 1. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข้าวต้ม (2549: 13)

2. การสำรวจทางกายภาพโดยผู้วิจัย

หมายเหตุ NA หมายถึง ไม่มีข้อมูล

นอกจากนี้ในตำบลแม่ข้าวต้มยังมีแหล่งน้ำส่วนบุคคล คือ บ่อน้ำตื้น-บ่อขุดส่วนตัว จำนวน 2,306 บ่อ และมีบ่อบาดาลส่วนตัว จำนวน 363 บ่อ ซึ่งใช้ในการอุปโภคและบริโภคภายในครัวเรือน (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2550: 10)

สภาพและลักษณะดิน (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2550: 11-15)

ตำบลแม่ข้าวต้มมีกลุ่มชุดดิน ความเหมาะสมของดิน และคุณภาพของดินในการทำเกษตร โดยกลุ่มชุดดินในตำบลแม่ข้าวต้มประกอบด้วยกลุ่มชุดดินทั้งหมด 15 ชุดดิน คือ กลุ่มชุดดินที่ 15/33 21 29C 29E 30 30B 30C 30E 30D 38 38/21 5 5/7 62 และ 7 ซึ่งในแผนแม่บทการพัฒนาตำบลแม่ข้าวต้มได้จัดเรียงลำดับของกลุ่มชุดดินจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด จำนวน 10 กลุ่มชุดดินตามจำนวนพื้นที่ของกลุ่มชุดดินภายในตำบลแม่ข้าวต้ม ซึ่งนำเสนอผลการศึกษา 3 ชุดดิน คือ

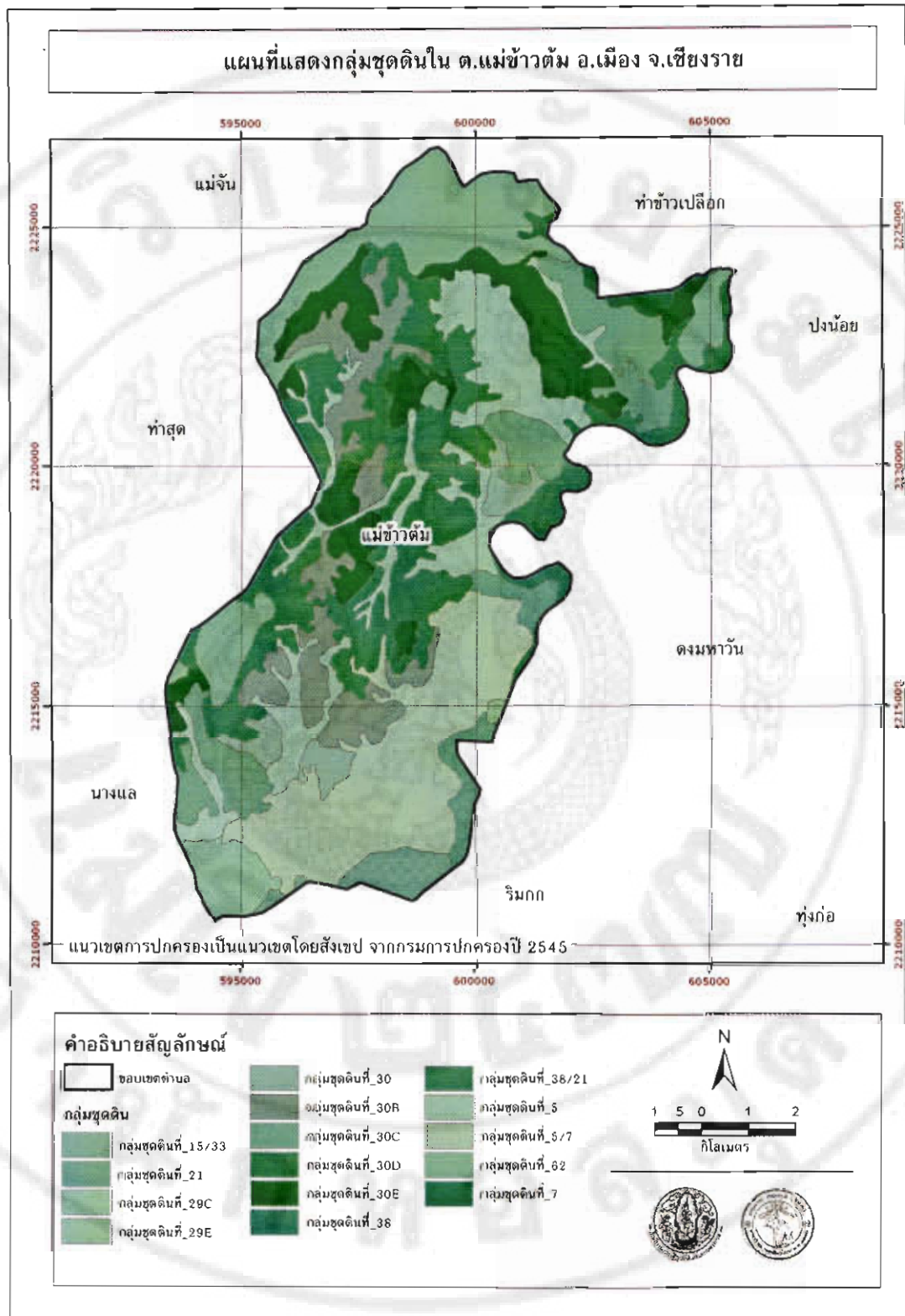
โดยกลุ่มชุดดินที่ 30 D มีพื้นที่ 12,129.62 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 19.27 ของพื้นที่ทั้งหมดเนื้อดินเป็นพวกดินเหนียว มีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง มีความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช โดยทั่วไปกลุ่มชุดดินที่ 30 มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้นและพืชไร่บางชนิด ไม่เหมาะสมในการทำนาเนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่อำนวยที่จะปลูกข้าว (กรมพัฒนาที่ดิน, 2549) ดังภาพ 3-3

กลุ่มชุดดินที่ 5/7 มีพื้นที่ 9,604.16 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.26 ของพื้นที่ทั้งหมด ดินกลุ่มดินนี้ เกิดจากพวกตะกอนลำนํ้า และเป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ในบริเวณที่มีแหล่งน้ำใช้ปลูกพืชไร่ พืชผัก และยาสูบในช่วงฤดูแล้ง ข้าวที่ปลูกโดยมากให้ผลผลิตค่อนข้างสูง ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดินในฤดูฝนน้ำแช่ขังนาน 3 - 5 เดือน ดินมีการระบายน้ำเร็วความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ ลักษณะเนื้อดินและการระบายน้ำของดิน กลุ่มชุดดินที่ 5 มีความเหมาะสมที่จะใช้ทำนามากกว่าปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่งเกษตรกรก็ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาอยู่แล้วในช่วงฤดูฝน และสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีในช่วงฤดูแล้งหรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว และปฏิบัติกันมากในภาคเหนือของประเทศไทย

ส่วนชุดดินชุดที่ 7 กลุ่มดินนี้เกิดจากพวกตะกอนลำนํ้า เป็นดินลึก มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว พบตามพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ปัจจุบันพื้นที่ใหญ่ใช้ทำนา ถ้าหากมีการชลประทานและการจัดการที่ดี สามารถทำนาได้ 2 ครั้ง ให้ผลผลิตค่อนข้างสูง ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ฤดูฝนมีน้ำแช่ขังนาน 3 - 5 เดือน เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ ลักษณะเนื้อดินและการระบายน้ำของดิน กลุ่มชุดดินที่ 7 มีความเหมาะสมในการทำนามากกว่าปลูกพืชไร่ ไม้ผล และ

พืชผัก ซึ่งเกษตรกรได้ใช้ทำนาอยู่แล้วในช่วงฤดูฝน อย่างไรก็ตามกลุ่มชุดดินนี้ยังสามารถปลูกพืช ไร่และพืชผักต่าง ๆ ได้ในช่วงฤดูแล้งถ้ามีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือแหล่งน้ำชลประทานช่วยเสริม

กลุ่มชุดดินที่ 5 มีพื้นที่ 7,889.83 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.53 ของพื้นที่ทั้งหมดดินกลุ่ม ดินนี้ เกิดจากพวกตะกอนลำนํ้า และเป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว พบในพื้นที่ ราบเรียบตามลาน ตะพักลำนํ้าค่อนข้างใหม่ และลานตะพักลำนํ้าระดับต่ำ ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวส่วนใหญ่ใช้ทำนา ในบริเวณที่มีแหล่งน้ำใช้ปลูกพืชไร่ พืชผัก และยาสูบในช่วงฤดูแล้ง ข้าวที่ปลูกโดยมากให้ผลผลิต ค่อนข้างสูง ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดินในฤดูฝนน้ำแช่ขังนาน 3 - 5 เดือน ดินมีการระบายน้ำ เร็วความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่ ลักษณะเนื้อดินและการระบาย น้ำของดิน กลุ่มชุดดินที่ 5 มีความเหมาะสมที่จะใช้ทำนามากกว่าปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่งเกษตรกรก็ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาอยู่แล้วในช่วงฤดูฝน และสามารถปลูกพืชไร่และพืชผัก ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีในช่วงฤดูแล้งหรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว และปฏิบัติกันมากในภาคเหนือ ของประเทศไทย (กรมพัฒนาที่ดิน, 2549: 22) ดังภาพ 5

ภาพ 5 กลุ่มชุดดินในตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย

สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเกษตรของตำบล

ประชากรและครัวเรือน

ตำบลแม่ข้าวต้ม มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 23 หมู่บ้าน จำนวนประชากร รวม 12,190 คน แยกเป็นเพศชาย 6,247 คน เพศหญิงจำนวน 5,908 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,019 ครัวเรือน ความหนาแน่นเฉลี่ยของประชากร ประมาณ 116.27 คน ต่อตารางกิโลเมตร หมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ หมู่ที่ 11 บ้านเวียงกลาง มีจำนวน 1,359 คน รองลงมา คือ หมู่ที่ 10 บ้านปางลาว มีจำนวน 829 คน และหมู่บ้านที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด คือ หมู่ที่ 8 บ้านห้วยอ้อมใน มีจำนวน 301 คน

การประกอบอาชีพ

ตำบลแม่ข้าวต้ม มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 58,250 ไร่ แบ่งเป็นครัวเรือนในการทำ การเกษตร คือ ทำนา 1,784 ครัวเรือน ทำไร่ 900 ครัวเรือน และการเลี้ยงสัตว์ 799 ครัวเรือน

การบริการด้านสาธารณสุข

มีสถานอนามัย 2 แห่ง คือ สถานอนามัยบ้านแม่ข้าวต้ม สถานอนามัยบ้าน โส๊ะป่าห่า ร้านขายยา แผนปัจจุบัน 1 แห่ง มี อสม. อยู่ทุกหมู่บ้าน ทั้ง 23 หมู่

การคมนาคม

เส้นทางสายหลักที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการคมนาคม คือ ถนนลาดยางสาย บ้านเด่น – ท่าข้าวเปลือก ผิวจราจรความกว้าง 6 เมตร (เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน) ซอยในหมู่บ้าน ร้อยละ 90 เป็นถนนคอนกรีต ประชากรส่วนใหญ่สัญจรโดย รถจักรยานยนต์ และรถยนต์ และมีรถยนต์โดยสารประมาณ 4 คัน

การเกษตรในตำบล

ระบบการเกษตรในพื้นที่ทำการเกษตรตำบลแม่ข้าวต้มนั้น เกษตรกรปลูกพืชไร่ (โดยเฉพาะข้าว) เป็นจำนวนมาก พันธุ์ที่นิยมปลูก คือ พันธุ์ที่ทางราชการส่งเสริม ได้แก่ กข.6 กข. 10 มะลิ 105 สันป่าตอง แพร่ 1 และ กข.7 สำหรับข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ พันธุ์ 888 และ ไพโอเนีย ลำไย ได้แก่ พันธุ์อีค้อ

การเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรในตำบลแม่ข้าวต้ม มีการเลี้ยงสัตว์ทั้งเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม สัตว์ที่เกษตรกรเลี้ยง คือ โคพื้นเมือง จำนวน 2,328 ตัว โคพันธุ์และโคลูกผสม จำนวน 405 ตัว กระบือ จำนวน 232 ตัว สุกร จำนวน 1,279 ตัว ไก่พื้นเมือง จำนวน 11,499 ตัว เป็ดเทศ จำนวน 91 ตัว เป็ดเนื้อ จำนวน 20 ตัว เป็ดไข่ จำนวน 356 ตัว ห่าน จำนวน 12 ตัว (สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย, 2550: 35)

รายได้ครัวเรือน

ในตำบลแม่ข้าวต้มมีประชากรโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 3 คนและมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีในภาคเกษตรทั้งจากการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์ รวมถึงนอกภาคเกษตร จำนวน 35,202 บาท/คน/ปี (กรมการพัฒนารัฐบาล, 2548: 24)

แหล่งตลาดทางการเกษตร

จากการจัดเวทีชุมชน พบว่าตำบลแม่ข้าวต้มไม่มีแหล่งตลาดทางการเกษตร ดังนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่จึงนำผลผลิตไปจำหน่ายในตัวจังหวัด และมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อผลผลิตของเกษตรกรไปจำหน่ายยังตัวจังหวัดหรือต่างจังหวัดอีกต่อหนึ่ง

บริบทพื้นที่ศึกษานิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

ความเป็นมาของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

สืบเนื่องรัฐบาลมีแผนบริหารราชการแผ่นดิน 4 ปี ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดความยากจน โดยมีเป้าหมายที่จะแก้ไขความยากจน และยกระดับรายได้คนยากจน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นคนยากจนในภาคเกษตรประมาณ 6 ล้านคน ปัญหาด้านความยากจนในภาคเกษตร คือ ขาด 1) ขาดความรู้และการจัดการ 2) พูน 3) โครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะที่ดินทำกิน การพัฒนาดินและน้ำ และ 4) ปัญหาราคาสินค้าและตลาด ซึ่งผลการดำเนินงานของศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ (ศตจ.) พบปัญหาที่มีการลงทะเบียนมาก คือ ขาดที่ดินทำกินหรือมีที่ดินแต่ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว ประมาณ 4.8 ล้านราย ในจำนวนนี้เป็นผู้ไม่มีที่ดินประมาณ 2 ล้านราย และเป็นผู้มีที่ดินไม่เพียงพอ 1.6 ล้านราย ซึ่งเป็นเป้าหมายของการแก้ไขปัญหากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีภารกิจหลักในการจัดหาที่ดิน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเกษตร การพัฒนาเกษตรกรในด้านความรู้ อาชีพ การจัดการ การแปรรูป การตลาด เพื่อให้ยุทธศาสตร์การจัดความยากจนบรรลุผล

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเน้นการดำเนินงาน 4 อย่าง คือ

1. เน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกษตรกรได้เข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และปัญญา เพื่อการแก้ปัญหาความยากจน ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. เน้นการฝึกอบรมภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกษตรกรรู้จักการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และเข้าถึงโอกาสใหม่ ๆ โดยมีการทำกินในแปลงที่ดินที่จัดให้ควบคู่ไปกับการเรียนรู้
3. เน้นการนำที่ดินที่ถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่ามาใช้ประโยชน์ในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรยากจน ควบคู่กับการฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. เน้นการรวมกลุ่มเกษตรกรให้พึ่งพาช่วยเหลือกัน ในรูปสหกรณ์หรือวิสาหกิจ ชุมชน และสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน เพื่อช่วยเหลือด้านการตลาด อันสามารถจะเชื่อมโยง ไปสู่การส่งออกในรูปแบบการทำ Contract Farming กับบริษัทเอกชน

แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจน มี 2 รูปแบบ ได้แก่

1. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน (โรงเรียนแก้งจัน) โดยการพัฒนาต่อยอด โครงการ 1 ตำบล 1 ฟาร์ม มีแนวทางการดำเนิน ดังนี้
  - 1.1 จัดหาที่ดินว่างเปล่าที่เป็นที่ดินของทางราชการ ที่ดินสาธารณประโยชน์ หรือที่ดินของเอกชนที่ยินยอมให้ใช้ประโยชน์ เป็นต้น เพื่อจัดทำเป็นแปลงหมุนเวียนทำกิน ชั่วคราว และเป็นศูนย์ข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ที่จะพัฒนาให้เกิดประกายความคิด ทักษะ การผลิต และการจัดการ เพื่อนำไปพัฒนาปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตของเกษตรกร ในลักษณะ Learning by doing ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
  - 1.2 เกษตรกรที่ลงทะเบียนคนจนและเข้าร่วมโครงการเมื่อผ่านการฝึกอบรม เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงแล้ว สามารถนำความรู้ที่ได้รับพร้อมกับทุนที่ศูนย์แบ่งให้จากรายได้ ผลผลิตในแปลง ไปลงทุนต่อในที่ดินของตนเองหรือที่เช่าหรือที่ทางราชการจัดให้ต่อไป
  - 1.3 สนับสนุนให้สมาชิกที่ผ่านมาฝึกอบรมรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน เพื่อช่วยเหลือกันในการดำเนินการด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาดต่อไปในอนาคตโดยใช้ศูนย์ เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนเป็นศูนย์ประสานงาน
2. นิคมเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการจัดที่ดินให้เกษตรกรเข้าไปทำกินถาวรใน ที่ดินของ ส.ป.ก. ที่ยังไม่มีผู้ออกเอกสารสิทธิ์ โดยจะดำเนินการ ดังนี้ (สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน เพื่อเกษตรกรรวม, 2543: เอกสารอัดสำเนา)

2.1 รวมกลุ่มสมาชิกตามหลักสหกรณ์และให้สหกรณ์เช่าที่ดินแปลงรวมในระยะยาว จาก ส.ป.ก. ตลอดจนอาศัยเอกสารสัญญาเช่าดังกล่าวค้ำประกันการกู้ยืมเงิน เพื่อให้สหกรณ์มีทุนมาดำเนินการ

2.2 จัดรูปการใช้ที่ดินทั้งแปลงอย่างเป็นระบบ แบ่งพื้นที่ส่วนที่อยู่อาศัยประมาณ 2 งาน - 1 ไร่ เพื่อทำการเกษตรแบบผสมผสาน โดยการปลูกพืชผัก เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ในรูปแบบการพึ่งตนเอง เพื่อลดรายจ่าย และหากเหลือก็สามารถจำหน่ายเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้

2.3 วางแผนผลิตเป็น Cluster เพื่อให้ได้มาตรฐาน GAP และทำ Contract Farming ที่มีการกำหนดรูปแบบและวิธีการผลิตที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนชนิดของพืชที่มีตลาดรองรับชัดเจน และมีการซื้อในราคาประกันโดยบริษัทเอกชน

2.4 สมาชิกแบ่งงานกันทำตามความถนัด ทั้งการผลิต การแปรรูป บรรจุภัณฑ์ โดยมีการทำ Branding ของนิคม

2.5 จัดให้มีกิจกรรมในมิติทางสังคมร่วมกันและมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกในนิคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.6 การจัดการด้านทุน

2.6.1 บูรณาการในเรื่องทุน โดยรัฐใช้ประโยชน์จากกองทุนต่างๆ ที่มีอยู่ เช่น กองทุนการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งรัฐอาจจะสนับสนุนงบประมาณผ่านกองทุนเหล่านี้ เพื่อให้สหกรณ์นิคมเศรษฐกิจพอเพียงกู้ยืม ขณะที่เอกชนอาจสนับสนุนปัจจัยด้านการผลิตหรือการร่วมทุนกับสหกรณ์ในการผลิตต่างๆ ตลาดจนเกษตรกรอาจร่วมลงทุนในสหกรณ์และเพิ่มจำนวนหุ้น โดยการออมเพื่อเพิ่มปริมาณทุนของตนเอง

2.6.2 จัดตั้งกองทุนเพื่อดำเนินกิจการของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงระยะแรกสำหรับกลุ่มเกษตรกรที่ยังไม่พร้อม ก่อนที่จะมุ่งถ่ายให้สหกรณ์นิคมเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปเมื่อมีความพร้อม โดยการยืมเงินกองทุนต่าง ๆ ของภาครัฐ เพื่อใช้บริหารกิจการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงการแปรรูป การจำหน่ายผลผลิต ตลอดจนการดำเนินกิจการอื่น ๆ เช่น การท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ เป็นต้น โดย รายได้ส่วนหนึ่งสามารถตอบแทนให้แก่กลุ่มคนที่เข้ามาดำเนินงานตามความเหมาะสม และเป็นการสร้างงานหลากหลาย เพื่อรองรับคนที่ขึ้นทะเบียนคนจน ซึ่งอาจมีความถนัดในการทำงานประเภทต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไป

2.7 การจัดการตลาด

ตลาดรองรับในส่วน Contract Farming นั้น จำหน่ายตรงให้กับบริษัทที่มีการทำสัญญาร่วมกัน ตลอดจน ตลาดชุมชน ตลาด ห้างถิ่น และอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับสมาชิกสหกรณ์จะช่วยกันวางแผน

2.8 การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม

2.8.1 ในการให้สหกรณ์เช่าที่ดินจาก ส.ป.ก. ในระยะยาว เพื่อจัดตั้งนิคมเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ส.ป.ก. จะกำหนดเงื่อนไขการเช่าให้ต้องฟื้นฟูสภาพแวดล้อมต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เช่น ให้มีการสร้างเสริมป่าชุมชน เป็นต้น

2.8.2 สภาพแวดล้อมที่ได้รับการพัฒนานี้ สามารถนำไปสู่การจัดการระบบการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ และการใช้ประโยชน์อื่นร่วมกันได้ด้วย

แนวทางการคัดเลือกพื้นที่

1. ใช้พื้นที่แปลงเรียนรู้ ฯ ในปี 2548 หรือพื้นที่โครงการ 1ฟาร์ม 1 ตำบล หรือคัดเลือกพื้นที่ใหม่ในอำเภอหรืออำเภอใกล้เคียง ทั้งนี้ขนาดพื้นที่ 1-100 ไร่ จัดทำเป็นแปลงเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกษตรกรเข้าทำการเกษตรหมุนเวียนทำกินชั่วคราวและแหล่งศึกษาดูงาน (ศูนย์ฯถาวร,คนไม่ถาวร) หรือถาวรบางส่วน อีกส่วนไม่ถาวร กรณีมีพื้นที่มากๆ
2. นิคมเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่นิคมมากกว่า 100 ไร่ขึ้นไป จัดทำเป็นแปลงเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกษตรกรเข้าทำกินอย่างถาวรและเป็นแหล่งศึกษาดูงาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (นิคมถาวร,คนถาวร)

แนวทางการคัดเลือกเกษตรกร

เกษตรกรที่ยากจนที่จดทะเบียนเพื่อการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการไว้กับกระทรวงมหาดไทยตามลำดับ คือ ปัญหาที่ดินทำกิน โดยเป็นเกษตรกรที่ไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีที่ดินทำกินน้อย ไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรวมถึงสมาชิกในครัวเรือน,ปัญหาการส่งเสริมอาชีพการมีงานทำ เป็นเกษตรกรที่มีความขยันขันแข็ง ตั้งใจประกอบอาชีพเกษตรกร โดยสมัครใจที่จะเข้าร่วม (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2543: เอกสารอัดสำเนา)

จากนโยบายของรัฐบาลในการที่จะบริหารจัดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประโยชน์สูงสุด เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม และความยากจนเชิงบูรณาการ โดยได้มอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงมหาดไทยรับไปดำเนินการ สำหรับกระทรวงเกษตรฯ ได้มอบให้ ส.ป.ก. เป็นหน่วยงานหลัก ซึ่งจะต้องจัดหาที่ดินเพื่อนำมาจัดสรร ให้กับผู้ซึ่งได้จดทะเบียนที่เคือครัวเรือนและต้องการที่ดินทำกินตามนโยบายของรัฐบาลภายใต้แผนแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งนี้ กระทรวงเกษตรฯ และ ส.ป.ก. ได้มีโครงการจัดตั้งนิคมเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะ

แก้ไขปัญหาดังกล่าวและความยากจนเชิงบูรณาการ ดังกล่าว ส.ป.ก. ได้มีแผนงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 ที่จะจัดตั้งนิคมเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นในพื้นที่ 11 จังหวัด

ส.ป.ก. เชียงราย เป็น 1 ใน 11 จังหวัดโครงการนำร่อง และ ส.ป.ก. เชียงราย ได้คัดเลือกพื้นที่ที่จะนำมาจัดตั้งนิคมเศรษฐกิจพอเพียงนำร่อง ดังกล่าว คือพื้นที่ที่ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สนง.ป.ป.ส.) ได้มีคำสั่งให้ยึดและอายัดสิทธิ์ผลประโยชน์ และสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งอยู่บนพื้นที่ที่ดิน กลุ่มที่ 3666 เนื้อที่ประมาณ 343 - 3 - 72 ไร่ ไร่ เป็นการชั่วคราว จนกว่าคดีจะถึงที่สุด โดยอ้างว่าเป็นทรัพย์สิน ซึ่งได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติด ซึ่งทรัพย์สินและที่ดินดังกล่าว ตั้งอยู่บนที่ดินของ ส.ป.ก. ในเขตปฏิรูปที่ดิน โครงการป่าดอยผาดอง ป่าดอยสันป่าก้อยและป่าน้ำงาม โชน เอ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ขอใช้ที่ดินเพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์บำบัดยาเสพติด และบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต่อ ส.ป.ก. เชียงราย เมื่อพ.ศ. 2546 และคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย (คปจ. เชียงราย) ในการประชุมครั้งที่ 1/2546 เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2546 มีมติเห็นชอบให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ที่ดินตามที่ขอ แต่เนื่องจากตั้งแต่ พ.ศ. 2546 - 2547 สำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่ได้ส่งเอกสารบางประการให้กับคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.)

พิจารณาอนุญาต ประกอบกับในปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและความยากจน ดังนั้น ส.ป.ก. เชียงราย จึงเห็นว่าพื้นที่ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ขอใช้ ดังกล่าว มีความเหมาะสมที่จะนำมาดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล จึงได้นำเรื่องเสนอให้ คปจ. เชียงราย มีมติในคราวประชุมครั้งที่ 1/2548 เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2548 ยกเลิกมติ คปจ. เชียงราย ครั้งที่ 1/2546 เพื่อนำที่ดินจำนวน 343 - 3 - 72 ไร่ มาดำเนินการจัดตั้งนิคมเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

แต่เนื่องจากในการดำเนินการที่จะเอาพื้นที่ดังกล่าว มาจัดตั้งนิคมฯ ต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคไม่สามารถเข้าใช้พื้นที่ได้ เพราะตำรวจภูธรจังหวัดเชียงรายได้นำที่ดินไปเปิดประมูลให้กับบุคคลภายนอกซึ่งเป็นเอกชนเช่าในราคาเช่าปีละ 830,000 บาท (แปดแสนสามหมื่นบาทถ้วน) โดย ส.ป.ก. ไม่ทราบและไม่ได้รับรู้เห็นเป็นใจ และผู้เช่าได้วางมัดจำและชำระค่าเช่าให้กับทาง สนง.ป.ป.ส. ไปแล้วครั้งหนึ่ง

ส.ป.ก. เชียงราย จึงได้ติดต่อและทำหนังสือถึงจังหวัดเพื่อขอให้มีหนังสือถึงตำรวจภูธรจังหวัดเชียงราย ให้ส่งมอบพื้นที่บริเวณดังกล่าวคืนให้กับ ส.ป.ก. แล้วหลายครั้ง แต่ทางตำรวจภูธรจังหวัดเชียงรายไม่ยอมที่จะส่งมอบคืนโดยอ้างว่า เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้มีคำสั่งให้ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงรายใช้และบำรุงรักษาบริเวณที่ดิน

ดังกล่าว แต่ด้วยความมานะพยายามปัจจุบันสามารถที่จะนำที่ดิน จำนวนประมาณ 300 ไร่หรือ 3 ใน 4 ของพื้นที่ทั้งหมดมาดำเนินการจัดทำนคมฯ และได้เปิดนคมฯ ไปแล้ว เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2549 สำหรับที่ดินในส่วนที่ยังไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ ก็เนื่องจาก ผู้เช่าได้มีหนังสือตกลงต่อ ส.ป.ก. ว่าจะขอทำประโยชน์ไปจนถึงสิ้นเดือนสิงหาคม 2549 แล้ว จะรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไป โดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น และส.ป.ก. ได้ทำพิธีเปิดนคมเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2549

ที่ตั้ง พื้นที่ และ อาณาเขต

ที่ตั้ง

นคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย หมู่ที่ 4 บ้านสันตันแพน ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงราย ประมาณ 18 กิโลเมตร

ทิศตะวันออก ติดแม่น้ำงามและแปลงเกษตรกรรม

ทิศตะวันตก ติดแปลงเกษตรกรรม ทางสาธารณะและลำเหมือง

ทิศเหนือ ติดลำห้วยสาธารณะ โยชน์

ทิศใต้ ติดแม่น้ำงามและแปลงเกษตรกรรม

ขนาดพื้นที่

พื้นที่โครงการนคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย เป็นพื้นที่โครงการป่าคอยถ้ำผาดอง ป่าคอยสันป่าก้อยและป่าน้ำแม่งาม (โซน A) หมู่ที่ 4 บ้านสันตันแพน ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย ได้ดำเนินการนคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 21 พฤศจิกายน 2548 ในพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดิน ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 343 - 3 - 72 ไร่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประมาณ 232 - 0 - 35 ไร่

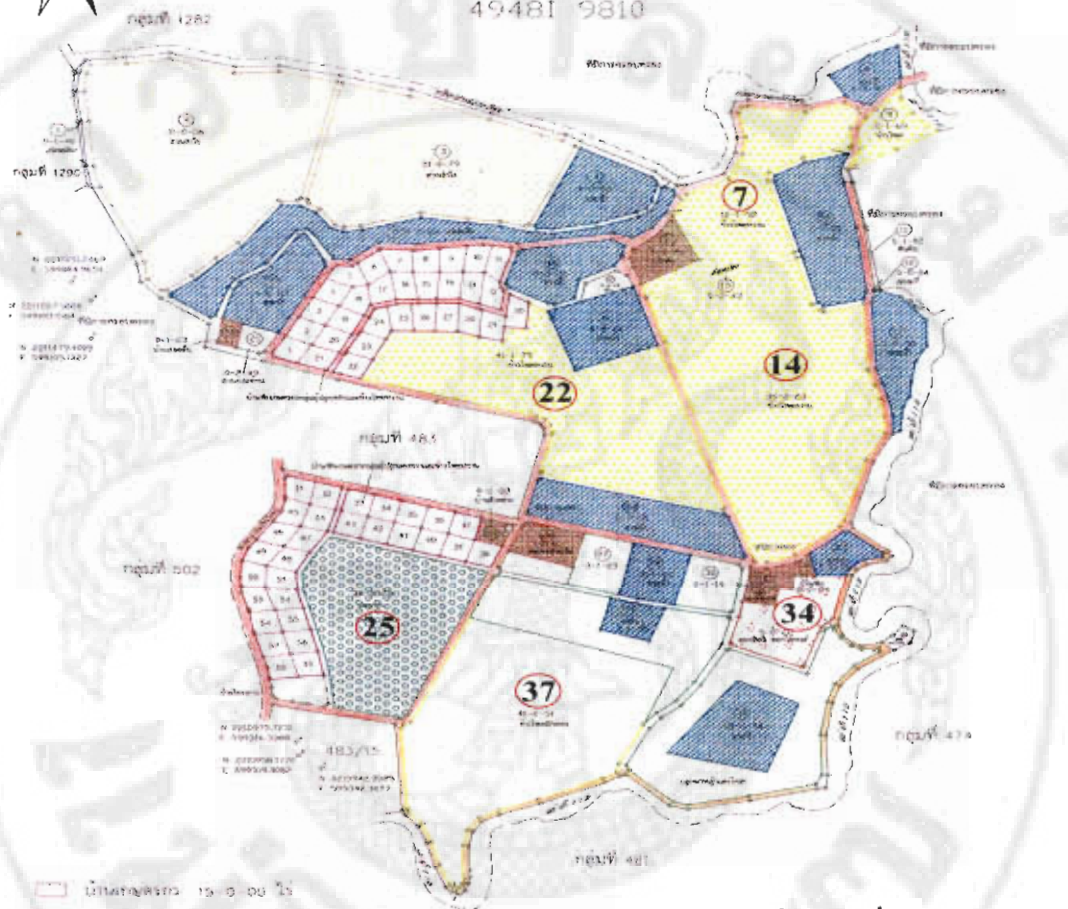
การใช้ประโยชน์พื้นที่ โครงการนคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

เนื้อที่ประมาณ	343 - 3 - 72	ไร่
แปลงเกษตรกรรม	232 - 0 - 35	ไร่
อาคาร, บ้าน	6 - 0 - 51	ไร่
สระน้ำ	60 - 2 - 32	ไร่
ลำเหมือง, ร่องน้ำ	9 - 2 - 40	ไร่
ถนน	35 - 2 - 14	ไร่

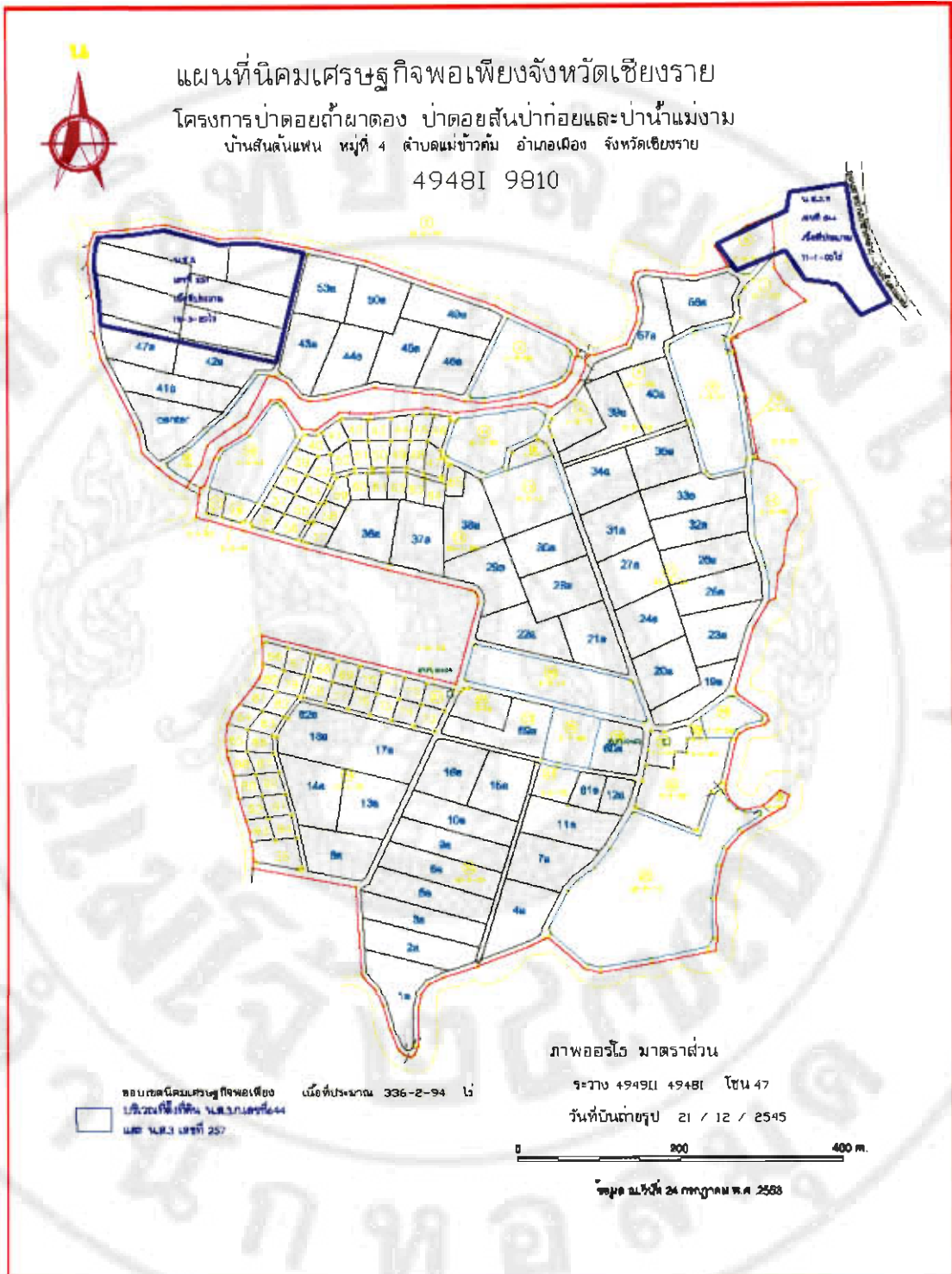
แผนที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดเชียงราย
โครงการป่าดอยแก้วผดอง ป่าดอยแก้วปกย่อยและป่าไม้เม้งาม (ค)
บ้านสันต้นแพน หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
49481 9810

บ้านเลขที่ตรง 15-0-00 ไร่			
ขอบเขตนิคมเศรษฐกิจพอเพียง	เนื้อที่ประมาณ	343-3-72	ไร่
แปลงเกษตร จำนวน 15 แปลง	เนื้อที่ประมาณ	232-0-35	ไร่
สดขนาบ จำนวน 6 แปลง	เนื้อที่ประมาณ	6-0-51	ไร่
ไร่ป่า จำนวน 12 แปลง	เนื้อที่ประมาณ	60-2-32	ไร่
สิ่งปลูกสร้าง	เนื้อที่ประมาณ	9-2-40	ไร่
พืช	เนื้อที่ประมาณ	35-2-14	ไร่

ภาพถ่าย มาตรฐาน 1 : 2,000
 พิกัด 494811 49481 โคน 47
 วันที่ถ่ายภาพ 21 / 12 / 2545
 0 200 400 m
 ชัยมูต ณ วันที่ 20 สิงหาคม 2548

ภาพ 8 แผนที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย แสดงขอบเขตพื้นที่

ภาพ 9 แผนที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย แสดงที่อยู่อาศัย และแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกร

ลักษณะทางกายภาพของนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นเนินเขา ที่ดอนและที่ราบลุ่ม
ระบบสาธารณูปโภค

นิคมเศรษฐกิจพอเพียงเศรษฐกิจพอเพียงมีถนนสายหลักกว้าง 8 เมตร สายรอง 6 เมตร 1 เส้น บ่อบาดาล 11 บ่อ และในปี 2552 มีการบริการด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ระบบไฟฟ้า, สร้างระบบน้ำกินน้ำใช้ 2 จุด, ศาลาอเนกประสงค์ จำนวน 1 หลัง สำนักงานชั่วคราวและโรงเก็บพืช จำนวน 1 หลัง บ้านตัวอย่าง 1 หลัง

แหล่งน้ำ

1. แหล่งน้ำสาธารณะภายในนิคมมีลำน้ำสาธารณะไหลผ่าน 1 สาย คือ ลำน้ำแม่งาม
2. แหล่งน้ำส่วนบุคคล คือ บ่อขุดส่วนตัว 50 บ่อ ใช้สำหรับอุปโภค ส่วนน้ำบริโภคใช้บ่อน้ำที่ ส.ป.ก. ได้สร้างระบบน้ำกินน้ำใช้ 2 จุด

สภาพและลักษณะดิน

นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย มีกลุ่มชุดดิน ความเหมาะสมของดิน และคุณภาพดินในการทำการเกษตร โดยกลุ่มดินที่ 5 ลักษณะเนื้อดินและการระบายน้ำของดิน กลุ่มชุดดินที่ 5 มีความเหมาะสมที่จะใช้ทำนามากกว่าปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่งเกษตรกรก็ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาอยู่ในช่วงฤดูฝน และสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักต่างๆ ในช่วงฤดูแล้งหรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าว

สภาพสังคม และเศรษฐกิจ

ประชากรและครัวเรือน

เกษตรกรที่เข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ได้ถูกคัดเลือกมาจาก เกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนยากจน ผู้บำบัดยาเสพติด ผู้สำเร็จการศึกษาทางการเกษตร(โครงการบ่มเพาะเกษตรกร) เกษตรรุ่นใหม่ (เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินและสมัครเข้ามาโดยต้องผ่านการฝึกอบรมด้านเกษตร จากวิทยาลัยการเกษตร ระยะ 3 เดือน ส.ป.ก. จัดที่ทำกินให้) รวม 52 คน แยกเป็นเพศชาย 35 คน เพศหญิง 17 คน โดยมีระดับอายุเฉลี่ย ดังนี้

อายุ 20 - 29 ปี	จำนวน 1 คน
อายุ 30 - 39 ปี	จำนวน 5 คน
อายุ 40 - 49 ปี	จำนวน 31 คน
อายุ 50 - 59 ปี	จำนวน 11 คน
อายุ 60 ขึ้นไป	จำนวน 4 คน

การศึกษา

จากการสำรวจเกษตรกรที่เข้ามาทำการเกษตรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง เชียงราย ได้เข้ารับการศึกษานในสถานศึกษาในตำบล และวิทยาลัยเกษตรท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย โดยมีระดับการศึกษา ดังนี้

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	7 คน
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	5 คน
มัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ 6 (ม.6)	1 คน
มัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ 3 (ม.3)	4 คน
ประถมศึกษา (ป.3-ป.6)	35 คน

และ บุครหลานเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนต้น ที่โรงเรียนบ้านหนองบัวแดงและโรงเรียนชุมชนบ้านแม่ข้าวต้มหลวง เพราะทั้งสองโรงเรียนเป็น โรงเรียนขยายโอกาสสำหรับโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เข้ารับการศึกษที่โรงเรียนเมืองรายมหาธา

การประกอบอาชีพ

กิจกรรมอาชีพในปี 2549 - 2551 เป็นการออกแบบกิจกรรมอาชีพให้เกษตรกร จัดทำแปลงเรียนรู้รวม ในการเพาะปลูกข้าวโพดหวาน ข้าวโพดฝักอ่อน การปลูกพริกเขียวพันธุ์หัวเรือ และการปลูกดอกไม้เมืองหนาว (ดอกกลีบลีพันธุ์ปากแตรหน้าตั้ง และดอกไม้หงส์) ซึ่งจะพัฒนาเกษตรกรในอนาคตเพื่อให้มีความรู้อาชีพการจัดการ พัฒนาในการรวมกลุ่มเป็นสถาบันเกษตรกรต่อไป โดย ส.ป.ก.เชียงรายจัดทำแปลงเรียนรู้รวมและได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการจาก บริษัทต่าง ๆ ซึ่งจัดทำ Contract Farming ร่วมกับ ส.ป.ก. คือ

1. บริษัท B.B.D. เวลอปเมนท์จำกัด ให้การสนับสนุนการเพาะปลูกข้าวโพดหวานตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2549 -2551 จำนวน 50 ไร่
2. บริษัท Agro-on จำกัด ให้การสนับสนุนเพาะปลูกพริกเขียว พันธุ์หัวเรือ และแตงกวา พันธุ์ A-JAK ปี พ.ศ. 2549-2551 จำนวน 20 ไร่

3. บริษัท ฟลอร่า เซียนฮุย จำกัด ให้การสนับสนุนการเพาะปลูก ดอกกลีตี่พันธุ์ปากแตรหน้าตั้ง และดอกไข่หงส์ ปี พ.ศ. 2549-ปัจจุบัน

ในปี 2552 เกษตรกรได้รับการจัดที่ดินที่อยู่อาศัยคนละ 2 งาน และแปลงเกษตรกรรม 3 ไร่ ทำให้เกษตรกรได้ทำการผลิตด้านการเกษตรตามแผนกิจกรรมของตนเอง และได้สร้างที่อยู่อาศัยบนพื้นที่ของตน ส่วนใหญ่เกษตรกรประกอบอาชีพปลูกข้าวโพด และปลูกข้าวเป็นหลัก

การบริการด้านการสาธารณสุข

หากเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย เกิดเจ็บป่วยเล็กน้อย จะใช้บริการที่สถานีอนามัยประจำตำบล คือ สถานีอนามัยบ้านแม่ข้าวต้ม, และสถานพยาบาลในหมู่บ้าน โดยชาวบ้านเรียกว่า หมอแดง หมอดี และถ้าเจ็บป่วยมาก เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

การคมนาคม

เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้จักรยานยนต์เป็นพาหนะหลักในการเดินทาง ทั้งภายในตำบล และเข้าอำเภอเมืองเชียงราย ซึ่งนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย อยู่ห่างประมาณ 18 กิโลเมตร และมีการใช้เส้นทางเข้าอำเภอเมือง จำนวน 2 เส้นทาง คือ ถนนลาดยางสายบ้านค่น-ท่าข้าวเปลือก และถนนลาดยางสายฝิ่งหมื่น-หนองบัวแดง

สภาพเศรษฐกิจ

เกษตรกรมีรายได้จากการประกอบอาชีพภาคการเกษตรกรรมได้แก่ ข้าวโพดและข้าว อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ได้แก่ การรับจ้าง และค้าขาย โดยมีการขายผลผลิตทางการเกษตรกับพ่อค้าคนกลาง และบริษัท สำหรับพืชผักสวนครัว นิยมนำไปขายด้วยตนเองที่ตลาดบ้านสันตันแพน ตลาดบ้านหนองบัวแดง และตลาดบ้านแม่ข้าวต้ม ซึ่งอยู่ใกล้กับนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย และซื้อของใช้ในครัวเรือนเข้ามาใช้ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย หรือซื้อจากร้านค้าขายของชำภายในหมู่บ้านสันตันแพน

สรุปข้อมูลบริบทชุมชน

จากการศึกษาเอกสารข้อมูลต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์ไม่เป็นทางการ พอสรุปได้ว่า ตำบลแม่ข้าวต้ม มี 23 หมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมด 44,719 ไร่ มีพื้นที่การเกษตร จำนวน 24,168 ไร่ มีพื้นที่ ส.ป.ก. จำนวน 32,381 ไร่ และพื้นที่ที่เป็นการเกษตรมากที่สุด คือ หมู่ที่ 10 บ้านปางลาวรองลงมา คือหมู่ 4 บ้านสันตันแพน ซึ่งเป็นที่ตั้งนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย อยู่ห่าง

จากอำเภอเมืองเชียงราย ประมาณ 18 กิโลเมตร นับว่าเป็นชุมชนใกล้เมือง เกษตรกรที่เข้าอยู่อาศัย
ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 52 ราย แบ่งเป็นเพศชาย 35 คน เพศหญิง 17 คน

สภาพทางสิ่งแวดล้อม และลักษณะทางกายภาพ

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นเนินเขา ที่ดอนและที่ราบลุ่ม กลุ่มชุดดิน ความเหมาะสม
ของดิน และคุณภาพดินในการทำการเกษตร โดยกลุ่มดินที่ 5 ลักษณะเนื้อดินและการระบายน้ำของ
ดิน กลุ่มชุดดินที่ 5 มีความเหมาะสมที่จะใช้ทำนามากกว่าปลูกพืชไร่ ไม้ผล และพืชผัก ซึ่ง
เกษตรกรก็ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาอยู่ในช่วงฤดูฝน และสามารถปลูกพืชไร่และพืชผักต่างๆ
ในช่วงฤดูแล้งหรือหลังการเก็บเกี่ยวข้าว ปี 2552 มีการบริการด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ระบบ
ไฟฟ้า และมีแหล่งน้ำสาธารณะ ภายในนิคมมีลำน้ำสาธารณะไหลผ่าน 1 สาย คือ ลำน้ำแม่งาม
แหล่งน้ำส่วนบุคคล คือ บ่อขุดส่วนตัว 50 บ่อ ใช้สำหรับอุปโภค ส่วนน้ำบริโภคใช้บ่อน้ำ ที่ ส.
ป.ก. ได้สร้างระบบน้ำกินน้ำใช้ 2 จุด การใช้ประโยชน์พื้นที่ โครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ
เมืองเชียงราย มีเนื้อที่ประมาณ 343 - 3 - 72 ไร่ แบ่งเป็นแปลงเกษตรกรรม 232 - 0 - 35 ไร่
อาคาร บ้าน 6 - 0 - 51 ไร่ สระน้ำ 60 - 2 - 32 ไร่ ลำเหมือง ร่องน้ำ 9 - 2 - 40 ไร่ และ ทาง 35
- 2 - 14 ไร่ การทำการเกษตรของเกษตรกร มีการลดการใช้สารเคมี โดยการทำปุ๋ยอินทรีย์และการ
ปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อบำรุงดินก่อนลงแปลงเกษตรกรรมในรอบต่อไป ภายในบ้านเกษตรกรได้ทำ
ผลิตภัณฑ์น้ำยาเอนกประสงค์ไว้ใช้เป็นการลดค่าใช้จ่ายในบ้าน

สภาพทางสังคม เกษตรกรที่เข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง
เชียงราย ได้ถูกคัดเลือกมาจากเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนยากจน ,ผู้บำบัดยาเสพติด, ผู้สำเร็จการศึกษา
ทางการเกษตร(โครงการบ่มเพาะเกษตรกร) และเกษตรกรรุ่นใหม่ (เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกินและ
สมัครเข้ามาโดยต้องผ่านการฝึกอบรมด้านเกษตร จากวิทยาลัยการเกษตร ระยะ 3 เดือน ส.ป.ก. จัด
ที่ทำกินให้) และเป็นคนในเขตตำบลแม่ข้าวต้มเป็นส่วนใหญ่ โดย ประชากรเพศชายมากกว่าเพศ
หญิง และมีช่วงอายุระหว่าง อายุ 40 - 49 ปี มากที่สุด คือ จำนวน 31 คน ระดับการศึกษา ป.3 -
ป. 6 มากที่สุด 35 คน เกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงรายส่งบุตรหลานเข้าเรียน
ในระดับชั้นอนุบาล - มัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนบ้านหนองบัวแดงและโรงเรียนชุมชนบ้านแม่
ข้าวต้มหลวง เพราะทั้งสองโรงเรียนเป็นโรงเรียนขยายโอกาส สำหรับโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย มาเข้ารับการการศึกษาที่โรงเรียนเมืองราชมหาราช และถ้ามีการเจ็บป่วยเล็กน้อยเกษตรกรใช้
บริการที่สถานีอนามัยประจำตำบล คือ สถานีอนามัยบ้านแม่ข้าวต้ม, และสถานพยาบาลในหมู่บ้าน
โดยชาวบ้านเรียกว่า หมอแดง หมอดี และถ้าเจ็บป่วยมากมาเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลเชียงราย
ประชานุเคราะห์ เกษตรกร ส่วนใหญ่ใช้จักรยานยนต์เป็นพาหนะหลักในการเดินทางหลัก ทั้ง
ภายในตำบลและเข้าอำเภอเมืองเชียงราย ซึ่งจากนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย มีการใช้

การรวมกลุ่มออมทรัพย์เกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรด้วยกัน โดยออมเงินเดือนละ 30 บาท และเปิดให้เกษตรกรกู้ยืมเงิน เกษตรกรมีการรวมตัวกันพัฒนานิคมฯ ด้านถนนหนทาง การขุดลอกสระ การทำเลี้ยงปลาในบ่อสาธารณะ มีการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมล้านนาในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองเชียงราย คือ การเลี้ยงเจ้าที่ และการดำห้วยรดน้ำผู้สูงอายุ ในวันปีใหม่เมือง ทำให้ความสัมพันธ์ในนิคมฯ มีความใกล้ชิด และมีความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า

สภาพทางเศรษฐกิจ เกษตรกรมีรายได้จากการประกอบอาชีพภาคการเกษตรกรรม ได้แก่ ข้าวโพด และข้าว อาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ได้แก่ การรับจ้าง, ค้าขาย โดยมีการขายผลผลิตทางการเกษตรกับพ่อค้าคนกลาง และบริษัท, สำหรับพืชผักสวนครัว นำไปขายด้วยตนเองที่ตลาดบ้านสันตันแพน, ตลาดบ้านหนองบัวแดง และตลาดบ้านแม่ข้าวต้ม ซึ่งอยู่ใกล้กับนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย และซื้อของใช้ในครัวเรือนเข้ามาใช้ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย หรือซื้อจากร้านค้าขายของชำภายในหมู่บ้านสันตันแพน

ตอนที่ 2 ข้อมูลของกลุ่มที่ศึกษา

ผลการศึกษาข้อมูลจากเกษตรกรผู้สมัครเข้าร่วมงานวิจัย จำนวน 10 ราย

รายที่ 1 นายไพศาล จันทรชุ่ม

ภาพ 10 นายไพศาล จันทรชุ่ม

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายไพศาล จันทร์ซุ่ม อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 25 หมู่ที่ 9 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 084-6435767 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สถานะภาพสมรส กับนางอุไร จันทร์ซุ่ม โดยมีสมาชิกในครอบครัว 4 คน

ก่อนเข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง มีอาชีพทำการเกษตร ทำนา ทำไร่ แต่มีที่ดิน 5 ไร่ ซึ่งน้อยไม่พอทำกิน ตนจึงออกไปรับเหมาก่อสร้าง ต่อมารัฐบาลให้ไปลงทะเบียนยากจนที่อำเภอเมืองเชียงราย ตนจึงไปลงทะเบียน สดจ. (ศูนย์อำนวยความสะดวกเพื่อเอาชนะความยากจน) และได้รับการคัดเลือกให้เข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ในรุ่นที่ 1 รุ่นบุกเบิก ตั้งแต่ปี 2549 และตนได้รับการคัดเลือกให้เป็นประธานในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย คนแรก หลักในการเรียนรู้ และใช้เป็นแนวทางการประกอบอาชีพ โดยเกษตรกรได้พูดว่า การเรียนรู้ต้องมี “ททท” คือ เรียนรู้มาแล้วต้อง “ทำทันที” ไม่ใช่ “ทิ้งทันที”

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรได้รับพื้นที่ทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เกษตรกรรม 3 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยมีสภาพพื้นดินเป็นที่ดอน เนื้อดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีการปลูกไม้ดอก ผักสวนครัว เลี้ยงเป็ดจำนวน 16 ตัว เลี้ยงไก่จำนวน 7 ตัว เลี้ยงจิ้งหรีด เลี้ยงปลาจุกจำนวน 400 ตัว และที่ดินแปลงเกษตรกรรม 3 ไร่ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เนื้อดินร่วนปนทราย มีความสมบูรณ์ในระดับปานกลาง พื้นที่ทั้งหมดปลูกข้าวได้ผลผลิต 1,400 กิโลกรัม

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 2 คน คือ นายไพศาล จันทร์ซุ่ม และนางอุไร จันทร์ซุ่ม

แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้บ่อบาดาลจำนวน 1 บ่อขนาด 2 นิ้ว ใช้รดน้ำผัก ดอกไม้ ส่วนแปลงเกษตรกรรม 1 บ่อขนาด 3 นิ้ว แปลงเกษตรใช้สูบน้ำใต้น้ำข้าว

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

พื้นที่อยู่อาศัย

1. ปลูกไม้ดอก พื้นที่ปลูก 50 ตารางวา ปลูก 2,300 ต้น ขายต้นละ 7 บาท รายได้ 16,100 บาท ปีละ 2 ครั้ง รายได้รวมต่อปี 32,200 บาท นำไปขายตลาดนัด ค่าใช้จ่ายแรงงานการเตรียมดิน ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ขนส่ง แปรรูป ไม่มีค่าใช้จ่ายแรงงานเพราะเกษตรกรทำคนเดียวเองทั้งหมด มีค่าปัจจัยการผลิต ค่าเมล็ดพันธุ์ 400 บาท ค่าปุ๋ยเคมี 200 บาท ค่ายาฆ่าแมลง

100 บาท ค่าฮอร์โมน 50 บาท ค่าถุงดำ 300 บาท รวมค่าใช้จ่าย 1,050 บาท ต้องดูแลและเอาใจใส่ พรวนดินและถอนหญ้าทุกวัน สาเหตุที่เลือกทำกิจกรรมนี้ เพราะที่ใช้พื้นที่ไม่มาก ดูแลง่าย ขยายง่าย ราคาดี

2. ผักสวนครัว ปลุกไว้บริโภค 50 ตารางวา ซื้อเมล็ดพันธุ์ผัก 100 บาท ลดต้นทุนปุ๋ย โดยการใช้สารอินทรีย์ เก็บไว้บริโภคถ้าเหลือขาย ลดค่าใช้จ่ายภายในบ้าน และยังได้แบ่งให้เพื่อนบ้านกิน ถ้าเหลือก็ขาย ปีหนึ่งจะได้ประมาณ 500 บาท สาเหตุที่เลือกทำกิจกรรมนี้ เพราะทำให้ผมมี อาหารกิน และลดค่าใช้จ่ายในบ้าน

3. เลี้ยงเป็ด จำนวน 16 ตัว

4. เลี้ยงไก่ จำนวน 7 ตัว

5. เลี้ยงเป็ด และไก่ เลี้ยงด้วยกัน และล้อมคอก มีค่าใช้จ่ายในการสร้างคอก 1,000 บาท มีค่าพ่อแม่พันธุ์ ไม่ได้ซื้อ มีค่าอาหารในการดูแล 3,000 บาท รวมค่าใช้จ่าย 4,000 บาท จะเก็บไว้บริโภค เพื่อลดค่าใช้จ่ายในบ้าน เป็ด 16 ตัว เก็บไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ 7 ตัว คิดเป็นเงิน 490 บาท และไก่ เก็บไว้เป็นพ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ 4 ตัว คิดเป็นเงิน 240 บาท สาเหตุที่เลือกทำกิจกรรมนี้ เพราะทำให้ผมมี อาหารกิน และลดค่าใช้จ่ายในบ้าน

6. เลี้ยงจิ้งหรีด มีจัดซื้อท่อซีเมนต์ ขนาดครึ่งมีท่อ 1.2 เมตร สูง 0.5 เมตร จำนวน 24 ท่อ โรงเรือน มีค่าใช้จ่ายค่าจ้างแรงงานสร้างโรงเรือน 1,500 บาท ค่าวัสดุต่างๆ 6,065 บาท ค่าพ่อแม่พันธุ์และแม่พันธุ์ 2,000 บาท ค่าอาหาร 9,600 บาท รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด 19,165 บาท เลี้ยงประมาณ 40 -60 วัน ก็สามารถขายได้ ผลผลิตได้ 230 กิโลกรัม กิโลกรัมละ 150 บาท คิดเป็นเงิน 34,500 บาท ต่อปี สาเหตุที่ทำการกิจกรรมนี้ เพราะทำให้ผลตอบแทนที่ดี และใช้พื้นที่ไม่มาก ดูแลง่าย ราคาดี

7. เลี้ยงปลาจุก จำนวน 400 ตัว ขายกิโลกรัมละ 40 บาท เลี้ยงปลาจุก ค่าจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์บ่อพลาสติก 200 บาท พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ได้รับแจกจ่ายจากส่วนราชการ ค่าอาหารในการเลี้ยงดู 1,440 บาท รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด 1,640 บาท ผลผลิตที่ได้ 400 ตัว เก็บไว้บริโภค และขายกิโลกรัมละ 50 บาท คิดเป็นเงิน 2,000 บาท

พื้นที่เกษตรกรรม

การปลูกข้าว ค่าใช้จ่ายแรงงานในการเตรียมดิน 7,000 บาท สำหรับการปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ขนส่ง ในแรงงานครอบครัว ค่าพันธุ์เมล็ดข้าวเหนียวไม่ได้ซื้อ เก็บไว้เมื่อปีที่ผ่านมา แต่มีค่าใช้จ่าย ค่าปุ๋ยเคมี 1,480 บาท ค่าน้ำมันเพื่อสูบน้ำ 1,000 บาท รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด 9,480 บาท ข้าวเหนียว 3 ไร่ ผลผลิตรวม 1,400 กิโลกรัม เก็บไว้บริโภค

ทุกครั้งที่ตัดสินใจในการทำกิจกรรมการเกษตร เนื่องจากมีบริษัทมาแนะนำจึงทำตามบริษัท เกษตรกรรายนี้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป นอกเหนือจากการเกษตรของตนเอง โดยมีรายได้เฉลี่ย 8,000 บาทต่อเดือน

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นเงินสดจากภาคเกษตรกรรม เป็นเงิน 66,700 บาท จากพืชไม้ดอก 32,200 บาท และจิ้งหรีด 34,500 บาท รายได้นอกภาคการเกษตร บุตรส่งเงินมาให้จากการทำงานต่างประเทศเดือนละ 5,000 บาท รายได้จากเงินตอบแทน อสม. 6,000 บาท และรับจ้าง 8,000 บาท รวมรายได้ทั้งหมด เป็นเงิน 85,700 บาท

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าไฟฟ้า, ค่าโทรศัพท์, ค่าน้ำมัน 6,240 บาทต่อ
2. ค่าบริโภค ค่าใช้จ่ายค่าอาหาร 2,520 บาทต่อปี
3. ค่าเครื่องอุปโภค(ผงซักฟอก/ยาสระผม) 1,800 บาทต่อปี
4. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (งานสังคมในหมู่บ้าน ,ค่าฌาปนกิจ) 4,920 บาทรวม
5. รายจ่ายทั้งสิ้น 15,480 บาทต่อปี

หนี้สิน เกษตรกรรายนี้ กู้ยืมเงินจากกองทุน ธ.ก.ส.จำนวน 50,000 ยังคงมียอดค้างชำระ 50,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน 20,000 บาทยังคงมียอดค้างชำระ 20,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก. จำนวน 70,000 ยังคงมียอดค้างชำระ 60,000 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 140,000 บาทและยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 130,000 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์กู้เงินเพื่อทำการเกษตร ส่งลูกเรียน เลี้ยงวัว

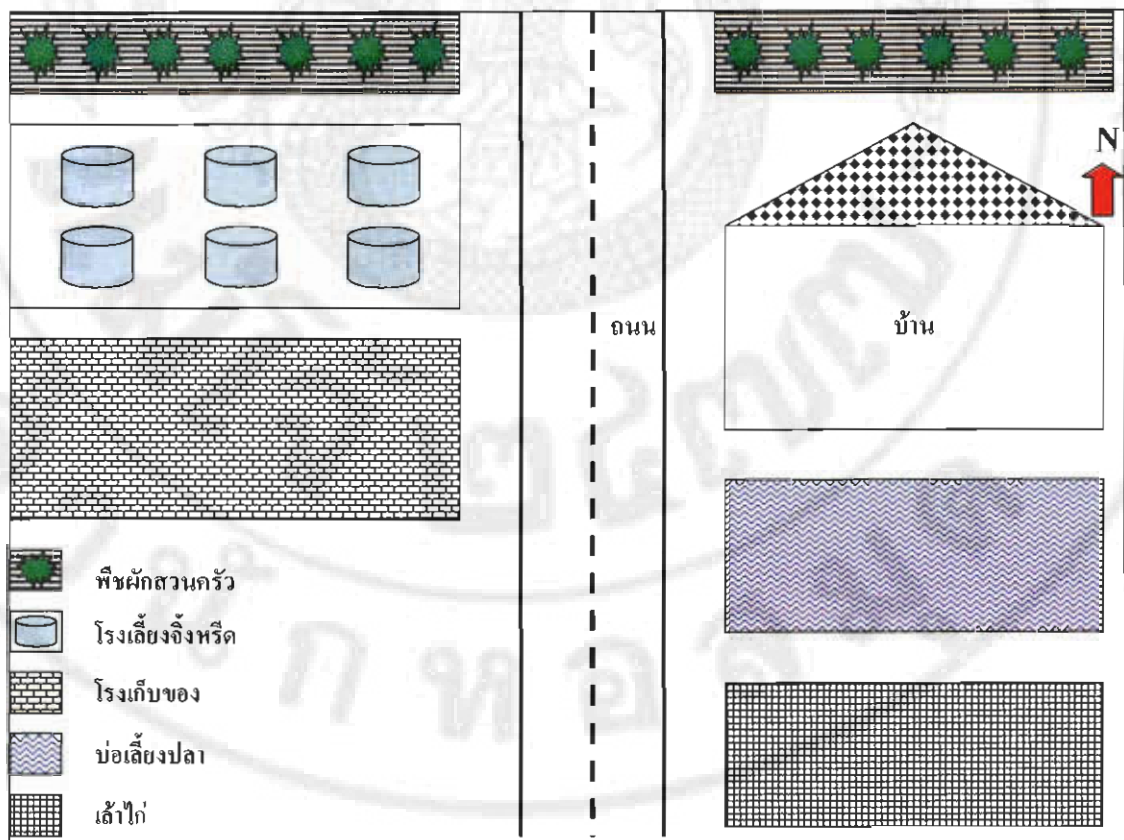
เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่ม อสม., เป็นรองประธานนิคมเศรษฐกิจพอเพียง, ประธานกลุ่มวิสาหกิจบุพผา นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ

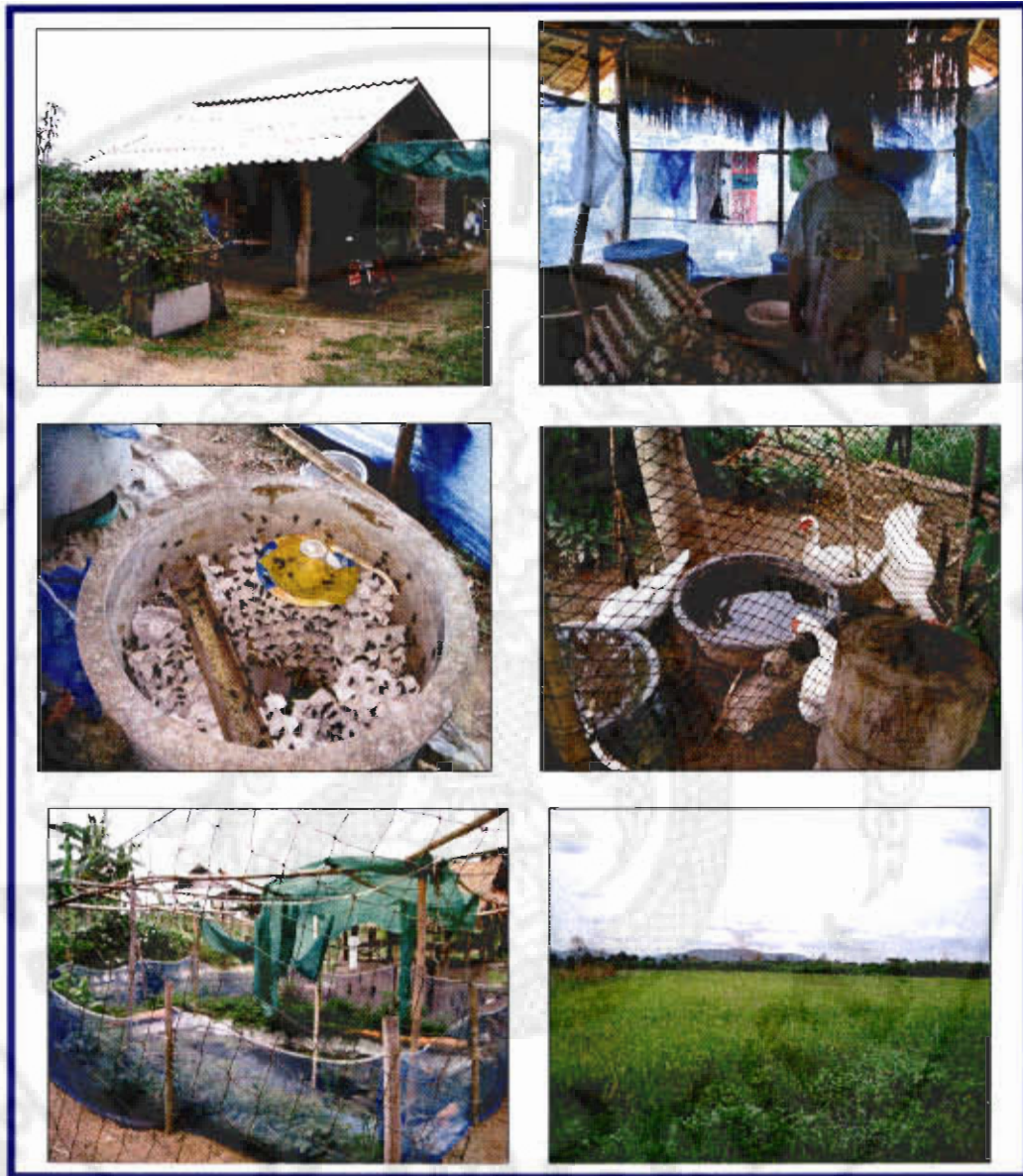
การวางแผนในอนาคต - เกษตรกรมีความคาดหวัง จะปลดหนี้สิน และอยู่อย่างพอเพียง ความคาดหวังคิดว่า ชายพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ จิ้งหรีด ปลุกเสาวรสส่งโรงงาน เพิ่มรายได้

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
ไม้ดอก (แปลงที่อยู่อาศัย)	ปลูก	ดูแลรักษา	ขาย			ปลูก	ดูแลรักษา	ขาย				
ผักสวนครัว (แปลงที่อยู่อาศัย)				ปลูก,ดูแลรักษา,เก็บผลผลิต,บริโภค								
ข้าวเหนียว (แปลง เกษตรกรรม)								ปลูก	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยวผลผลิต		
เปิด,ไถ่ (แปลงที่อยู่อาศัย)				ดูแลรักษาตลอดปี								
จิ้งหรีด (แปลงที่อยู่อาศัย)	ดูแลรักษา	ขาย	ดูแลรักษา	ขาย	ดูแลรักษา	ขาย	ดูแลรักษา	ขาย	ดูแลรักษา	ขาย	ดูแลรักษา	ขาย

ภาพ 11 ปฏิทินการผลิตในรอบปีของนายไพศาล จันทร์ชุม

ภาพ 12 ผังการผลิตของนายไพศาล จันทร์ชุม พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2 งาน

ภาพ 13 ภาพกิจกรรมผลผลิตของแปลงนายไพศาล จันทร์ชุม

รายที่ 2 นางเตรียมดา สิริธอน

ภาพ 14 นางเตรียมดา สิริธอน

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นางเตรียมดา สิริธอน อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 195 หมู่ที่ 18 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 081-3875917 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพสมรส กับนายเฉลียว ดงปาลี โดยมีสมาชิกในครอบครัว 4 คน มีแนวทางในการในการดำเนินชีวิต คือ “ต้องอดทน อาศัยการสังเกต ลองทำ และขยัน”

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรได้รับพื้นที่ทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เกษตรกรรม 3 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยมีสภาพพื้นดินเป็นที่ลุ่ม เนื้อดินร่วนปนทราย เกษตรกรมีการปลูกดอกกลีบลี ได้ผลผลิต 3,000 หัว และที่ดินแปลงเกษตรกรรม 3 ไร่ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ดอน เนื้อดินร่วนปนทราย พื้นที่ทั้งหมดปลูกข้าวโพดได้ผลผลิต 1,810 กิโลกรัม และถั่วลิสง 25 ปีบ

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 2 คน คือ นางเตรียมดา สิริธอน และนายเฉลียว ดงปาลี

แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้บ่อบาดาล 3 บ่อ ขนาด 2 นิ้ว ใช้ที่อยู่อาศัยรดน้ำดอกกลีบลี และขนาด 3 นิ้ว ใช้ที่พื้นที่การเกษตร

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

พื้นที่อยู่อาศัย

1. การปลูกดอกกลีบลี มีค่าใช้จ่ายแรงงานในการเตรียมดิน ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ไม่ต้องเสียเงินเพราะเป็นแรงงานในครอบครัว ส่วนปัจจัยการผลิต มีค่าเมล็ดพันธุ์ 21,000 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์ 100 บาท ค่ายาฆ่าแมลง 160 บาท ค่าฮอร์โมน 490 บาท รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด 22,240 บาท ผลผลิตที่ได้ 3,000 หัว คิดเป็นเงิน 30,000 บาท ผลผลิตที่ได้ขายกับบริษัท ฟอรั่มเซียนฮุยจำกัด สาเหตุเลือกทำกิจกรรมนี้ เพราะขายได้ รายได้ดี ผลผลิตที่ได้ตอบแทนรายเดือน

พื้นที่เกษตรกรรม

1. การปลูกข้าวโพด มีค่าแรงงานในการจ้างเตรียมดิน 525 บาท ปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ใช้แรงงานครอบครัว และเอามือแรงงานในนิคมฯ ส่วนปัจจัยการผลิต มีค่าเมล็ดพันธุ์ 1,130 บาท ค่าปุ๋ย 1,630 บาท ยาฆ่าแมลง 70 บาท รวมค่าใช้จ่าย 3,355 บาท ผลผลิตที่ได้ 1,810 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 6,516 บาท มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อผลผลิต

2. การปลูกถั่ว เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายแรงงาน ค่าเตรียมดิน 525 บาท ค่าจ้างแรงงานการปลูก 150 บาท ส่วนปัจจัยการผลิต ค่าเมล็ดพันธุ์ 480 บาท ค่ายาฆ่าแมลง 70 บาท ค่าสารกำจัดวัชพืช 120 บาท ค่าฮอร์โมน 200 บาท รวมเป็นค่าใช้จ่าย 1,545 บาท ผลผลิตที่ได้ทั้งหมด 25 ปีบ คิดเป็นเงิน 3,200 บาทมีพ่อค้าคนกลางรับซื้อผลผลิต สาเหตุที่เลือกทำกิจกรรมนี้ ทำให้สภาพดินดี ลงทุนไม่สูง

เกษตรกรรายนี้ประกอบอาชีพค้าขาย โดยทอดกล้วยแขก ,ทอดไก่ขาย 70,000 บาท ต่อปี และรับจ้าง 3,000 บาทต่อปี นอกเหนือจากการทำเกษตรของตนเอง

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นเงินสดรายได้จากการปลูกข้าวโพด 6,516 บาท ปลูกถั่วลิสง 3,200 บาท ปลูกดอกกลีบลี 25,000 บาท ส่วนได้นอกภาคการเกษตรกรได้มาจากการค้าขายโดยทอดกล้วยแขก, ทอดไก่ขาย 70,000 บาท และรับจ้าง 3,000 บาท รวมรายได้ประมาณ 107,716 บาท ต่อปี

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่าย (ค่าไฟฟ้า, แก๊สหุงต้ม , น้ำประปา, ค่าโทรศัพท์, ค่าน้ำมันรถ) 37,200 บาทต่อปี

2. ค่าบริโภค 2,400 บาทต่อปี

3. ค่าเครื่องอุปโภค (ผงซักฟอก/ยาสระผม) 2,400 บาทต่อปี

4. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (งานสังคม,ฌาปนกิจ) 10,370 บาทต่อปี

รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 52,370 บาทต่อปี

หนี้สิน เกษตรกรรายนี้ กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก. จำนวน 80,000 ยังคงมียอดค้างชำระ 40,000 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 80,000 บาทและยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 40,000 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์กู้เงินเพื่อปลูกดอกกลีบลี

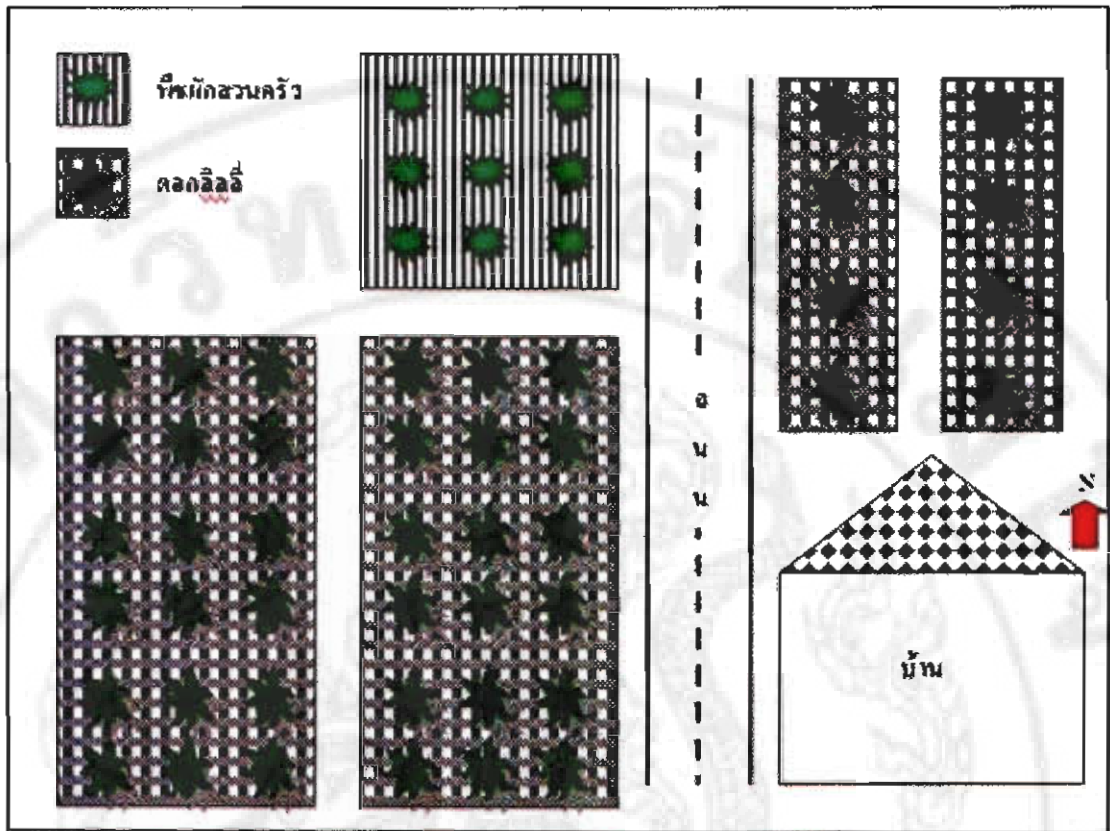
เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับ กลุ่มวิสาหกิจกลุ่มออมทรัพย์ในนิคม กลุ่มบุปผาในนิคมฯ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ด้านแหล่งน้ำ น้ำไม่พอใช้

การวางแผนในอนาคต - เกษตรกรมีความคาดหวัง ไม่อยากมีหนี้สิน พอกินพอใช้ มีเงินใช้ แบบพอเพียง โดยต้องการให้หน่วยงานรัฐสนับสนุนเรื่องน้ำ และการตลาด

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
ดอกกลีบลี (แปลงที่อยู่อาศัย)	ปลูก	ดูแลรักษา	เก็บผลผลิต					ปลูก	ดูแลรักษา	เก็บผลผลิต		
ข้าวโพด (แปลงเกษตรกรรม)	ปลูก	ดูแลรักษา	เก็บผลผลิต									
ถั่วลิสง (แปลงเกษตรกรรม)	ปลูก	ดูแลรักษา	เก็บผลผลิต									
ข้าวเหนียว (แปลงเกษตรกรรม)							ปลูก	ดูแลรักษา	เก็บผลผลิต			

ภาพ 15 ปฏิทินการผลิตในรอบปีของนางเตรียมตา สิริธิดอน

ภาพ 16 ผังการผลิตของนางเตรียมดา สิทธิสอน พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2 งาน

ภาพ 17 ภาพกิจกรรมผลผลิตของแปลงนางเตรียมตา สัทธาตอน

รายที่ 3 นายประเสริฐ ใจเพียร

ภาพ 18 นายประเสริฐ ใจเพียร

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายประเสริฐ ใจเพียร อายุ 49 ปี อยู่บ้านเลขที่ 118 หมู่ที่ 5 ตำบลริมกก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 085-3237130 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับ ม.ศ.3 สถานภาพสมรส กับนางเกสร ใจเพียร โดยมีสมาชิกในครอบครัว 4 คน

เมื่อก่อนผมทำงานอยู่ซ่อมรถยนต์ไม่มีที่ดินทำกิน จึงไปลงทะเลเบียน ศตจ. เหมือนกับเพื่อน ๆ ต่อมาได้ยื่นเขาประกาศว่า ส.ป.ก จัดที่ดินให้ จึงสนใจเข้าร่วมโครงการ ผมเข้ามาเป็นรุ่นที่ 2 มีหลักในการเรียนรู้คือ “เรียนรู้โดยอาศัยความใจเย็น ไม่รีบร้อน ค่อยค่อยทำ แล้วจะเป็นผล”

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรได้รับพื้นที่ทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เกษตรกรรม 3 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยมีสภาพพื้นดินเป็นที่ลุ่ม เนื้อดินร่วนปนทราย เกษตรกรมีการปลูกแตงกวา ปลูกมะเขือเทศ ปลูกฟักทอง เลี้ยงเป็ด 6 ตัว เลี้ยงไก่ 30 ตัว เลี้ยงวัว 7 ตัว เลี้ยงจิ้งหรีด ประมาณ 50,000 ตัว และที่ดินแปลงเกษตรกรรม 3 ไร่ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เนื้อดินร่วนปนทราย พื้นที่ทั้งหมดปลูกข้าวโพดหวาน และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ผลผลิตที่ได้ทั้งหมด 8000 กิโลกรัม

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 2 คน คือ นายประเสริฐ ใจเพียร และนางเกสร ใจเพียร

แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้แหล่งน้ำที่ใช้บ่อบาดาล ขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 บ่อ ไร่ที่อยู่อาศัย 1 บ่อ และแปลงเกษตรกรรม 1 บ่อ

แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้แหล่งน้ำที่ใช้อยู่บาดาล ขนาด 2 นิ้ว จำนวน 2 บ่อ ไว้ที่อยู่อาศัย 1 บ่อ และแปลงเกษตรกรรม 1 บ่อ

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

พื้นที่อยู่อาศัย

1. การเลี้ยงไก่ มีค่าใช้จ่ายแรงงาน ซื้วัสดุอุปกรณ์ 400 บาท ส่วนปัจจัยการผลิต ซื้พ่อแม่พันธุ์ 500 บาท ค่าอาหาร 200 บาท ค่าอาหารเสริม 100 บาท ยารักษาโรค 10 บาท ผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงไก่ ทั้งหมด 30 ตัว ขายไป 10 ตัว คิดเป็นเงิน 800 บาท โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่บ้าน นำไปบริโภค 10 ตัว คิดเป็นเงิน 800 บาท ถ้าคิดเป็นเงินที่ผมขาย และผมเก็บไว้ทำพันธุ์ 10 ตัว สาเหตุที่เลือกทำกิจกรรมนี้ เพราะว่าเลี้ยงง่ายโตเร็ว

2. การเลี้ยงโค ไม่มีค่าใช้จ่ายแรงงานเพราะเกษตรกรสร้างคอก ดูแลด้วยตนเอง ทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิต ซื้พ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ 35,000 บาท ซื้ลูกมาเลี้ยง 10,000 บาท ค่าผสมพันธุ์ 2,400 บาท ค่ายารักษาโรค 500 บาท ผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงวัว 7 ตัว ขายไป 4 ตัว คิดเป็นเงิน 32,000 บาท โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึงที่บ้าน เอาไว้ทำพันธุ์ 3 ตัว

พื้นที่เกษตรกรรม

1. การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และปลูกข้าวโพดหวาน มีค่าใช้จ่ายแรงงาน ค่าเตรียมดิน 900 บาท ค่าเก็บเกี่ยว 1,200 บาท ส่วนปัจจัยการผลิต ค่าเมล็ดพันธุ์ 2,100 บาท ค่าปุ๋ยเคมี 2,300 บาท ค่ายาฆ่าแมลง 200 บาท ค่าสารกำจัดวัชพืช 700 บาท รวมค่าใช้จ่าย 7,400 บาท ผลผลิตที่ได้จากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และข้าวโพดหวาน 8000 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 24,000 บาท โดยมีพ่อค้ามารับซื้อถึง สาเหตุที่ทำกิจกรรมนี้ เพราะว่าง่าย และเหมาะสมกับเกษตรกร รายนี้ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆนอกเหนือจากการเกษตรของตนเอง

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นเงินสดจากภาคเกษตรกรรมทั้งหมด มาจากการปลูกข้าวโพด, เลี้ยงโค, เลี้ยงไก่ รวมรายได้ 131,600 บาทต่อปี

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าไฟฟ้า ค่าแก๊สหุงต้ม ค่าน้ำมัน ค่าโทรศัพท์ 9,000 บาทต่อปี

2. ค่าบริโภค 37,200 บาทต่อปี

3. ค่ายารักษาโรค 360 บาท

4. ค่าเครื่องอุปโภค (ผงซักฟอก/ยาสระผม) 1,200 บาทต่อปี

5. ค่าใช้จ่ายงานสังคม ค่าฌาปนกิจ 7,200 บาทต่อปี

รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 54,960 บาทต่อปี

หนี้สิน เกษตรกรรายนี้ กู้ยืมเงินจากสหกรณ์การเกษตรจำนวน 200,000 ยังคงมี ยอดค้างชำระ 200,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านจำนวน 12,000 ยังคงมียอดค้างชำระ 12,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก.จำนวน 70,000 ยังคงมียอดค้างชำระ 50,000 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 280,000 บาทและยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 262,000 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์กู้เงินเพื่อ ทำการเกษตร และทุนการศึกษานูต

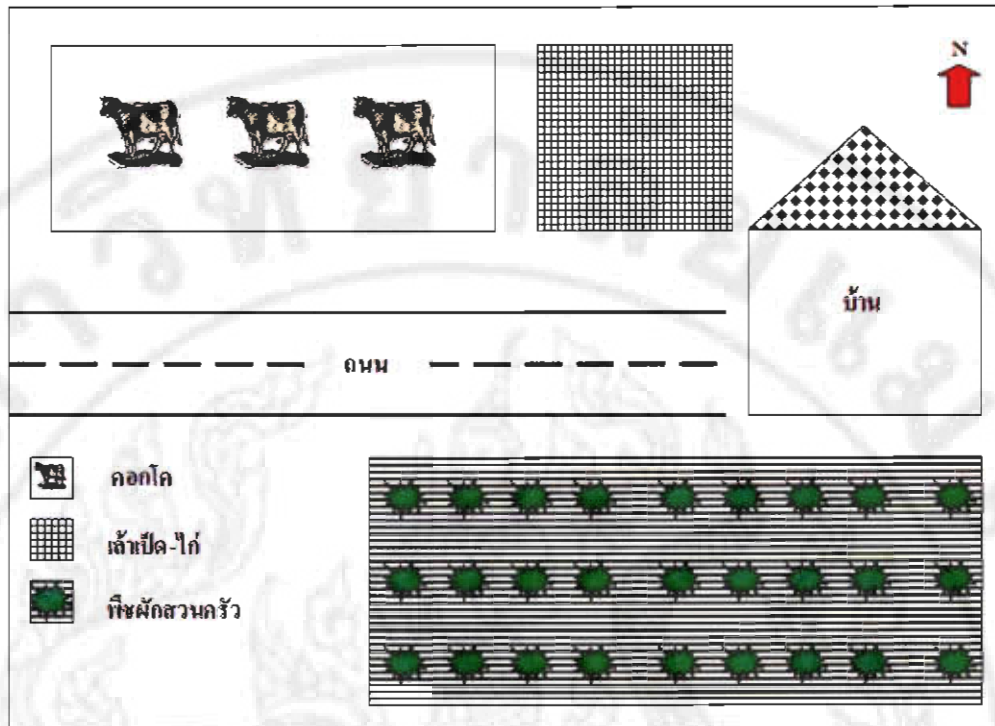
เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับ กลุ่มกลุ่มผู้ปลูกดอกกลีตี่ และกรรมการฝ่าย พัฒนาในนิคมฯ

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ -

การวางแผนในอนาคต - เกษตรกรมีความคาดหวัง อยากรู้ให้ความเป็นอยู่ของ ครอบครัว ดีขึ้น ความคาดหวังคิดว่า พยายามปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว และ ปลดหนี้สิน ซึ่งต้องการให้สนับสนุน เรื่องความรู้ และเงินทุน และให้ติดตามอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรม	เดือน												
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค	
ข้าวโพดหวาน รุ่น 1	เก็บเกี่ยว									ปลูก	ดูแลรักษา		
รุ่น 2 (แปลงเกษตรกร)		ปลูก	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว									
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (แปลงเกษตรกร)				ปลูก	ดูแลรักษา	เก็บเกี่ยว							
เสาวรส (แปลงเกษตรกร)			ดูแลรักษา						ปลูก		ดูแลรักษา		
							เก็บเกี่ยว ได้ 3 ปี						

ภาพ 19 ปฏิทินการผลิตในรอบปีของนายประเสริฐ ใจเพียร

ภาพ 20 ผังการผลิตของนายประเสริฐ ใจเพชร พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2 งาน

ภาพ 21 กิจกรรมผลผลิตของแปลงนายประเสริฐ ใจเพชร

รายชื่อ 4 นางพัชรินทร์ จันทรชุ่ม

ภาพ 22 นางพัชรินทร์ จันทรชุ่ม

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นางพัชรินทร์ จันทรชุ่ม อายุ 46 ปี อยู่บ้านเลขที่ 152 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 081-0203036 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพสมรส กับนายสมหมาย จันทรชุ่ม โดยมีสมาชิกในครอบครัว 3 คน

ก่อนมาอยู่ในนิคม อยากมีที่ดินทำกินเพิ่มขึ้นพยายามเก็บเงินแต่ไม่สามารถซื้อได้ เพราะมีราคาแพง ที่ถูกก็อยู่ไกลจากบ้านของตน ต่อมาผู้ใหญ่บ้านได้ประกาศรับสมัครเข้าร่วมโครงการของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย เป็นโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย รับสมัครผู้ไม่มีที่ดินทำกิน โดยมีหลักในการเรียนรู้ คือ “ใช้วิธีทดลองทำ ลองผิดไม่ได้ผล จะไม่ทำซ้ำอีก แต่สิ่งที่ได้คือ ความรู้ที่ได้รับนำไปปรับเปลี่ยนการทำครั้งต่อไป”

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรได้รับพื้นที่ทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เกษตรกรรม 3 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยมีสภาพพื้นดินเป็นที่ลุ่ม เนื้อดินร่วนปน เกษตรกรมีการปลูกเป็นสวนผัก ได้แก่ บวบ พริกหัวเรือ ต้นหอม ผักชี ผักบุ้ง ผักชี บวบ พริกหัวเรือ ผลผลิต ต้นหอม ผักชี ผักบุ้ง ดอกแค ผักชะอม 50 ต้น ต้นพระเจ้าสามองค์ ใผ่ มะม่วง 2 ต้น ขนุน 2 ต้น มะยมชนิด 1 ต้น ตะไคร้ กัลยงต์ เลียงปลา 500 ตัว เลียงวัว 6 ตัว และที่ดินแปลงเกษตรกรรม 3 ไร่ มีสภาพพื้นที่เป็นที่

คอนเน็คดินทราย พื้นที่ทั้งหมดปลูกข้าวโพดหวานได้ผลผลิต 4,000 กิโลกรัม และข้าวโพดแป้งได้ผลผลิต 2,000 กิโลกรัม

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 2 คน คือ นางพัชรินทร์ จันทร์ขุ่ม และนายสมหมาย จันทร์ขุ่ม

แหล่งน้ำ เกษตรกรบ่อบาดาล ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 นิ้ว จำนวน 1 บ่อ ในการอุปโภคและรดน้ำต้นไม้ สระน้ำสาธารณะ 2 ไร่ จำนวน 1 สระ ที่แปลงเกษตรกรรม

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

พื้นที่อยู่อาศัย

1. การปลูกบวบ ไม่มีค่าใช้จ่ายแรงงานเพราะเกษตรกรเตรียมดิน ดูแลด้วยตนเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิตซื้อปุ๋ยเกล็ดผสมน้ำจืดพ่น 25 บาท ผลผลิตที่ได้ 60 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 900 บาทต่อปี ขายที่ตลาดชุมชน สาเหตุที่เลือกกิจกรรมนี้เพราะว่า อายุพืชยาว เก็บขายไว้ตลอด ไม่ต้องดูแลรักษามาก ไม่ใช้สารเคมี

2. การเลี้ยงปลา ไม่มีค่าใช้จ่ายแรงงานเพราะเกษตรกรบ่อไว้วัสดุทำขึ้นเอง ส่วนปัจจัยการผลิต ซื้อพันธุ์ปลา 500 ตัว ค่าอาหาร 400 บาท รวมทั้งหมด 400 บาท

3. การเลี้ยงวัวพันธุ์ลูกผสมบรามัน ไม่มีค่าใช้จ่ายแรงงานเกษตรกรสร้างคอก ดูแลเลี้ยงดูด้วยตนเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิต ซื้อพ่อแม่พันธุ์ จำนวนเงิน 30,000 บาท ซื้อลูกมาเลี้ยง 20,000 บาท ผลผลิตจากการเลี้ยงวัว 6 ตัว ขาย 3 ตัว คิดเป็นเงิน 25,000 บาท มีพ่อค้าคนกลางรับซื้อที่บ้าน

4. การเลี้ยงกบ ไม่มีค่าใช้จ่ายแรงงาน ในการก่อสร้างคอก วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในของที่มี และใช้แรงงานในการก่อสร้าง ส่วนปัจจัยการผลิต ซื้อพันธุ์ ตัวละ 2 บาท จำนวน 100 ตัว เป็นเงิน 200 บาท ค่าอาหารใช้จ่ายในการเลี้ยงกบ 400 บาท ผลผลิตที่ได้ 100 ตัว ขายลูกกบ 42 ตัว คิดเป็นเงิน 300 บาท แม่ค้ามารับซื้อที่บ้าน และที่เหลือไว้บริโภค คิดเป็นเงิน 414 บาท

พื้นที่เกษตรกรรม

1. การปลูกข้าวโพดหวาน มีค่าใช้จ่ายแรงงาน ค่าเตรียมดิน 1,000 บาท ส่วนการปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว ขนส่ง แปรรูป ไม่เสียใช้แรงงานครอบครัวและเอามือแรงงาน ส่วนปัจจัยการผลิต ค่าเมล็ดพันธุ์ 2,400 บาท ค่าปุ๋ย 2,100 บาท ค่าสูบน้ำ 400 บาท รวมเป็น 4,900 บาท ผลผลิตได้ทั้งหมด 4,000 กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นเงิน 14,000 บาท นำไปขายที่กับพ่อค้าคนกลางโดยเข้ามารับซื้อในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย สาเหตุที่เลือกทำปลูกข้าวโพดให้ผลตอบแทนรายปี พื้นที่เหมาะสมในการปลูกพืช

2. การปลูกข้าวโพดแบ่ง มีค่าใช้จ่ายแรงงาน ค่าเตรียมดิน 1,000 บาท การปลูกดูแลรักษาเก็บเกี่ยว ขนส่ง แปรรูป ไม่เสียใช้แรงงานครอบครัวและเอามือแรงงาน ส่วนปีงัยจัดการผลิต ค่าเมล็ดพันธุ์ 500 บาท ค่าปุ๋ยเคมี 2,100 บาท ค่าสูบน้ำ 400 บาท รวมเป็น 3,000 บาท ผลผลิตที่ได้ทั้งหมด 2,000 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 14,000 บาท นำไปขายพ่อค้าคนกลาง โดยเข้ามารับซื้อในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย สาเหตุที่เลือกทำปลูกข้าวโพดให้ผลตอบแทนรายปีพื้นที่เหมาะสมในการปลูกพืช

เกษตรกรรายนี้ประกอบอาชีพรับจ้างขับรถส่งนักเรียน นอกภาคการเกษตรมีรายได้ ประมาณ 70,000 บาทต่อปี

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรมีรายได้จากภาคการเกษตร จากการเลี้ยงวัว ปลา กบ และการปลูกข้าวโพด ประมาณ 55,214 บาทต่อปี รายได้นอกภาคการเกษตรได้จากรับจ้างขับรถส่งนักเรียน ประมาณ 70,000 บาทต่อปี สามีรับจ้างก่อสร้าง 4,000 บาทต่อปี รับจ้างในภาคการเกษตรมีรายได้ 2,000 บาทต่อปี ได้เงินจากประธานแม่บ้าน 12,000 บาทต่อปี รวมรายได้เป็นเงิน 143,214 บาทต่อปี

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าไฟฟ้า ค่าแก๊สหุงต้ม ค่าน้ำมันรถการเดินทาง ค่าโทรศัพท์ 36,280 บาทต่อปี

2. ค่าบริโภค 26,400 บาทต่อปี

3. ค่าใช้จ่ายยารักษาโรค 1,000 บาทต่อปี

4. ค่าเครื่องอุปโภค (ผงซักฟอก/ยาสระผม) 5,000 บาทต่อปี

5. ค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษา 31,400 บาทต่อปี

6. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (งานสังคม, ประกันชีวิต, ฌาปนกิจ) 18,080 บาท

รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 118,160 บาทต่อปี

หนี้สิน เกษตรกรรายนี้ กู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส.จำนวน 100,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 50,000 บาท กู้ยืมเงินจากออมทรัพย์ชุมชน 5,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 5,000 บาท กู้ยืมเงินจากกลุ่มข้าวจำนวน 2,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 2,000 บาท กู้ยืมเงินจากกลุ่มหมู่บ้านจำนวน 18,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 18,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก.จำนวน 70,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 50,000 บาท กู้ยืมเงินจาก-กู้ร้านค้าเอกชนเพื่อซื้อรถจักรยานยนต์จำนวน 45,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 18,000 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 240,000 บาทและยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 143,000 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์กู้เงินเพื่อทำการเกษตร การศึกษา ซื้อวัวซื้อรถจักรยานยนต์

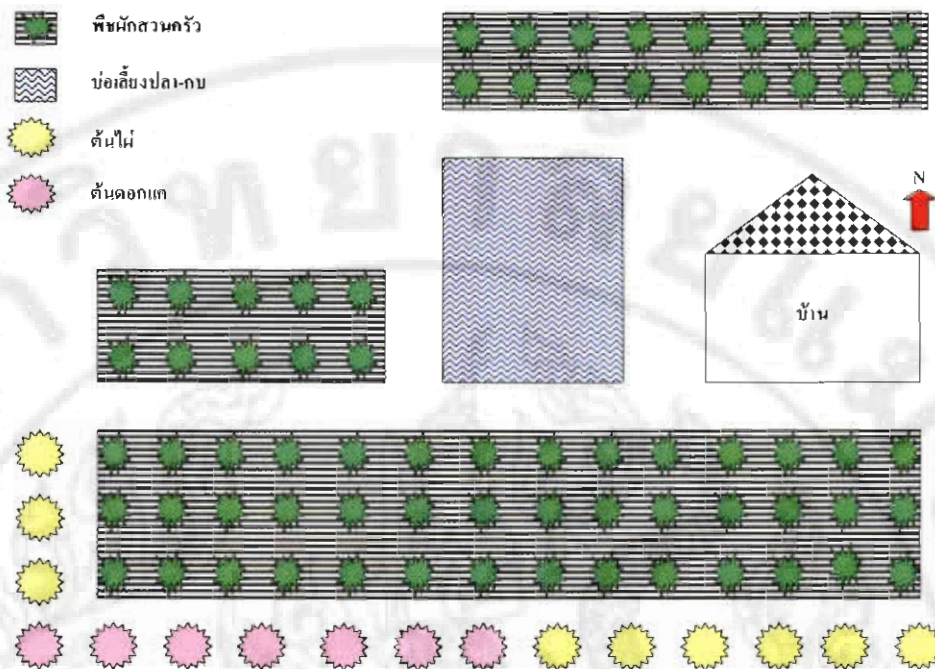
เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับ กลุ่มกลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้าน กลุ่มเลี้ยงสุกร
กรรมการหมู่บ้านนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ -

การวางแผนในอนาคต - เกษตรกรมีความคาดหวัง วางแผนในปี 2557 จะปลูก
มะนาว 1 ไร่ 60 ต้น เลี้ยงไก่ และเลี้ยงหมู และต้องการให้มอบเอกสารสิทธิที่ทำกินเพื่อเกษตรกรเกิด
ความมั่นใจในการลงทุนการเพาะปลูก

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
ข้าวโพดหวาน (แปลงเกษตรกร)										เตรียมปลูก		ดูแลรักษา
	3 เดือน	เก็บเกี่ยว ผลผลิต										
ข้าวโพดแห้ง (แปลงเกษตรกร)			เตรียมปลูก		ดูแลรักษา				เก็บเกี่ยว ผลผลิต			
บวบ (แปลงเกษตรกร)												ปลูก
	ดูแลรักษา											

ภาพ 23 ปฏิทินการผลิตในรอบปีของนางพัชรินทร์ จันทร์ซุ่ม

ภาพ 24 ผังการผลิตของนางพัชรินทร์ จันทร์ชุม พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2 งาน

ภาพ 25 ภาพกิจกรรมผลผลิตของแปลงนางพัชรินทร์ จันทร์ชุ่ม

รายชื่อ 5 นายสมพาร แสงปิ่น

ภาพ 26 นายสมพาร แสงปิ่น

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายสมพาร แสงปิ่น อายุ 49 ปี อยู่บ้านเลขที่ 148 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 089-9971334 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จากสถาบันวิทยาลัยการเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย สถานภาพโสด โดยมีสมาชิกในครอบครัว 3 คน

ก่อนนี้ทำงานเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์ แต่ไม่ยั่งยืน อยากมีที่ดินเป็นของตัวเอง จึงพลิกผันชีวิตเป็นเกษตรกร โดยสมัครเข้าร่วมโครงการบ่มเพาะเกษตรกรอนาคตในเขตปฏิรูปที่ดินของ ส.ป.ก. เชียงราย มีแนวคิดในการประกอบอาชีพการเกษตรกร คือ นำความรู้จากการเรียนในตำรา และต้องการปฏิบัติจริง โดยเกษตรกรได้พูดว่า “ผมเรียนรู้จากตำรา ต้องการลงสนามจริง เรียนรู้จากการทำจริง ผมอยากทำการเกษตรที่มีที่ดินเป็นของตัวเอง ผมตั้งใจว่า คนที่ออกจากพื้นที่นิคมแห่งนี้ต้องเป็นผม ถึงแม้ว่า ส.ป.ก. ไม่ให้ที่ดินผมไม่เป็นไร แต่ผมจะทำให้เห็นว่าผมอยู่ได้”

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรได้รับพื้นที่ทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เกษตรกรรม 3 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยมีสภาพพื้นดินเป็นที่ลุ่ม เนื้อดินร่วนปนทราย เกษตรกรมีการปลูกแตงกวา ฟักทอง เลี้ยงไก่พื้นเมือง 30 ตัว เลี้ยงหมูแม่พันธุ์ 1 ตัว หมูขุน 2 ตัว เกิดออกมาอีก 15 ตัว เลี้ยงวัว 9 ตัว เลี้ยงปลาคุรุรัสเซี่ย 400 ตัว และที่ดินแปลงเกษตรกรรม 3 ไร่ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม เนื้อดินร่วนปนทราย พื้นที่ทั้งหมดปลูกข้าวเหนียว ข้าวเจ้า ได้ผลผลิต 900 กิโลกรัมต่อปี

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 1 คน คือ นายสมพาร แสงปิ่น
แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้สระน้ำสาธารณะในนิคมฯ 2 ไร่ ใช้ทางการเกษตร
สำหรับที่บ้านบ่อบาดาล ขนาด 2 นิ้ว จำนวน 1 บ่อ

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรม
ต่างๆ ดังนี้

พื้นที่อยู่อาศัย

1. การปลูกแตงกวา เพื่อขายเมล็ด ไม่มีค่าใช้จ่ายแรงงานเนื่องจากเกษตรกรทำ
คนเดียวเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิต ค่าเมล็ดพันธุ์ 300 บาท ค่าปุ๋ยเคมี 900 บาท ค่ายาฆ่าแมลง
760 บาท ค่าวัสดุอุปกรณ์ 1,150 บาท ผลผลิตที่ได้คิดเป็นเงิน 23,400 บาท โดยบริษัทมารับซื้อ
ผลผลิต สาเหตุเลือกทำกิจกรรมนี้เพราะให้ผลผลิตตอบแทนรายปี ให้ผลตอบแทนคุ้มค่า มีตลาด
รับซื้อ

2. การปลูกฟักทอง มีค่าใช้จ่ายแรงงาน ค่าไถ 200 บาท ส่วนปัจจัยการผลิต
ค่าเมล็ดพันธุ์ 100 บาท ผลผลิตที่ได้ เก็บไว้กิน และแบ่งให้เพื่อนบ้านกิน

3. การเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีค่าใช้จ่ายแรงงาน ค่าวัสดุทำคอก 700 บาท ค่าซ่อม
โรงเรือน 600 บาท ส่วนปัจจัยการผลิต ซื้อลูกมาเลี้ยง 1,200 บาท ค่าอาหาร 1,260 บาท ทำวัคซีน
ป้องกันโรคระบาดเอง รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด 3,760 บาท ผลผลิตที่ได้ 89 ตัว ขาย 70 ตัว คิดเป็นเงิน
7,000 บาท โดยมีพ่อค้ามารับซื้อ และบริโภคน 10 ตัว คิดเป็นเงิน 1,000 บาท เก็บไว้ทำพันธุ์ 9 ตัว คิด
เป็นเงิน 1,350 บาท สาเหตุเลือกทำกิจกรรมนี้ เพราะให้ผลตอบแทนเป็นรายเดือน และตลาด
ต้องการมาก สาเหตุทำกิจกรรมเลี้ยงง่าย โตไว และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

4. การเลี้ยงหมู เกษตรกรสร้างคอก ดูแลเลี้ยงดูด้วยตนเองทั้งหมด ไม่มีค่าใช้จ่าย
แรงงาน ผลผลิตที่ได้ แม่พันธุ์ 1 ตัว หมูขุน 2 ตัว ตอนนี้อูกลูกหมูเกิดมาอีก 15 ตัว รอให้โตถ้าจะขาย
ลูกหมูได้ตัวละ 1,200 บาท

5. เลี้ยงวัวพื้นเมือง มีค่าใช้จ่ายแรงงาน ค่าวัสดุอุปกรณ์คอกวัว 1,500 บาท ซื้อ
พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ 19,500 บาท ซื้อลูกมาเลี้ยง 9,000 บาท ค่าอาหารเสริมและเกลือแร่ 500 บาท
ค่าผสมพันธุ์ 600 บาท ค่ายารักษาโรค 600 บาท รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด 30,200 บาท ขายวัว 8 ตัว คิดเป็น
เงิน 33,900 บาท โดยมีพ่อค้าวัวมารับซื้อที่บ้าน และเก็บไว้ทำพันธุ์ 1 ตัว คิดเป็นเงิน 9,000 บาท
สาเหตุเลือกทำกิจกรรมนี้ เพราะให้ผลตอบแทนเป็นรายปี ไม่ต้องซื้ออาหารให้กิน

6. การเลี้ยงปลาดุกกรัสเซีย มีค่าใช้จ่ายแรงงานค่าวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างบ่อ
360 บาท เป็นบ่อพลาสติก 4x6 เมตร ราคาวัสดุ 460 บาท ค่าพันธุ์ 240 บาท ค่าอาหาร 1,080 บาท
รวมค่าใช้จ่าย 1,780 บาท ใช้ EM ปรับค่า PH ของน้ำให้น้ำมีคุณภาพดี เหมาะสมกับการเลี้ยงปลา

ผลผลิตที่ได้ 400 ตัน 100 กิโลกรัม ขาย 75 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 3,375 บาท บริโภค 25 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 1,125 บาท สาเหตุเลือกทำกิจกรรมนี้เพราะ ให้ผลตอบแทนเป็นรายเดือน และเลี้ยงง่าย โตไว และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยการเก็บไว้บริโภค

พื้นที่เกษตรกรรม

1. การปลูกข้าวเหนียวและข้าวเจ้า เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายแรงงาน จ้างรถไถเตรียมดิน 600 บาท การปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยวผลผลิต ใช้แรงงานในครอบครัว และเอามือแรงงานส่วนปัจจัยการผลิต ค่าเตรียมเมล็ดพันธุ์ 600 บาท ค่าปุ๋ยเคมี 700 บาท ค่าสารกำจัดวัชพืช 400 บาท ลดค่าใช้จ่ายใช้ปุ๋ยคอกปรับปรุงบำรุงดิน และปุ๋ยน้ำชีวภาพฉีดพ่นเพื่อเพิ่มผลผลิต ผลผลิตที่ได้ 900 กิโลกรัม เก็บไว้บริโภค 870 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 10,440 บาท ทำพันธุ์ 30 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 360 บาท

เกษตรกรรายนี้ไม่ได้ประกอบนอกเหนือจากการเกษตรของตนเอง

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรรายได้ภาคเกษตร จากการปลูกแดงกว่า 23,400 บาท รายได้จาก การเลี้ยงวัว 33,900 บาท รายได้จากการเลี้ยงไก่ 7,000 บาท รายได้จากการเลี้ยงปลา 3,375 บาท รวมเป็นเงิน 67,675 บาท

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค (ค่าแก๊ส, ค่าไฟฟ้า, โทรศัพท์, น้ำมันรถ) 20,520 บาทต่อปี
2. ค่าบริโภค (ค่าอาหารสำเร็จรูป, วัสดุคิบ, เครื่องปรุง, ขนม, เครื่องดื่ม) 21,600 บาทต่อปี

3. ค่าเครื่องอุปโภค (ผงซักฟอก/ยาสระผม) 1,200 บาทต่อปี

4. ค่ายารักษาโรค 500 บาทต่อปี

5. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ (งานสังคม, ฌาปนกิจศพ) 5,400 บาท

รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 49,220 บาทต่อปี

หนี้สิน เกษตรกรรายนี้ กู้ยืมเงินจากกลุ่มบ่มเพาะจำนวน 3,000 ยังคงมียอดค้างชำระ 3,000 บาท เกษตรกรรายนี้ กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก. จำนวน 50,000 ยังคงมียอดค้างชำระ 38,000 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 53,000 บาทและยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 41,000 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์กู้เงินเพื่อทำการเกษตรและซื้อวัว

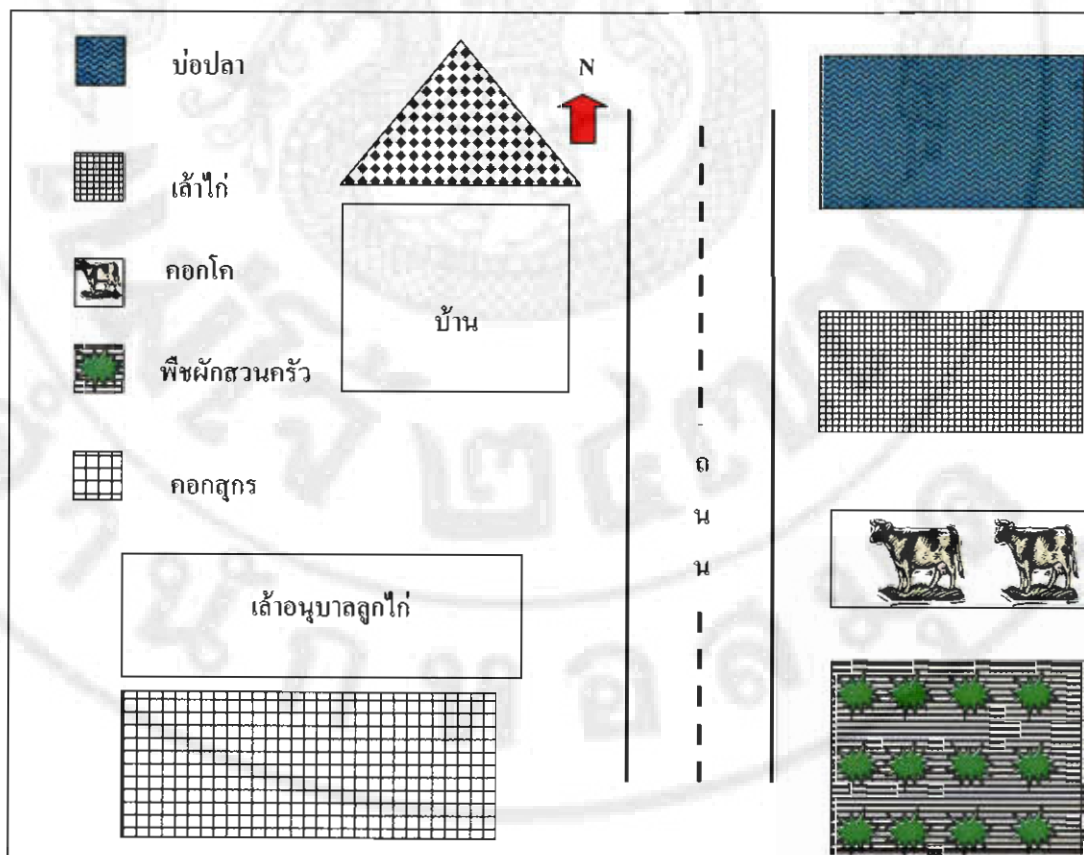
เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับ เป็นประธานกลุ่มบ่มเพาะ กลุ่ม อสม. กลุ่ม อสปก.

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ไม่มี

การวางแผนในอนาคต - เกษตรกรมีความคาดหวัง ความคาดหวังในอนาคต รักชีวิตการเกษตร แบบพอเพียง มีที่ดินทำการเกษตร ที่ถาวร เป็นของตัวเอง โดยผมมีแนวทางให้ เป็นไปตามคาดหวัง คือ มีแผนการจัดการแน่นอน ทำการเกษตรแบบยั่งยืน ใหหน่วยงานรัฐที่ เกี่ยวข้องส่งเสริมสนับสนุน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง ต้องการ ให้ความรู้ด้านพืช,สัตว์ และแหล่งเงินทุน

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
ปลูกแตงกวา (แปลงที่อยู่อาศัย)	ปลูก	ดูแลรักษา เก็บ		ปลูก	ดูแลรักษา เก็บ		ปลูก	ดูแลรักษา เก็บ				
ข้าว (แปลงเกษตรกรรม)					ปลูก	ดูแลรักษา			เก็บ			

ภาพ 27 ปฏิทินการผลิตในรอบปีของนายสมพาร แสงปิ่น

ภาพ 28 ผังการผลิตของนายสมพาร แสงปิ่น

ภาพ 29 ภาพกิจกรรมผลผลิตของแปลงนายสมพาท แสงปิ่น

รายชื่อ 6 นายสุวิชา เกาะแก้ว

ภาพ 30 นายสุวิชา เกาะแก้ว

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายสุวิชา เกาะแก้ว อายุ 39 ปี อยู่บ้านเลขที่ 145 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 081-5948154 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากวิทยาลัยการเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย สถานภาพโสด โดยมีสมาชิกในครอบครัว 1 คน

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรได้รับพื้นที่ทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เกษตรกรรม 3 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยมีสภาพพื้นดินเป็นที่ดอน เนื้อดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีการปลูกผักสวนครัว เลี้ยงไก่ 50 ตัว และที่ดินแปลงเกษตรกรรม 3 ไร่ มีสภาพพื้นที่เป็นที่ดอน เนื้อดินร่วนปนทราย มีความสมบูรณ์ในระดับปานกลาง พื้นที่ทั้งหมดปลูกแดงกว่าได้ผลผลิต 900 กิโลกรัม และลำไยได้ผลผลิต 170 กิโลกรัม

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 1 คน คือ นายสุวิชา เกาะแก้ว หากมีการจ้างอัตราค่าแรงงานวันละ 130 บาทต่อคน วันละ 1 คน

แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้น้ำบาดาลขนาด 2 นิ้ว ในพื้นที่เกษตรกรรม จำนวน 1 บ่อ ในการเกษตร และ อุปโภคบริโภค

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

พื้นที่อยู่อาศัย

1. การปลูกผักสวนครัว ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงาน การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว การดูแลรักษา และขนส่งเกษตรกรทำเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิต ซื้อมะล็ดพันธุ์ 300 บาท ค่าปุ๋ย 500 บาท ค่ายาฆ่าแมลง 70 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 870 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวได้ทั้งหมด 70 กิโลกรัมต่อปี โดยนำไปขายทั้งหมดคิดเป็นเงิน 1,260 บาท สาเหตุที่เลือกทำกิจกรรมนี้เพราะว่า ขายง่าย ใช้บริโภคในครัวเรือนทำให้ลดรายจ่ายได้

2. การปลูกแตงกวา ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงาน การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว การดูแลรักษาและขนส่งเกษตรกรทำเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิต ค่าซื้อมะล็ดพันธุ์ 420 บาท ค่าปุ๋ย 800 บาท ค่ายาฆ่าแมลง 400 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 1,620 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกแตงกวาได้ทั้งหมด 900 กิโลกรัมต่อปี โดยนำไปขายทั้งหมดคิดเป็นเงิน 10,800 บาท สาเหตุที่เลือกทำกิจกรรมนี้ เพราะที่ใช้พื้นที่น้อย ผลตอบแทนมาก และราคาขายดี สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือน

3. กิจกรรมการเลี้ยงไก่ เกษตรกรก่อสร้างเล้า 720 บาท ค่าวัสดุอุปกรณ์ 160 บาท รวมค่าใช้จ่ายแรงงาน 880 บาท ส่วนใช้จ่ายปัจจัยการผลิต ค่าอาหารเสริม 2,080 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 2,080 บาท ผลผลิตได้ทั้งหมด 50 ตัว ซึ่งเก็บผลผลิตไว้ทำพันธุ์ทั้งหมด 25 ตัว คิดเป็นเงิน 2,250 บาท และขาย 25 ตัว คิดเป็นเงิน 2,000 บาท

พื้นที่เกษตรกรรม

การปลูกลำไย ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงาน การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว การดูแลรักษา และขนส่งเกษตรกรทำเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิต ค่าปุ๋ย 360 บาท ค่ายาฆ่าแมลง 300 บาท ค่าสายเร่งออกดอก 360 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 1,020 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกลำไยได้ทั้งหมด 170 กิโลกรัมโดยนำไปขายทั้งหมดคิดเป็นเงิน 2,040 บาท สาเหตุที่ทำกิจกรรมนี้ เพราะว่าได้รับพื้นที่แปลงเกษตรกรรมเป็นสวนลำไย ดังนั้นจึงทำกิจกรรมต่อเนื่อง

ทุกครั้งที่ตัดสินใจในการทำกิจกรรมการเกษตร เนื่องจากมีบริษัทมาแนะนำจึงทำตามบริษัท

เกษตรกรรายนี้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป นอกเหนือจากการทำเกษตรของตนเอง โดยมีรายได้เฉลี่ย 3,000 บาทต่อปี

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นเงินสดจากการปลูกผักสวนครัว 1,260 บาทต่อปี รายได้จากการปลูกแตงกวา 10,800 บาทต่อปี รายได้จากการปลูกลำไย 2,040 บาทต่อปี รายได้จากการเลี้ยงไก่ 2,000 บาท รายได้จากการรับจ้างนอกภาคการเกษตร 3,000 บาทต่อปี ญาติส่งให้ 8,000 บาทต่อปี รวมรายได้ที่เป็นเงินสดทั้งหมด 27,100 บาทต่อปี

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าไฟฟ้า 720 บาทต่อปี ค่าน้ำมันรถการเดินทาง 3,600 บาท ต่อปี ค่าโทรศัพท์ 1,200บาทต่อปี
  2. ค่าบริโภคราคาวัตถุดิบและเครื่องปรุงอาหาร 1,200 บาทต่อปี
  3. ค่าเครื่องอุปโภค(ผงซักฟอก/ยาสระผม) 1,800 บาทต่อปี
  4. ค่าใช้จ่ายงานสังคม 1,200 บาทต่อปี
- รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 9,720 บาทต่อปี

หนี้สิน เกษตรกรรายนี้กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก. จำนวน 88,000 ยังคงมียอดค้างชำระ 73,700 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 88,000 บาทและยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 73,700 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์กู้เงินเพื่อทำการเกษตร

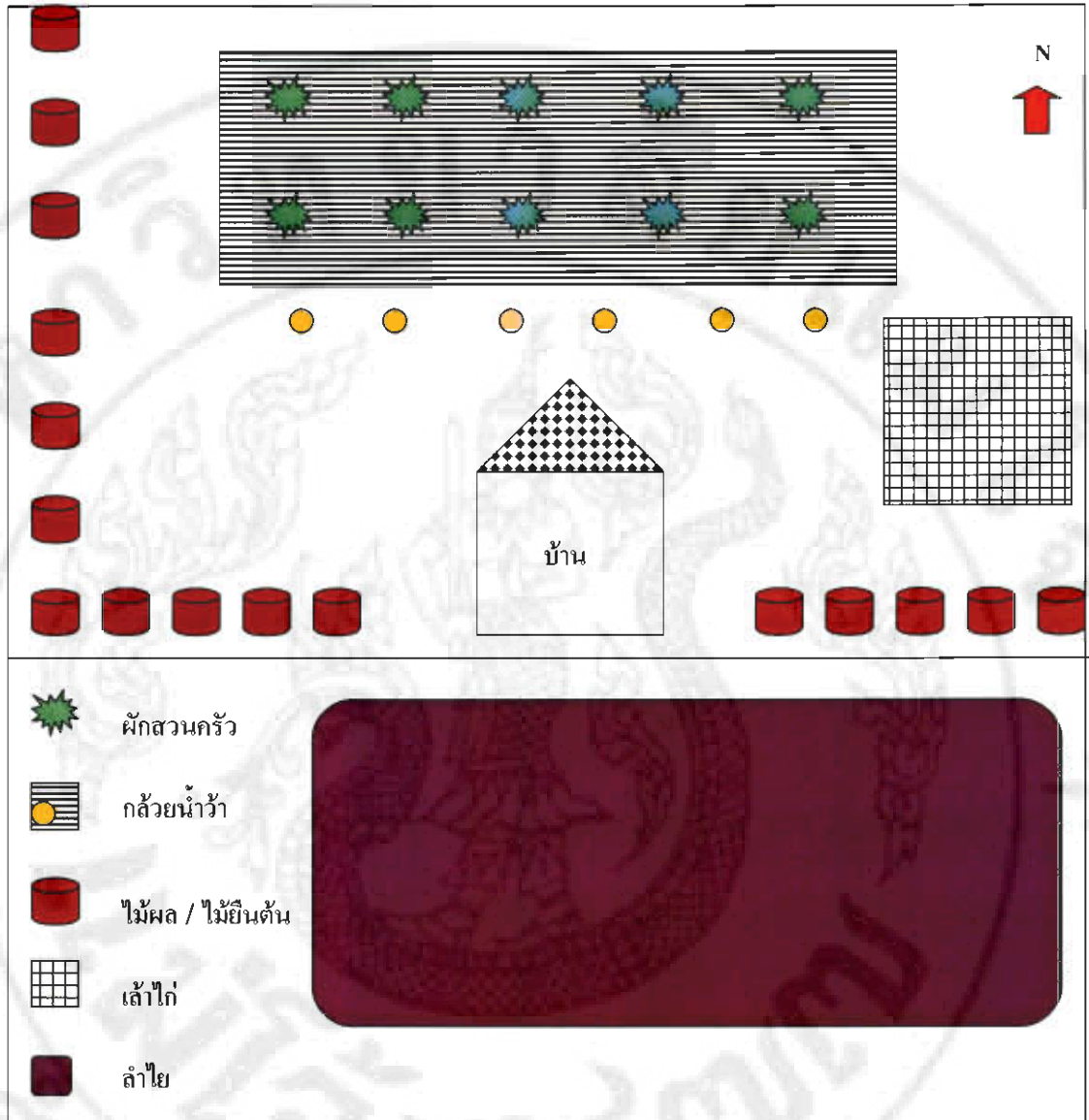
เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรพัฒนายั่งยืน

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ด้านแรงงาน ทำคนเดียวไม่ค่อยไหว

การวางแผนในอนาคต - เกษตรกรมีความคาดหวัง อยากอยู่แบบไม่มีหนี้สิน อยู่อย่างมีความสุขมีสภาพจิตใจดี พออยู่พอกิน ความคาดหวังคิดว่า จะทำเกษตรผสมผสาน โดยปลูกผักปลอดสารพิษ ผสมพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ไก่ขาย ซึ่งต้องการให้สนับสนุนความรู้ทางการเกษตร

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
ผักสวนครัว (แปลงที่อยู่อาศัย)		ปลูก	เก็บ		ปลูก	เก็บ		ปลูก	เก็บ		ปลูก	เก็บ
แตงกวา (แปลงที่อยู่อาศัย)					ปลูก	ดูแล	เก็บ					
ลำไย (แปลงเกษตรกรรม)	ดูแลรักษา						ดูแลรักษา			ดูแลรักษา		

ภาพ 31 ปฏิทินการผลิตในรอบปีนายสุวิชา เกาะแก้ว

ภาพ 32 ผังการผลิตของนายสุวิชา เกาะแก้ว พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2 งาน

ภาพ 33 ภาพกิจกรรมผลผลิตของแปลงนายสุวิชา เกาะแก้ว

รายชื่อ 7 นายขจร ฝั้นคำ

ภาพ 34 นายขจร ฝั้นคำ

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายขจร ฝั้นคำ อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 126 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 08-75761274 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพสมรสกับ นางวรรณข งามนัก โดยมีสมาชิกในครอบครัว 6 คน โดยก่อนหน้านี เป็นพนักงานขับรถของ ส.ป.ก แล้วได้มากช่วยพ่อแม่ทำการเกษตร

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรมีพื้นที่ในนิคมมีทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เป็นที่ลุ่ม เนื้อดินเหนียวปนทรายซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีการปลูก เสาวรส กระตกรก มะนาว ส้มโอ ขนุน ใผ่หวาน เลี้ยงไก่ 20 ตัว เลี้ยงวัว 1 ตัวและที่ดินทำกินจำนวน 3 ไร่พื้นที่ทั่วไปเป็นลุ่ม เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายมีความสมบูรณ์ปานกลาง พื้นที่ทั้งหมดปลูกข้าวเหนียว ก.ข.6 ได้ผลผลิต 3,150 กิโลกรัม และข้าวเจ้าพันธุ์พญานาคได้ผลผลิต 1,050 กิโลกรัม ในพื้นที่ทำกินมีการเลี้ยงสัตว์

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 2 คน คือ ขจร ฝั้นคำ นางวรรณข งามนัก หากมีการจ้างอัตราค่าแรงงานวันละ 150 บาทต่อคน วันละ 2 คน

แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้น้ำจากสระและแหล่งน้ำจากธรรมชาติในพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 2 แหล่ง

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. กิจกรรมการผลิตพืช 3 กิจกรรมได้แก่ ข้าวเหนียว ก.ข.6 และข้าวเจ้าพันธุ์พิษณุโลก

1.1 การปลูกข้าวพันธุ์ กข6 มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานในการเตรียมดิน 1,200 บาท ค่าขนส่ง 600 บาท รวมค่าจ้างแรงงานทั้งหมด 1,800 บาท ส่วนปัจจัยการผลิตเกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ 705 บาท ค่าปุ๋ย 2,100 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 2,805 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูก ข้าวพันธุ์ ก.ข.6 ได้ทั้งหมด 3,150 กิโลกรัมต่อปี โดยเก็บไว้บริโภคทั้งหมดคิดเป็นเงิน 22,050 บาท

1.2 การปลูกข้าวเจ้าพันธุ์พิษณุโลก มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานการเตรียมดิน 400 บาท ค่าเก็บเกี่ยว 450 บาท ค่าขนส่ง 50 บาท รวมค่าจ้างแรงงานทั้งหมด 900 บาท ส่วนปัจจัยการผลิตเกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ 120 บาท ค่าสูบน้ำ 800 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 920 บาท ไม่มีค่าใช้จ่ายในสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช ผลผลิตที่ได้จากการปลูกข้าวเจ้าพันธุ์พิษณุโลก 1,050 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 6,825 บาท

1.3 การปลูกเสาวรส ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงาน การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว การดูแลรักษาและขนส่งเกษตรกรทำเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิตเกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ 1,100 บาท ค่ายาโรค 200 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 1,800 บาท ผลผลิตที่ได้จากการปลูกเสาวรส 700 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 9,300 บาท

2. กิจกรรมการผลิตสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงไก่ เกษตรกรก่อสร้างเล้า ปรับปรุงต่อเติมเล้าเลี้ยงและดูแลด้วยตนเองไม่มีค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต ค่าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ 1,100 บาท ค่ายาโรค 200 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,300 บาท ผลผลิตได้ทั้งหมด 20 คิดเป็นเงิน 4,000 บาท

3. กิจกรรมการผลิตสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงวัว เกษตรกรก่อสร้างเล้า ปรับปรุงต่อเติมเล้า เลี้ยงและดูแลด้วยตนเองไม่มีค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต ค่าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ 500 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 500 บาท ผลผลิตได้ทั้งหมด 1 ตัว คิดเป็นเงิน 9,000 บาท

เกษตรกรรายนี้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป นอกเหนือจากการทำเกษตรของตนเอง โดยมีรายได้เฉลี่ย 3,000 บาทต่อปี

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นเงินสดจากการปลูกข้าวเหนียว ก.ข.6 17,445 บาท รายได้จากการปลูกข้าวเจ้าพิษณุโลก 5,005 บาท รายได้จากการปลูกเสาวรส 8,375 บาท รายได้จาก

การเลี้ยงไก่ 4,000 บาท รายได้จากการเลี้ยงวัว 9,000 บาท รับจ้างนอกภาคเกษตร 3,000 บาทต่อปี ค่าชดเชยราคาข้าว 34,615 รวมรายได้ที่เป็นเงินสดทั้งหมด 108,440 บาท

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าไฟฟ้า 1008 บาทต่อปี ค่าน้ำมันรถการเดินทาง 3,360 บาทต่อปี ค่าโทรศัพท์ 3,600 บาทต่อปี
  2. ค่าบริโภคราคาวัตถุดิบและเครื่องปรุงอาหาร 6,000 บาทต่อปี
  3. ค่าเครื่องอุปโภค(ผงซักฟอก/ยาสระผม) 6,000 บาทต่อปี
  4. ค่าใช้จ่ายในการศึกษา 11,520 บาทต่อปี
  5. ค่าใช้จ่ายงานสังคม 1,000 บาทต่อปี ค่ามาปนกิจ 1,120 บาทต่อปี
- รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 33,608 บาทต่อปี

หนี้สิน เกษตรกรรายนี้กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านจำนวนเงิน 10,000 บาท ยังคงมี ยอดค้างชำระ 10,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก. จำนวน 70,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 60,000 บาท กู้ยืมจาก ธ.ก.ส. 60,000 บาท ยอดค้างชำระ 50,000 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 140,000 บาท และยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 120,000 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์ กู้เงินเพื่อทำการเกษตร และซื้อวัว

เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่ม ออมทรัพย์หมู่บ้าน ฅาปนกิจศพ กลุ่ม นิคมฯ ออมทรัพย์ ประชานนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

ช่วงเวลาการให้ผลตอบแทนของกิจกรรมในไร่นา

กิจกรรมการปลูกพริกเป็นการเสริมรายได้ที่ให้ผลตอบแทนรายวัน

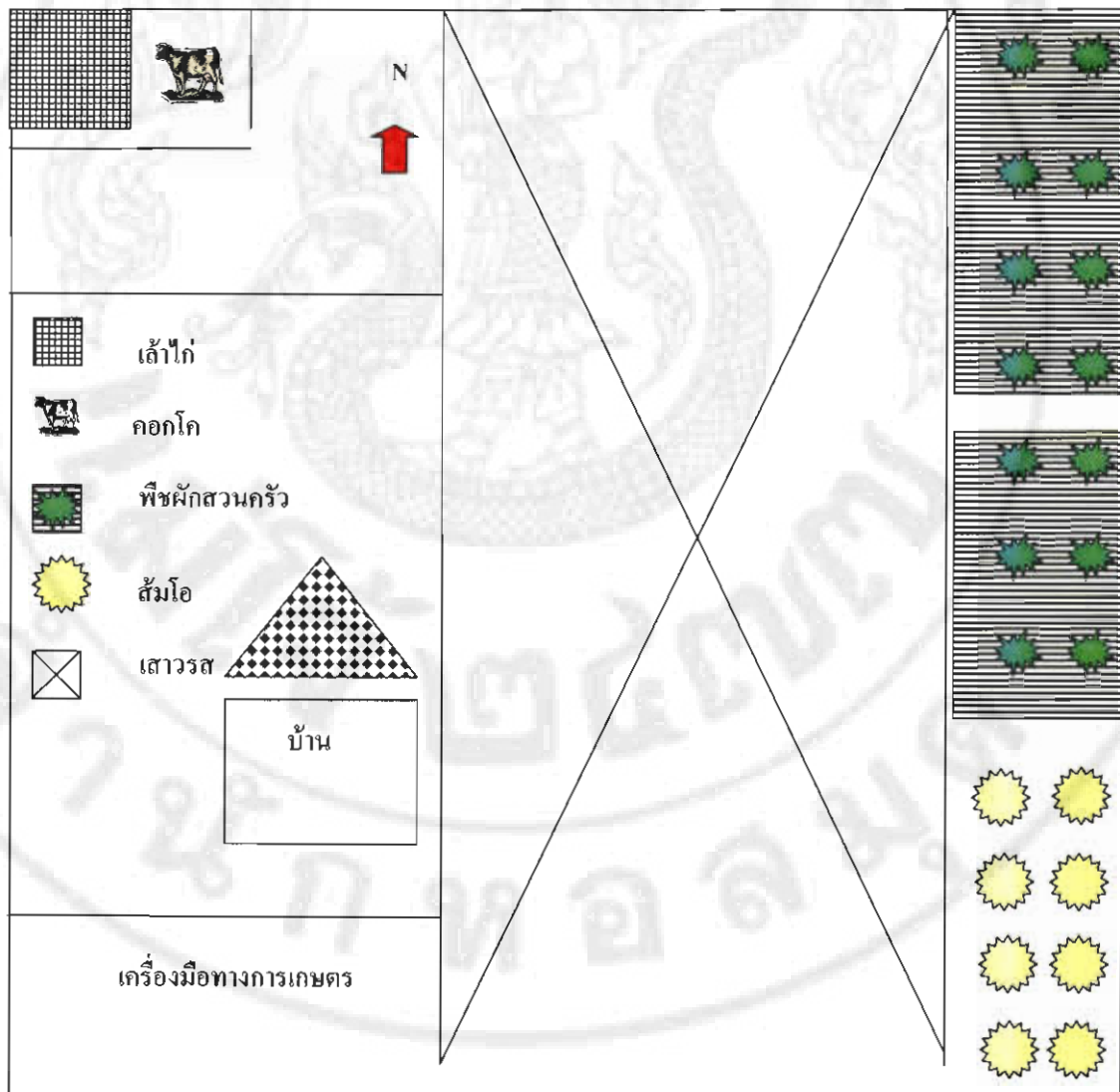
กิจกรรมการปลูกให้ผลตอบแทนรายปี และกิจกรรมการปลูกผัก ช่วยลดรายจ่ายใน

ชีวิตประจำวันของเกษตรกร

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ด้านแหล่งน้ำ เนื่องจากค่าสูบน้ำ ต้องการตะบันน้ำผันน้ำเข้ามา

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
ข้าวเหนียว ครั้งที่ 1 (แปลงเกษตรกรรม)					เตรียมดิน	เพาะกล้า	ปลูก		เก็บเกี่ยว			
ข้าวเจ้าครั้งที่ 2 (แปลงเกษตรกรรม)	เตรียมดิน	เพาะกล้า	ปลูก	เก็บเกี่ยว								
พริก (แปลงเกษตรกรรม)					เก็บเกี่ยว				เตรียมปลูก		บำรุงรักษา	

ภาพ 35 ปฏิทินการผลิตในรอบปีของนายขจร ฝั้นคำ

ภาพ 36 ผังการผลิตของนายขจร ฝั้นคำ พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2 งาน

ภาพ 37 ภาพกิจกรรมผลผลิตของแปลงนายจร ฝั้นค้ำ

รายชื่อ 8 นายประจวบ บั้งเงิน

ภาพ 38 นายประจวบ บั้งเงิน

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายประจวบ บั้งเงิน อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 267 หมู่ที่ 18 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 08-69106872 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพสมรสกับ นางแปลง บั้งเงิน โดยมีสมาชิกในครอบครัว 3 คน โดยก่อนหน้านี้ ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรมีพื้นที่ดินในนิคมมีทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เป็นที่ดอน เนื้อดินร่วนปนทรายซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีการปลูกข้าวสาลี กล้วยหอม กล้วยน้ำหว่า และที่ดินทำกินจำนวน 3 ไร่พื้นที่ทั่วไปเป็นที่ดอน เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายมีความสมบูรณ์ในระดับปานกลาง พื้นที่ทั้งหมดปลูกข้าว ก.ข.6 นาปี ได้ผลผลิต 2,000 กิโลกรัม และปลูกข้าวนาปรัง ก.ข.10 ได้ผลผลิต 3,000 กิโลกรัม ในพื้นที่ทำกินไม่มีการเลี้ยงสัตว์

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 2 คน คือ นายประจวบ บั้งเงิน และ นางแปลง บั้งเงินหากมีการจ้างอัตราค่าแรงงานวันละ 150 บาทต่อคน วันละ 5 คน

แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้น้ำบาดาลในที่อยู่อาศัยขนาด 2.5 นิ้ว จำนวน 1 บ่อ และใช้แหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่เกษตรกรรมขนาดกว้าง 2.5 เมตร จำนวน 1 แหล่ง

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

กิจกรรมการผลิตพืช 3 กิจกรรมได้แก่ การปลูกข้าวพันธุ์ กข6 การปลูกข้าว กข6 (2) และข้าวโพดสาลี

1. การปลูกข้าวพันธุ์ ก.ข.6 มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานในการปลูก 1,200 บาท การเก็บเกี่ยว 1,200 บาท ขนส่ง 150 บาท เตรียมดินและดูแลรักษาเกษตรกรทำเอง รวมค่าจ้างแรงงานทั้งหมด 2,550 บาท ส่วนปัจจัยการผลิตเกษตรซื้อเมล็ดพันธุ์ 750 บาท ค่าปุ๋ย 1,410 บาท ค่าน้ำมันสูบน้ำ 600 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 2,760 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกข้าวได้ทั้งหมด 2,000 กิโลกรัม โดยเก็บไว้บริโภค 1,000 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 6,000 บาท และขาย 1,000 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 6,000 บาท

2. การปลูกข้าวพันธุ์ ก.ข.10 มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานในการปลูก 1,200 บาท การเก็บเกี่ยว 1,200 บาท ขนส่ง 300 บาท เตรียมดินและดูแลรักษาเกษตรกรทำเองรวมค่าจ้างแรงงานทั้งหมด 2,700 บาท ส่วนปัจจัยการผลิตเกษตรซื้อเมล็ดพันธุ์ 455 บาท ค่าปุ๋ย 700 บาท ค่ายาฆ่าแมลง 150 บาท ค่าสารกำจัดวัชพืช 550 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 1,855 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกข้าวได้ทั้งหมด 3,000 กิโลกรัม โดยเก็บไว้บริโภค 1,500 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 6,500 บาท และขาย 1,500 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 6,500 บาท

3. การปลูกข้าวโพดสาลี ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานการเตรียมดิน การปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว เกษตรกรทำเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิตเกษตรซื้อเมล็ดพันธุ์ 100 บาท ปุ๋ยเคมี 330 บาท รวมค่าใช้จ่ายทั้งหมด 430 บาท ผลผลิตที่ได้จากการปลูกข้าวโพดทั้งหมดมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ คิดเป็นเงิน 750 บาท

เกษตรกรรายนี้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป นอกเหนือจากการทำเกษตรของตนเอง โดยมีรายได้เฉลี่ย 30,000 บาทต่อปี

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นเงินสดจากการปลูกข้าว ก.ข.6 6,000 บาท รายได้จากปลูกข้าว ก.ข.10 6,500 บาท รายได้จากปลูกข้าวสาลี 750 บาท รายได้จากมารับจ้างนอกภาคการเกษตร 30,000 บาทต่อปี รับจ้างในภาคการเกษตร 2,000 บาท รวมรายได้ที่เป็นเงินสดทั้งหมด 45,250 บาท

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าไฟฟ้า 1,044 บาทต่อปี ค่าน้ำมันรถการเดินทาง 12,000 บาทต่อปี ค่าโทรศัพท์ 3,600 บาทต่อปี
2. ค่าบริโภค ค่าอาหาร 6,000 บาทต่อปี ค่าเครื่องปรุรงวัตถุคิบ 3,600 บาทต่อปี
3. ค่ายารักษาโรค 400 บาทต่อปี

4. ค่าเครื่องอุปโภค (ผงซักฟอก/ยาสระผม) 6,000 บาทต่อปี
5. ค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษา 2,400 บาทต่อปี
6. ค่าใช้จ่ายงานสังคม 2,400 บาทต่อปี ค่าฌาปนกิจ 380 บาทต่อปี ค่ากลุ่มออมทรัพย์ในกลุ่มต่างๆ 1,560 บาทต่อปี

รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 39,384 บาทต่อปี

หนี้สิน เกษตรกรรายนี้กู้ยืมเงินจาก กองทุนหมู่บ้าน จำนวนเงิน 20,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 20,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก. จำนวน 70,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 60,000 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 90,000 บาทและยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 80,000 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์กู้เงินเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือนและทำการเกษตร เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่ม เงินออมทรัพย์ กรรมการนิคมฯ

ช่วงเวลาการให้ผลตอบแทนของกิจกรรมในไร่

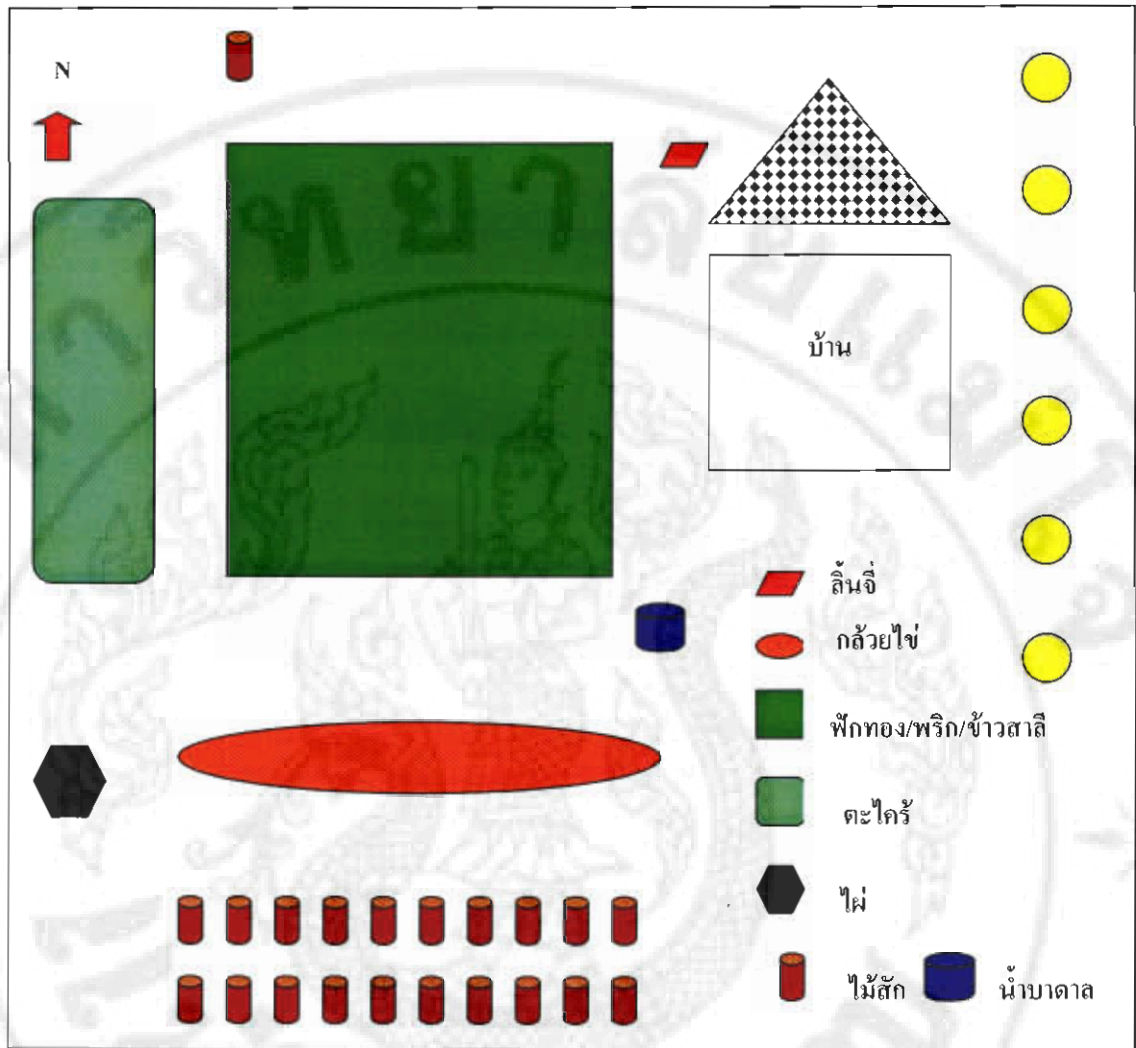
กิจกรรมการปลูกผักสวนครัวเป็นการเสริมรายได้ที่ให้ผลตอบแทนรายวัน

กิจกรรมการปลูกข้าว ก.ข.6 การปลูกข้าว ก.ข.10 ให้ผลตอบแทนรายปี เกษตรกรตัดสินใจในการทำกิจกรรม ด้วยตนเองและนำเงินก้อนมาลงทุนต่อไป

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ ด้าน การบริหารเครื่องมือทางการเกษตร สาเหตุเกิดจาก แยกกันใช้เครื่องมือ การแก้ไขปัญหา ออกกฎให้ปฏิบัติตามระเบียบ จัดกลุ่มทางการเกษตร

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
กข6. นาปี (แปลงเกษตรกรรม)					เตรียมดิน/ เพาะกล้า		ปลูก		บำรุงรักษา		เก็บเกี่ยว	
กข10. นาปรัง (แปลงเกษตรกรรม)	เตรียมดิน	ปลูก	บำรุงรักษา	เก็บเกี่ยว								
พริก (แปลงเกษตรกรรม)			เก็บเกี่ยว							เตรียมดิน	ปลูก	
ข้าวสาลี (แปลงเกษตรกรรม)	เตรียมดิน/ปลูก		บำรุงรักษา	เก็บเกี่ยว								

ภาพ 39 ปฏิทินการผลิตในรอบปีของนายประจวบ บั้งเงิน

ภาพ 40 ผังการผลิตของนายประจวบ บั้งเงิน พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2 งาน

ภาพ 41 ภาพกิจกรรมผลผลิตของแปลงนายประจวบ บั้งเงิน

รายชื่อ 9 นายสุนทร แก้วเมืองคำ

ภาพ 42 นายสุนทร แก้วเมืองคำ

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายสุนทร แก้วเมืองคำ อายุ 49 ปี อยู่บ้านเลขที่ 129 หมู่ที่ 15 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 08-51065974 นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 สถานภาพสมรสกับ นางอาไร แก้วเมืองคำ โดยมีสมาชิกในครอบครัว 4 คน โดยก่อนหน้านี้ ทำอาชีพรับจ้างภาคเกษตรกรรม

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรมีที่ดินในนิคมมีทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เป็นที่ดอน เนื้อดินร่วนปนทรายซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีการปลูกผักสวนครัว และเลี้ยงวัว 9 ตัว และที่ดินทำกินจำนวน 3 ไร่พื้นที่ทั่วไปเป็นที่ลุ่ม เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายมีความสมบูรณ์ในระดับปานกลาง พื้นที่ทั้งหมดปลูกข้าว ก.ข.6 นาปี ได้ผลผลิต 1,400 กิโลกรัม ปลูกข้าวโพดหวาน ได้ผลผลิต 3,000 กิโลกรัม ปลูกพริกขอส ได้ผลผลิต 800 กิโลกรัม

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 2 คน คือ นายสุนทร แก้วเมืองคำ และ นางอาไร แก้วเมืองคำ

แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้น้ำบาดาลในที่อยู่อาศัยขนาด 2 นิ้ว และ 3 นิ้ว จำนวน 2 บ่อ ในการเกษตรและอุปโภค

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

กิจกรรมการผลิตพืช 4 กิจกรรมได้แก่ การปลูกข้าวโพดหวาน พริกขอส ผักสวนครัว ข้าว ก.ข.6

1. การปลูกข้าวพันธุ์ ก.ข.6 ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานการเตรียมดิน การปลูกดูแลรักษา เก็บเกี่ยว เกษตรกรทำเองทั้งหมด มีค่าใช้จ่ายในการซื้อเมล็ดพันธุ์ 480 บาท ค่าปุ๋ย 1,720 บาท ค่าน้ำมันไถนา 500 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 2,700 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกข้าว ก.ข.6 ได้ทั้งหมด 1,400 กิโลกรัมต่อปี โดยเก็บไว้บริโภค 700 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 8,400 บาท และขาย 700 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 8,400 บาท

2. การปลูกผักสวนครัว ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานการเตรียมดิน การปลูกดูแลรักษา เก็บเกี่ยว เกษตรกรทำเองทั้งหมด มีค่าใช้จ่ายในการซื้อเมล็ดพันธุ์ 500 บาท ยาน้ำแมลง 1,000 บาท สารกำจัดวัชพืช 500 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 2,000 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว คิดเป็นเงิน 2,000 บาท

3. การปลูกข้าวโพดหวาน ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานการเตรียมดิน การปลูกดูแลรักษา เก็บเกี่ยว เกษตรกรทำเองทั้งหมด มีค่าใช้จ่ายในการซื้อเมล็ดพันธุ์ 2,040 บาท ค่าปุ๋ยเคมี 2,800 บาท สารกำจัดวัชพืช 465 บาท ฮอร์โมน 1,000 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 6,305 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว 3,000 กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นเงิน 9,000 บาท

4. การปลูกพริกขอส ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานการเตรียมดิน การปลูกดูแลรักษา เก็บเกี่ยว เกษตรกรทำเองทั้งหมด มีค่าใช้จ่ายในการซื้อเมล็ดพันธุ์ 1,200 บาท ค่าปุ๋ย 1,000 บาท ค่ายาน้ำแมลง 500 บาท ค่าสารกำจัดวัชพืช 500 บาท ค่าฮอร์โมน 500 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 3,700 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกพริกขอสได้ทั้งหมด 800 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 7,200 บาท

5. กิจกรรมการผลิตสัตว์ได้แก่ การเลี้ยงวัว เกษตรกรก่อสร้างเล้า ปรับปรุงต่อเติมเล้า เลี้ยง และดูแลด้วยตนเอง ไม่มีค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต ค่ายารักษาโรค 300 บาท ค่าวัคซีน ฮอร์โมน 585 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 885 บาท ผลผลิตได้ทั้งหมด 9 ตัว ซึ่งเก็บไว้ทำพันธุ์ทั้งหมด 5 ตัว คิดเป็นเงิน 50,000 บาท ขายไป 4 ตัว คิดเป็นเงิน 22,000 บาท

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นเงินสดจากการปลูกผักสวนครัว 2,000 บาท รายได้จาก การปลูกข้าวโพดหวาน 9,000 บาท รายได้จากการปลูกพริกขอส 7,200 บาท และมีรายได้จากการปลูกข้าว ก.ข.6 8,400 บาท รายได้จากการเลี้ยงวัว 22,000 บาท รายได้จากการรับจ้างในภาคการเกษตร 3,000 บาท ญาติส่งมาให้ 12,000 บาท รวมรายได้ที่เป็นเงินสดทั้งหมด 63,600 บาท

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าไฟฟ้า 504 บาทต่อปี ค่าน้ำประปา 1,728 บาทต่อปี ค่าน้ำมันรถการเดินทาง 4,800 บาทต่อปี ค่าโทรศัพท์ 1,200 บาทต่อปี
  2. ค่าบริโภคราคาวัตถุดิบและเครื่องปรุงอาหาร 1,200 บาทต่อปี ค่าเครื่องคั้มและขนม 1,200 บาท
  3. ค่าเครื่องอุปโภค(ผงซักฟอก/ยาสระผม) 3,600 บาทต่อปี
  4. ค่าใช้จ่ายสำหรับการศึกษา 19,700 บาทต่อปี
  5. ค่าใช้จ่ายงานสังคม 1,240 บาทต่อปี ค่าประกันชีวิต 4,800 บาทต่อปี
- รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 39,972 บาทต่อปี

หนี้สิน เกษตรกรรายนี้กู้ยืมเงินจาก สหกรณ์การเกษตร จำนวนเงิน 80,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 80,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน 20,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 20,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก. จำนวน 70,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 60,000 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 170,000 บาทและยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 160,000 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์กู้เงินเพื่อใช้ในการเกษตรและเลี้ยงสัตว์

เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่ม กรรมการหมู่บ้าน กรรมการวัด อปพร. กรรมการนิคมฯ กลุ่มออมทรัพย์ในนิคมฯ

ช่วงเวลาการให้ผลตอบแทนของกิจกรรมในไร่นา

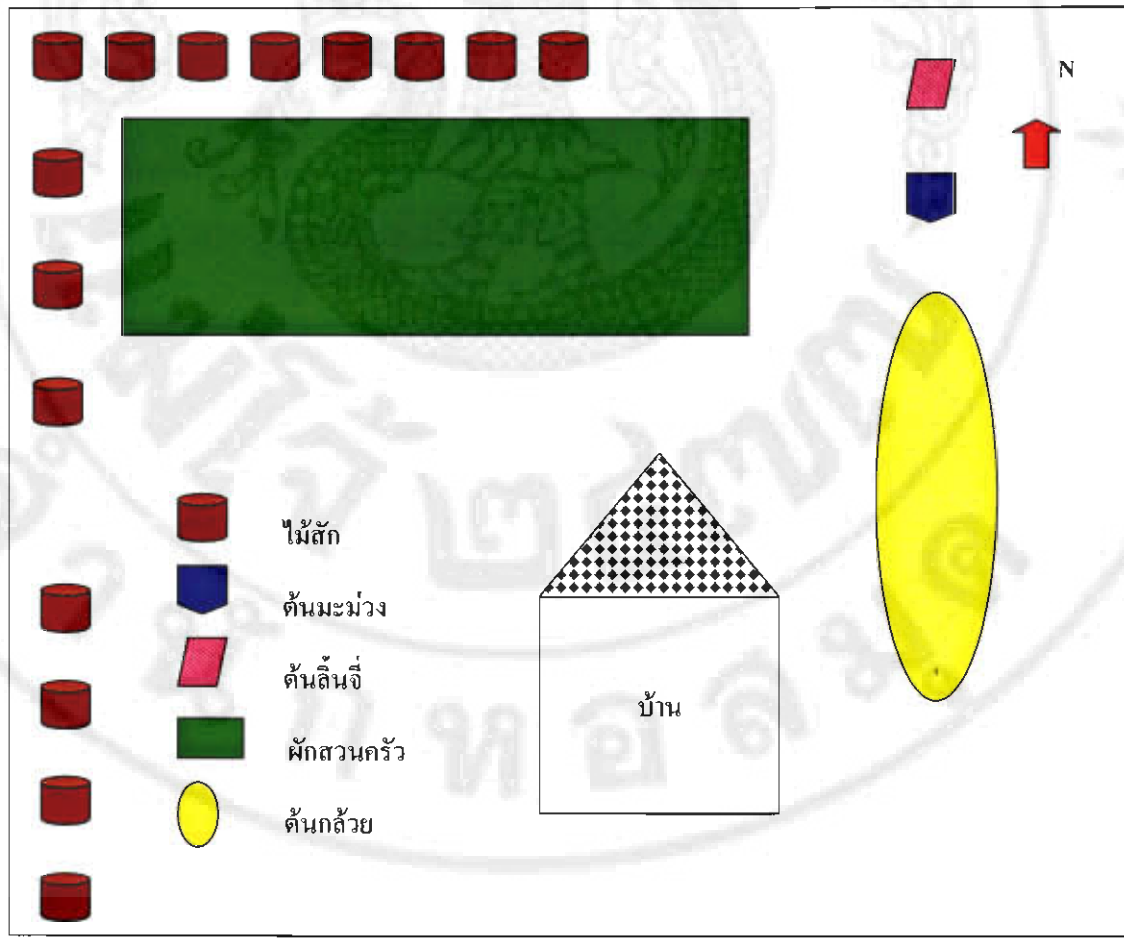
กิจกรรมการปลูกผักสวนครัวเป็นการเสริมรายได้ที่ให้ผลตอบแทนรายวัน
กิจกรรมการปลูกข้าว ก.ข.6 การปลูกข้าว ก.ข.6(2) ให้ผลตอบแทนรายปี และ
กิจกรรมการ ทำนาช่วยลดรายจ่ายในชีวิตประจำวันของเกษตรกร

กิจกรรมปลูกพริกขอส ให้ผลตอบแทนดีราคา

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ น้ำไม่เพียงพอ ต้องการแหล่งน้ำที่มีน้ำใช้พอเพียง ต้องการให้มีชลประทานผ่านในโครงการนิคมฯ

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
ผักสวนครัว (แปลงที่อยู่อาศัย)	ปลูก	เก็บ			ปลูก	เก็บ			ปลูก	เก็บ		
ข้าวโพดหวาน (แปลงเกษตรกรรม)			ปลูก	ดูแล	เก็บ					ปลูก	ดูแล	เก็บ
ข้าวเหนียว (แปลงเกษตรกรรม)					ปลูก	ดูแล		เก็บ				
พริกขอส (แปลงเกษตรกรรม)	ดูแลและเก็บผลผลิต									ปลูก	ดูแล	

ภาพ 43 ปฏิทินการผลิตในรอบปีของนายสุนทร แก้วเมืองคำ

ภาพ 44 ฟังการผลิตของนายสุนทร แก้วเมืองคำ พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2 งาน

ภาพ 45 ภาพกิจกรรมผลผลิตของแปลงนายสุนทร แก้วเมืองคำ

รายชื่อ 10 นายจาร์ส คำฮ้อย

ภาพ 46 นายจาร์ส คำฮ้อย

ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อ นายจาร์ส คำฮ้อย อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 91 หมู่ที่ 4 ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย 57000 หมายเลขโทรศัพท์ 085-1079637 นับถือศาสนาพุทธ การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 3 สถานภาพ สมรสกับ นางสุนีย์ คำฮ้อย โดยมีสมาชิกในครอบครัว 3 คน

โดยก่อนหน้านี้ ทำอาชีพรับจ้างทั่วไปไม่มีที่ทำกินที่เกษตรกรรม แล้วได้ยื่นทางอบต.ประกาศ ว่ามีที่ดินทำกินจึงมาสมัครเข้าร่วมโครงการ

ด้านทรัพยากร

ที่ดิน เกษตรกรได้รับที่ดินพื้นที่ทั้งหมด 3 ไร่ 2 งาน แบ่งเป็นที่อยู่อาศัย 2 งาน พื้นที่เกษตรกรรม 3 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยมีสภาพพื้นที่เป็นที่ดอน เนื้อดินร่วนปนทราย มีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง เกษตรกรมีการปลูก มะนอยต้อบ บวบ พริกขอส ข้าว ตะไคร้ ถั่วฝักยาว เลี้ยงหมู 4 ตัว มะนาว 12 ต้น กกล้วย 10 ต้น ฮ้อย 30 ต้น มะขม 1 ต้น มะขามป้อม 2 ต้น หูกวาง 1 ต้น ไม้สัก 5 ต้น และที่ดินแปลงเกษตรกรรม 3 ไร่มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบ เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย มีความสมบูรณ์ในระดับปานกลาง พื้นที่ทั้งหมดปลูกข้าว กข6 ได้ผลผลิต 2,500 กิโลกรัม และปลูกข้าว กข6(2) ได้ผลผลิต 2,000 กิโลกรัม

แรงงาน มีแรงงานในครอบครัวเพียง 2 คน คือ นายจาร์ส คำฮ้อย และนางสุนีย์ คำฮ้อย

แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้น้ำบาดาลในที่อยู่อาศัยขนาด 3 นิ้ว จำนวน 1 บ่อ และใช้แหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่เกษตรกรรมขนาดกว้าง 2 เมตร จำนวน 1 แหล่ง

การทำมาหากิน (ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่ผ่านมา) เกษตรกรมีการปลูกพืช ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

พื้นที่อยู่อาศัย

1. กิจกรรมการเลี้ยงหมู เกษตรกรก่อสร้างเส้ ปรึบปรุงร่งต่อเติมเส้ เลี้ยง และดูแลด้วยตนเอง ไม่มีค่าวัสดุอุปกรณ์ ส่วนค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต ค่าพันธุ์ (ซื้อลูกมาเลี้ยง) 4,800 บาท ค่าอาหาร 4,800 บาท ค่าอาหารเสริม 2,400 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 12,000 บาท ผลผลิตได้ทั้งหมด 4 ตัว ซึ่งเก็บผลผลิตไว้ทำพันธุ์ทั้งหมด คิดเป็นเงิน 17,760 บาท

พื้นที่เกษตรกรรม

1. การปลูกข้าวพันธุ์ ก.ข.6 ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานการเตรียมดิน การปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว เกษตรกรทำเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิต ซื้อเมล็ดพันธุ์ 705 บาท ค่าปุ๋ย 870 บาท ค่ายาฆ่าแมลง 220 บาท ค่าฮอร์โมน 220 บาท ค่าน้ำมันสูบน้ำ 960 บาท ค่าน้ำมันรถยนต์ 80 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 3,055 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกข้าวพันธุ์ ก.ข.6 ได้ทั้งหมด 2,500 กิโลกรัมต่อปี โดยเก็บไว้บริโภค 2,100 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 16,800 บาท และขาย 400 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 3,200 บาท สาเหตุที่เลือกทำกิจกรรมนี้เพราะว่า ให้ผลตอบแทนรายปี

2. การปลูกข้าวพันธุ์ ก.ข.6(2) ไม่มีค่าใช้จ่ายการจ้างแรงงานการเตรียมดิน การปลูก ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว เกษตรกรทำเองทั้งหมด ส่วนปัจจัยการผลิต ซื้อเมล็ดพันธุ์ 705 บาท ค่าปุ๋ย 1,700 บาท ค่ายาฆ่าแมลง 220 บาท ค่าสารกำจัดวัชพืช 220 บาท ค่าน้ำมันสูบน้ำ 960 บาท รวมค่าใช้จ่ายปัจจัยการผลิต 3,805 บาท ผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมการปลูกข้าว ก.ข.6(2) ได้ทั้งหมด 2,000 กิโลกรัมต่อปีโดยเก็บไว้บริโภค 1,000 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 8,000 บาท และขาย 1,000 กิโลกรัม คิดเป็นเงิน 8,000 บาท สาเหตุที่เลือกทำกิจกรรมนี้เพราะว่า ให้ผลตอบแทนรายปี

เกษตรกรรายนี้ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปนอกเหนืออาชีพเกษตรกรรม เฉลี่ยรายได้ต่อปี 18,000 บาท

ด้านการเงิน

รายได้ เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นเงินสดจากการปลูกข้าว ก.ข.6 7,200 บาท รายได้จาก การปลูกข้าว ก.ข.6(2) 16,000 บาท รายได้จากการปลูกพืชผักสวนครัว 30,000 บาท รายได้จากการรับจ้างนอกภาคการเกษตร 18,300 บาทต่อปี รวมรายได้ที่เป็นเงินสดทั้งหมด 71,500 บาท

รายจ่ายในครัวเรือน

1. ค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภค ค่าไฟฟ้า 960 บาทต่อปี ค่าน้ำประปา 1,280 บาทต่อปี ค่าน้ำมันรถการเดินทาง 4,800 บาทต่อปี ค่าโทรศัพท์ 1,800 บาทต่อปี
2. ค่าบริโภคน้ำ ค่าวัตถุดิบและเครื่องปรุงอาหาร 2,400 บาทต่อปี
3. ค่าเครื่องอุปโภค(ผงซักฟอก/ยาสระผม) 3,600 บาทต่อปี
4. ค่าใช้จ่ายงานสังคม 2,400 บาทต่อปี ค่ามาปนกิจ 1,500 บาทต่อปี ค่ากลุ่มออมทรัพย์ในกลุ่มต่างๆ 6,000 บาทต่อปี

รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 24,740 บาทต่อปี

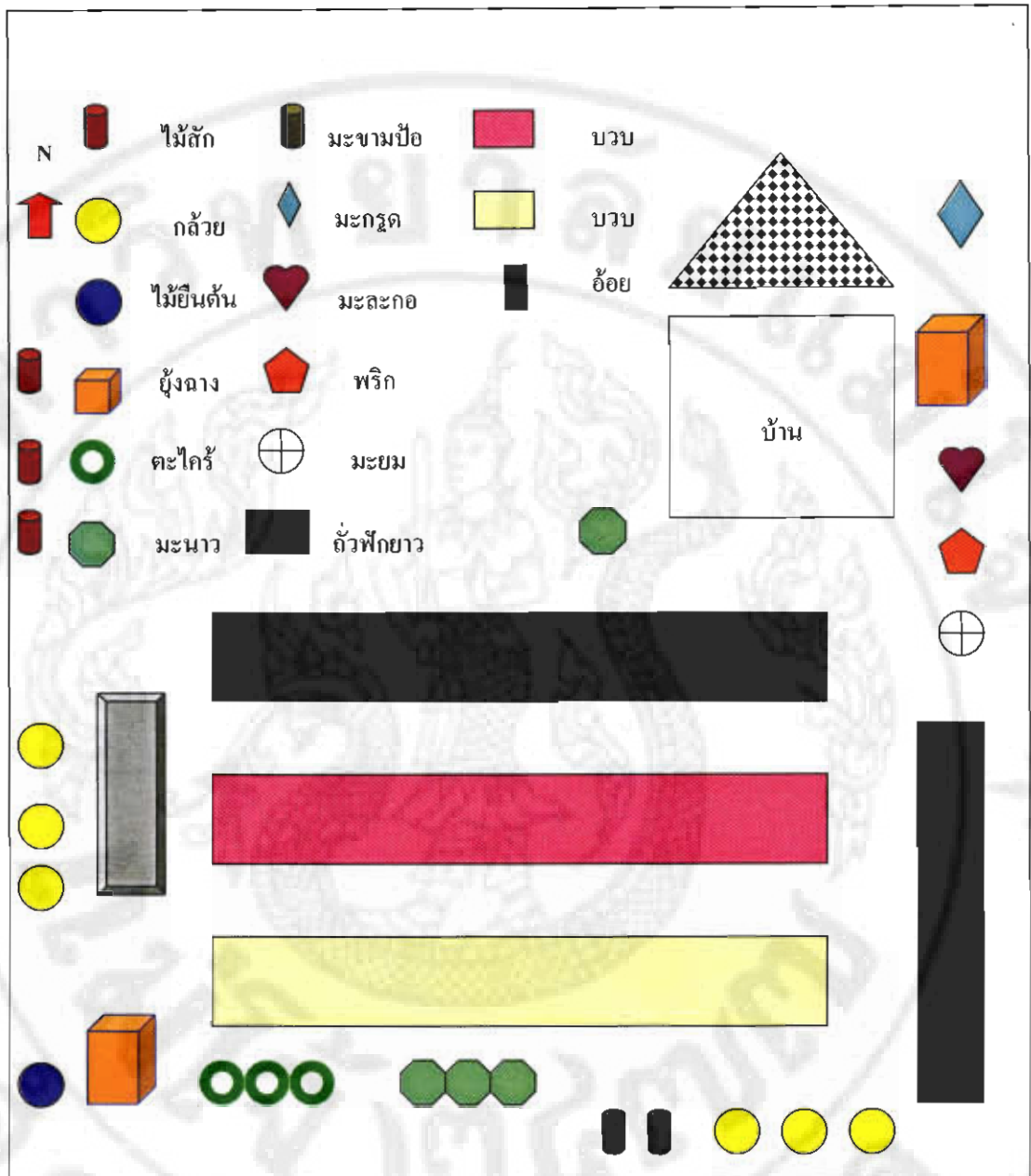
หนี้สิน เกษตรกรรายนี้กู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส จำนวนเงิน 70,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 40,000 บาท กู้ยืมเงินจากกองทุน ส.ป.ก. จำนวน 70,000 บาท ยังคงมียอดค้างชำระ 30,000 บาท รวมเงินกู้ทั้งหมด 140,000 บาท และยอดค้างชำระรวมทั้งหมด 70,000 บาท โดยที่เกษตรกรมีวัตถุประสงค์กู้ยืมเงินเพื่อทำการเกษตรและซื้อวัว

เกษตรกรรายนี้ได้ร่วมเป็นสมาชิกกับกลุ่ม ธ.ก.ส. รองประธานกลุ่มนิคมฯ

ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพ -

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค	ก.พ	มี.ค	เม.ย	พ.ค	มิ.ย	ก.ค	ส.ค	ก.ย	ต.ค	พ.ย	ธ.ค
นาปี กข6. (แปลงเกษตรกรรม)						เตรียมดิน/ กล้า	ปลูก	ดูแลรักษา				เก็บ เกี่ยว
นาปรัง กข 6(2) (แปลงเกษตรกรรม)	เตรียม ดิน/ กล้า	ปลูก	ดูแลรักษา		เก็บ เกี่ยว							
พริก (แปลงที่อยู่อาศัย)	ปลูก				เก็บเกี่ยว					เตรียมดิน		
บวบ (แปลงที่อยู่อาศัย)	เตรียม ดิน	ดูแลรักษา		เก็บเกี่ยว								

ภาพ 47 ปฏิทินการผลิตในรอบปีของนายจำรัส คำฮ้อย

ภาพ 48 ผังการผลิตของนายจรัส กำฮ้อย พื้นที่ที่อยู่อาศัย 2 งาน

ภาพ 49 กิจกรรมผลผลิตของแปลงนายจำรัส คำฮ้อย

ภาพรวมของเกษตรกร 10 ราย

จากการสัมภาษณ์ใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์เจาะลึก และสนทนากลุ่ม กรณีศึกษา 10 ราย ด้านการดำรงชีวิต แนวคิดของการทำการเกษตร กระบวนการผลิต รูปแบบการผลิต การจัดการพื้นที่ การยอมรับจากสังคมใกล้เคียงหรือระดับกว้าง โดยเกษตรกรทั้ง 10 ราย ได้รับการจัดสรรที่ดินที่อยู่อาศัย จำนวน 2 งาน และแปลงเกษตรกรรม จำนวน 3 ไร่ โดยสรุป คือ

เกษตรกรก่อนเข้ามารับการจัดสรรที่ดินในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรกรไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ทำให้มีอาชีพรับจ้างภาคการเกษตร รับจ้างทั่วไป ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างเฟอร์นิเจอร์ ค้าขาย และพนักงานบริษัท และได้รับโอกาสให้เข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองเชียงราย โดยได้รับคัดเลือกมาจากเกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียนยากจน จำนวน 8 ราย ผู้สำเร็จการศึกษาทางการเกษตร (โครงการบ่มเพาะเกษตรกร) จำนวน 2 ราย มาจากตำบลแม่ข้าวต้ม 9 ราย ตำบลริมกก 1 ราย มีอายุระหว่าง 39-51 ซึ่งอยู่ในวัยแรงงาน การศึกษาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 จำนวน 5 ราย ระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 1 ราย และประกาศนียบัตรวิชาชีพด้านการเกษตร จำนวน 2 ราย ทั้ง 10 ราย นับถือศาสนาพุทธ

ลักษณะทางกายภาพ ประกอบด้วยดิน น้ำ พบว่า สภาพดินมีความเหมาะสมในการทำนาทำไร่ ถึงแม้มีสภาพเป็นกรด เกษตรกรใช้วิธีโดยการใส่ปูนขาวในการปรับสภาพดิน แหล่งน้ำ เกษตรกรใช้แหล่งน้ำบาดาลและสระน้ำสาธารณะ โดยมีน้ำใช้ตลอดทั้งปี

รูปแบบการผลิต มีรูปแบบการทำการเกษตรผสมผสานหรือมีกิจกรรมหลายชนิด ประกอบด้วยพืชผัก ผลไม้ ผักพื้นบ้าน การเลี้ยงสัตว์ เช่น ปลา โค ไก่ จิ้งหรีด การใช้ประโยชน์ที่ดิน มีการใช้ประโยชน์อย่างเต็มพื้นที่ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ไม่มีรูปแบบตายตัว ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ และประโยชน์ใช้สอย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัด สภาพพื้นที่ และภูมิหลังของเกษตรกร และพฤติกรรมการผลิตลักษณะการผลิตของเกษตรกรจะมีต้นทุนไม่สูง เกษตรกรลดการใช้ปุ๋ยเคมี โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปรับปรุงบำรุง โดยการปลูกพืชตระกูลถั่ว และส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัวหรือเอามือกัน (การแลกเปลี่ยนแรงงาน)

จากการสำรวจรายได้ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก จำนวน 7 ราย ที่สูงกว่านอกภาคการเกษตร และเกษตรกร 3 ราย มีรายได้จากนอกภาคการเกษตรสูงกว่าภาคการเกษตร ได้มาจากการค้าขายกล้วยทอด (นางเดือนดา สิทธิสอน) รับจ้างรับรถรับส่งนักเรียน (นางพัชรินทร์ จันทร์ชุ่ม) และรับจ้างทั่วไป (นายประจวบ บั้งเงิน) ขณะเดียวกัน เกษตรกรพบว่ามีการใช้จ่ายสูงเช่นกัน ทั้งนี้โดยต้องมีค่าใช้จ่ายด้านค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง ค่าจัดซื้อวัตถุดิบ คือ ซ็อกกล้วยมาทอดขาย และสินค้าอุปโภคบริโภค ทั้งนี้พบว่านางเดือนดา

สิทธิสอน ใช้พื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ พื้นที่ที่อยู่อาศัย ปลูกเฉพาะดอกกลีบลีแปลงเกษตรกรรม ปลูกข้าวโพด และถั่วลิสงสลับกับการปลูกข้าวโพด แต่ไม่ปลูกวัตถุดิบในการค้าขาย (การปลูกกล้วย) ทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงตามมาด้วย นางพัชรินทร์ จันทรขุม มีพฤติกรรมการผลิตที่หลากหลาย ใช้ประโยชน์เต็มแปลง แต่มีค่าใช้จ่ายน้ำมันเชื้อเพลิงในการรับ-ส่งนักเรียนแต่รายได้ก็สูงเช่นกัน และนายประจวบ บั้งเงิน มีการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เต็มแปลง และปลูกพืชไม่หลากหลาย ปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ ปลูกข้าวและข้าวโพดเท่านั้น ไม่มีการปลูกพืชเพื่อยังชีพ เช่น ผักสวนครัว ทำให้ค่าครองชีพในการอุปโภคบริโภคสูงตามไปด้วย

สภาพหนี้สินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเป็นหนี้สินเนื่องจากกู้ยืมเงินมาทำการเกษตร และเพื่อการศึกษาของบุตร แหล่งเงินกู้ คือ เงินทุนส.ป.ก.ในรูปกลุ่มวิสาหกิจ และกองทุนหมู่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์

การยอมรับจากสังคมในชุมชน และในระดับกว้าง แม้ว่าเกษตรกรทั้ง 10 รายได้รับตำแหน่งทางสังคมทั้งในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย และภายนอกชุมชน เช่น การเป็น อสม. กรรมการหมู่บ้าน ประธานกลุ่มพัฒนาสตรีหมู่บ้าน

ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการประกอบอาชีพ คือ แม้ว่าพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงรายมีแหล่งที่เพียงพอต่อการทำการเกษตรแต่เกษตรกรไม่มีระบบการจัดการน้ำ ทั้งนี้ขาดเงินลงทุนในการผันน้ำขึ้นมาใช้ ถ้าสูบน้ำทำการเกษตรด้วยตัวเองจะทำให้มีค่าใช้จ่ายทางการเกษตรสูงขึ้น และในฤดูฝน เกิดน้ำท่วมพื้นที่แปลงเกษตรกรรม ทำให้ไม่สามารถทำการเกษตรได้

กระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร

กระบวนการเรียนรู้เดิมของชุมชน และของครอบครัว

กระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรก่อนเข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย จากการศึกษาชุมชน และข้อมูลของครอบครัวเกษตรกร 10 ราย พบว่ามีกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ที่ได้รับการสั่งสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่สืบทอดต่อกันมา ผ่านวิชาชีพ วิชางาน เรียนรู้จากสถาบันศึกษา จากการสังเกต การทดลอง การปฏิบัติจริง

เมื่อเกษตรกรเข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ได้เรียนรู้จากการถ่ายทอดจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน บริษัท โดยการฝึกอบรม ศึกษาดูงาน ฝึกปฏิบัติแปลงทดลอง เกษตรกรมีการพัฒนาการเรียนรู้ของเกษตรกร โดยการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ระดมความคิดเห็น ในระดับกลุ่ม เพราะชุมชนมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ แบ่งออกเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรที่ถูกคัดเลือกมาจากการขึ้นทะเบียนยากจน และอีกกลุ่มเป็นกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ (ผู้สำเร็จการศึกษาทางการเกษตร) ทำให้เกิดปัญหาการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นการแก้ไขปัญหา หรือการแลกเปลี่ยนพูดคุยจึงเกิดขึ้นเฉพาะในระดับกลุ่ม หรือครอบครัวของตนเอง มากกว่า การแก้ไขปัญหาโดยรวมของชุมชน ทำให้การอยู่ร่วมกันมีปัญหา

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร

นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย เนื่องจากมีเกษตรกรเข้ามาอยู่มากจากหลายที่หลายทางทำให้มีปัญหาการอยู่ร่วมกัน ทำให้ชุมชนคัดเลือกผู้นำหมู่บ้าน และคณะกรรมการในการบริหารงานในหมู่บ้าน และออกกฎ ระเบียบ ในการอยู่ร่วมกัน โดยชุมชนสร้างการเรียนรู้จากเวทีประชุมประจำเดือนทุกเดือน เดือนละ 1 ครั้งทุกวันศุกร์อาทิตย์แรกของเดือน เป็นการประชุมสร้างความเข้าใจกับสมาชิกของชุมชน โดยผู้นำเกษตรกรได้ประชุมชี้แจง และความมุ่งหมายในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้ประสบผลสำเร็จ จากเวทีการประชุมประจำเดือน เกษตรกรในชุมชนมีการประเมินผลการทำงานร่วมกันของชุมชน มีการทบทวนการเรียนรู้ของตนเอง พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นชุมชนแก้ไขปัญหาสำเร็จ เป็นการแก้ไขปัญหาตามสิ่งที่เกิดเหตุการณ์ขึ้นในชุมชน เพื่อให้ชุมชนอยู่รอด ไม่ให้เกิดปัญหาขัดแย้ง แต่ไม่มีการวางแผนชุมชน ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไร้ทิศทาง ไม่มีเป้าหมาย ทำให้ชุมชนเกิดแนวคิดที่จะศึกษาชุมชนอื่น ๆ ที่เป็นต้นแบบ เพื่อความรู้พัฒนาปรับปรุง และเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยชุมชนร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และเสนอให้คัดเลือกชุมชนในการศึกษาดูงาน ซึ่งต้องเป็นชุมชนที่อยู่ในจังหวัดเชียงราย ไม่ใช่ต่างจังหวัด เพราะว่าการไปดูงาน หรือศึกษาชุมชนต่างจังหวัด ไม่เหมือนกับพื้นที่ของจังหวัด

คน สภาพพื้นที่แตกต่างกัน ไม่เหมือนกัน และมีค่าใช้จ่ายสูง ถ้าเป็นจังหวัดเชียงราย ค่าใช้จ่ายไม่มาก ชุมชนสามารถเฉลี่ยค่าใช้จ่ายร่วมกันไปศึกษาดูงานได้ โดยชุมชนนั้นต้องมีต้นแบบของบุคคลที่ประสบผลสำเร็จด้วย เพื่อนำมาปรับใช้กับครอบครัวของตน และเกษตรกรในชุมชนขอให้เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. คัดเลือกพื้นที่สถานที่ดูงานที่เหมาะสมกับชุมชน และให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกพื้นที่ ทั้งนี้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ทำงานและรู้จักพื้นที่มากกว่าเกษตรกรในชุมชน ซึ่งชุมชนได้นำประเด็นเหล่านี้มาปรึกษาผู้วิจัย จึงทำให้ผู้วิจัย มองเห็นประเด็นในการทำงานร่วมกับชุมชน และมองเห็นการพึ่งตนเองของชุมชน ทำให้ชุมชนและผู้วิจัยนำมาซึ่งการทำงานและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และชุมชน จึงได้เกิดการวางแผนการทำงาน โดยประชุมคัดเลือกกลุ่มผู้นำเป็นตัวแทนในการเรียนรู้ จำนวน 10 ราย ในการเป็นตัวแทนของชุมชน และตัวแทนในระดับครอบครัว ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในการศึกษาทบทวนตนเอง และแสวงหาความรู้จากภายนอก จากการศึกษาดูงาน เพื่อหาแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และครอบครัวต่อไป

เวทีการประชุมหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญต่อผู้แสวงหาความรู้ เพราะการร่วมเวทีนั้นทำให้ทุกคนในชุมชนมีโอกาสแสดงออกถึงความรู้ และภูมิปัญญาได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมเวทีประชุม เป็นเกษตรกรที่มีพื้นฐานที่มีความหลากหลาย ในด้านความรู้ และแนวคิดที่จะช่วยในการรวบรวมข้อมูล และร่วมวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่สนใจ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน นอกจากนี้ชุมชนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จากการค้นพบปัญหา รู้สภาพปัญหาของชุมชน และร่วมกันหาหนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน วางแผนร่วมกัน โดยคัดเลือก และตัดสินใจในการศึกษาดูงาน อยู่พื้นฐานความต้องการของชุมชน ซึ่งประเวศ วะสี กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ “คนทุกคนมีศักดิ์ศรี และคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่ดีต้องประกอบด้วย อิสรภาพ หลุดจากการครอบงำที่ทำให้ไม่สามารถที่จะสัมผัสความจริงการสัมผัสความจริงทำให้เกิดปัญญา และเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ ที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมการเรียนรู้ได้พัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพความต้องการ และความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล โดยได้คิดเอง ทำเอง ลงมือปฏิบัติ ได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้วิจัย เกษตรกรในชุมชนนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย และตัวแทนเกษตรกรในระดับครอบครัว 10 ราย ได้ร่วมกันคิด ร่วมแลกเปลี่ยน และร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และของครอบครัว โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้เกษตรกรในชุมชน และเกษตรกรในระดับครอบครัว 10 ราย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และผู้วิจัยเป็นผู้ช่วยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่าน

กิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นตอน ตั้งแต่ให้เกษตรกรทบทวนตนเอง ทบทวนชุมชน วิเคราะห์ชุมชน โดยให้เกษตรกรในชุมชนมีการทบทวนตนเองว่ามีเหตุการณ์อะไรบ้างที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ผ่าน (Time Line) และการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน (SWOT ANALYSIS) ว่าสภาพของชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านใด มีความอ่อนแอในด้านใด เพื่อนำไปวางแผนการทำงานของชุมชนต่อไป ซึ่งอยู่บนหลักแนวคิดของ เสรี พงศ์พิศ ที่ได้กล่าวไว้ว่า การช่วยให้ชุมชนเรียนรู้ไม่ได้หมายถึง การช่วยให้พวกเขาหายใจ หายจน หายเจ็บแบบเดิม ๆ แต่หมายถึง การช่วยให้พวกเขาค้นพบศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง และพัฒนาศักยภาพไปสู่การพึ่งตนเอง วิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ว่านี้เรียกกันวันนี้ว่า ประชาพิชญ คือ ชาวบ้านวิจัยตนเอง พวกเขาเรียนรู้จักตนเอง ชุมชน และโลก เรียนรู้จากเอกลักษณ์และรากเหง้า ความรู้ภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่น เรียนรู้สถานภาพที่แท้จริงของตนเอง รายรับ รายจ่าย หนี้สิน สุขภาพ สิ่งแวดล้อม รู้ทั้งปัญหาความต้องการ และทุนของตนเอง ทุนที่จะช่วยให้พบทางออกได้ด้วยตัวเองโดยไม่ต้องรอรัฐช่วย ไม่ใช่ปฏิเสธรัฐ แต่บทบาทของรัฐคือการช่วยให้พวกเขาได้เรียนรู้และเติมเต็มให้พวกเขาให้พึ่งตนเองได้มากกว่าทำให้พวกเขาขึ้นต่อรัฐบาลแบบผู้นั่งรอรับความช่วยเหลือ ข้อมูลที่ชาวบ้านไปสำรวจด้วยตัวเอง นำมาวิเคราะห์ ประมวลผลนำไปสู่การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ของชุมชนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองอย่างมั่นคง

ตอนที่ 3 กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชน และครอบครัว

กระบวนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองเชียงราย

ผู้วิจัย เกษตรกรในชุมชนนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ได้วางแผนการทำงาน โดยประชุมคัดเลือกกลุ่มผู้นำที่เป็นตัวแทนในการเรียนรู้ จำนวน 10 ราย ในการเป็นตัวแทนในระดับครอบครัว ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ครอบครัว และเป็นตัวแทนของชุมชนในการไปศึกษาดูงานนอกชุมชน และได้ร่วมกันคิด ร่วมแลกเปลี่ยน และร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และของครอบครัว โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้เกษตรกรในชุมชน และเกษตรกรในระดับครอบครัว 10 ราย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และผู้วิจัยเป็นผู้ช่วยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นตอน ดังนี้

ตาราง 4 กิจกรรมการเรียนรู้ของครอบครัวและชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้ของครอบครัว และชุมชน			
กิจกรรม	วันที่	เวลา	สถานที่
1. - เวทีคืนข้อมูลชุมชน โดยใช้การสรุปจาก รวบรวมข้อมูลทุกวิทยุ สัมภาษณ์	2 กันยายน 2553	09.00-10.00 น.	ศาลาอเนกประสงค์นิคม เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง เชียงราย
- เวทีคืนข้อมูล ครอบครัวโดยใช้การ สรุปจากการสัมภาษณ์ รายบุคคล และการตอบ แบบสอบถามของแต่ละ ครอบครัว	3 กันยายน 2553	09.00-10.00 น.	บ้านนายประเสริฐ ใจเพชร ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองเชียงราย

ตาราง 4 (ต่อ)

กิจกรรม	วันที่	เวลา	สถานที่
2. - เส้นเวลาชุมชน (TIME LINE)	2 กันยายน 2553	10.00-12.00 น.	ศาลาอเนกประสงค์นิกม เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง เชียงราย
- เส้นเวลาครอบครัว (TIME LINE)	3 กันยายน 2553	10.00-12.00 น.	ศาลาอเนกประสงค์นิกม เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง เชียงราย
3. - วิเคราะห์ชุมชน (SWOT ANALYSIS)	2 กันยายน 2553	13.00-16.00 น.	ศาลาอเนกประสงค์นิกม เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง เชียงราย
- วิเคราะห์ครอบครัว (SWOT ANALYSIS)	3 กันยายน 2553	13.00-16.00 น.	ศาลาอเนกประสงค์นิกม เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง เชียงราย
4. การศึกษาดูงาน คัดเลือกผู้นำ เป็น ตัวแทนในการศึกษา ดูงาน	30 กันยายน -1 และ 2 ตุลาคม 2553	07.00-21.00 น.	ศาลาอเนกประสงค์นิกม เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง เชียงราย

ภาพ 50 กิจกรรมเรียนรู้ทบทวนตนเองจากข้อมูลบริบทชุมชน

กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ทบทวนตนเองจากข้อมูลบริบทชุมชน

วันที่ เวลา วันที่ 2 กันยายน 2553 เวลา 09.00-10.00 น.

สถานที่ ณ. ศาลาอเนกประสงค์นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ชุมชนเกิดการทบทวนตนเองจากข้อมูลของชุมชน มีศักยภาพอย่างไร มีบริบทชุมชน ด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และ 2) เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในการวางแผนชุมชน

เครื่องมือที่ใช้

1. กระดาษคลิปปาร์ต
2. เครื่องเขียน ปากกา ปากกาสี

วิธีการเรียนรู้

1. นำข้อมูลชุมชนจากการรวบรวมข้อมูลทุกมิติ สัมภาษณ์ นำมาสรุป และแยกข้อมูลเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เขียนลงบนกระดาษคลิปปาร์ต
2. นำเสนอข้อมูลแต่ละด้าน เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนทบทวนข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
3. เปิดเวทีในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ถกเถียง เพื่อให้ได้ข้อสรุปของข้อมูลที่ต้องการ

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

เกษตรกรในชุมชน

1. เกษตรกรในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีได้อย่างเป็นกันเอง มีอิสระในการแลกเปลี่ยน ชักถาม และถกเถียง จนได้ข้อสรุปของข้อมูลที่ต้องการร่วมกันของชุมชน
2. เกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ชุมชนในด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม
3. เกษตรกรในชุมชนเรียนรู้และเข้าใจชุมชน รู้จักตนเองเพิ่มขึ้น และได้ข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในพัฒนาชุมชนของตน

นักวิจัย

นักวิจัย ใช้วิธีการสังเกต จากการเป็นผู้ช่วยดำเนินการคืนข้อมูลให้กับชุมชน พบว่าชุมชนได้เรียนรู้ตนเอง จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การซักถาม ในบางครั้งที่ความคิดเห็นไม่ตรงกัน เกษตรกรเรียนรู้ที่จักให้ภัยกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน และอาศัยความเห็นไม่ตรงเป็นข้อมูลที่

ต้องค้นหาข้อเท็จจริงของข้อมูลนั้น ๆ ให้ความถูกต้องและสมบูรณ์ ตรงกับความเป็นจริงในชุมชน และทำให้เรียนรู้ว่าเกษตรกรในชุมชนมีพื้นฐานองค์ความรู้ เนื่องจากเกษตรกรได้สะท้อนความรู้ ด้านต่าง ๆ ที่มีในตัวเอง บอกเล่าให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ทราบได้

กิจกรรมที่ 2 เรียนรู้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตามกาลเวลา Time Line

วันที่ เวลา วันที่ 2 กันยายน 2553 เวลา 10.00-12.00 น.

สถานที่จัด ณ. ศาลาอเนกประสงค์นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

วัตถุประสงค์ เพื่อเรียนรู้ประวัติชุมชนและความเป็นมา และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในช่วงเวลาต่างๆ ที่เข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย โดยการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล Time Line ในการเรียนรู้ร่วมกัน

เครื่องมือที่ใช้

1. กระดาษคลิปชาร์ต
2. เครื่องเขียน ปากกา ปากกาสี
3. เครื่องมือการเก็บข้อมูล Time Line

วิธีการเรียนรู้ 1) ใช้ตารางการเปลี่ยนแปลงของชุมชน Time Line โดยนักวิจัยได้ตั้งคำถามว่า “ตั้งแต่เริ่มเข้ามาสู่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง ถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านใดบ้าง” โดยผู้วิจัยตีตารางในกระดาษคลิปชาร์ตติดบนกระดานไวท์บอร์ด แบ่งเป็นช่วงเวลาตั้งแต่เริ่มเข้ามาในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ถึงปัจจุบัน 2) เกษตรกรในชุมชนร่วมกันเสนอ และบอกเล่าเรื่องราว โดยเขียนลงบนกระดาษคลิปชาร์ต รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีเรียนรู้ ชักถาม และสามารถเพิ่มเติมข้อมูลได้

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

เกษตรกรในชุมชน

1. เกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้ชุมชนตั้งแต่เริ่มเข้ามาในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ถึง ปัจจุบัน จากการเล่าเรื่องราวของเกษตรกรแต่ละคน โดยได้บอกเล่าเรื่องราวของคนในแต่ละช่วงที่เข้ามาอยู่ในนิคม ฯ
2. เกษตรกรในชุมชนได้เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทำให้เกษตรกรทบทวนตนเอง และร่วมกันวิเคราะห์ พุดคุย แลกเปลี่ยน อยากให้ชุมชนของคนเกิดการพัฒนาต่อไป
3. เกษตรกรในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล การเรียงลำดับข้อมูล และ

เพิ่มเติมข้อมูลที่ขาดหายของเพื่อน ให้สมบูรณ์ จากข้อมูลของคนที่ตนรู้ ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4. เกษตรกรสะท้อนการเรียนรู้ผ่านการเล่าเรื่องราวประสบการณ์ของแต่ละคน แต่ละส่วนที่ขาดหายไป เหมือนนำภาพมาต่อ จิ๊กซอ ให้เห็นภาพของชุมชนทั้งระบบ เห็นเหตุการณ์แต่ละช่วงที่ตั้งแต่เข้ามาอยู่ในนิคมฯ ถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนในที่ดิน ที่ตนได้บุกเบิก และร่วมกันสร้างมาร่วมกันของคนในชุมชน และเกษตรกรบางรายแสดงความตั้งใจอยู่จริงในพื้นที่ ถึงแม้ไม่รู้ว่าจะได้รับการจัดสรรที่ดินหรือไม่ เพราะผ่านความยากลำบากในแต่ละช่วงมากด้วยกัน ไม่ทอดทิ้ง ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งการทำเวทีเป็นผลทำให้เกษตรกรเกิดแรงบันดาลใจ และความตั้งใจพัฒนาพื้นที่แปลงเกษตรกรรม และที่อยู่อาศัย ให้ดียิ่งขึ้น

นักวิจัย

เวทีการเรียนรู้การทำ Time Line ทำให้นักวิจัยได้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชนตั้งแต่เริ่ม จนถึงปัจจุบัน และช่วยเพิ่มเติมข้อมูลที่ตนเองทราบให้ชุมชนได้รับรู้ ทำให้ข้อมูลสมบูรณ์เพิ่มขึ้นและจากการสังเกต เกษตรกรบางรายไม่สามารถเขียนหนังสือได้ แต่จะเป็นคนบอกเล่าเรื่องราวของตน โดยให้เพื่อนช่วยเขียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนที่เขียนหนังสือได้ และไม่ได้ ช่วยกันถ่ายทอดเรื่องราวของตนให้คนอื่นทราบได้

และเกษตรกรได้ทบทวนตนเอง จากเหตุการณ์ที่ผ่านมา มีอะไรเกิดขึ้นมา และตนอยู่ในช่วงเวลาไหนของการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เกษตรกรได้ลำดับการคิด และลำดับข้อมูล เป็นระบบ ถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือ และเขียนบอกเล่าเรื่องราวบนแผ่นกระดาษได้ ทำให้ทราบถึงศักยภาพของชุมชน มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยตัวของชุมชนได้ จากการพูดคุย พบปะ แลกเปลี่ยน และบอกเล่าเรื่องราวการเรียนรู้ร่วมกัน

ภาพ 51 กิจกรรมเรียนรู้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตามกาลเวลา Time Line

กิจกรรมที่ 3 เรียนรู้วิเคราะห์ชุมชนในการค้นหาศักยภาพของชุมชน (SWOT ANALYSIS)

วันที่ เวลา วันที่ 2 กันยายน 2553 เวลา 13.00-16.00 น.

สถานที่ ณ. ศาลาอเนกประสงค์นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนเรียนรู้ศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ โดยใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูล SWOT ANALYSIS ในการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ร่วมกัน 2) เพื่อให้เกษตรกรเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ ร่วมกันนำไปวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไป

เครื่องมือที่ใช้

1. การดาษสี
2. กระดาษคัลปชาร์ต
3. เครื่องเขียน ปากกา ปากกาสี
4. SWOT ANALYSIS

วิธีการเรียนรู้

1. อธิบายความหมาย SWOT ANALYSIS คืออะไร ทำไปเพื่ออะไร SWOT ANALYSIS คือ การวิเคราะห์สำรวจสภาพภายในชุมชน และสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อนำมาสังเคราะห์ว่าชุมชนมี จุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) โอกาส (O) และ อุปสรรค(T)

2. คิดกระดาษคลิปชาร์ดที่กระดานไวท์บอร์ด เขียนตารางโดยการตีเส้นแบ่งตารางออกเป็น 4 ส่วน เพื่อเขียน จุดแข็ง จุดอ่อน และปัญหา โอกาส ลงในช่องตารางที่แบ่งไว้

3. ผู้วิจัยใช้การตั้งคำถาม 3 คำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลศักยภาพของชุมชน โดยถามทีละคำถาม โดยการแจกกระดาษแต่ละสี ให้เกษตรกรเขียน เช่น

3.1 กระดาษสีแดง เป็นกระดาษคำตอบของคำถามที่ 1 จุดแข็งของชุมชน

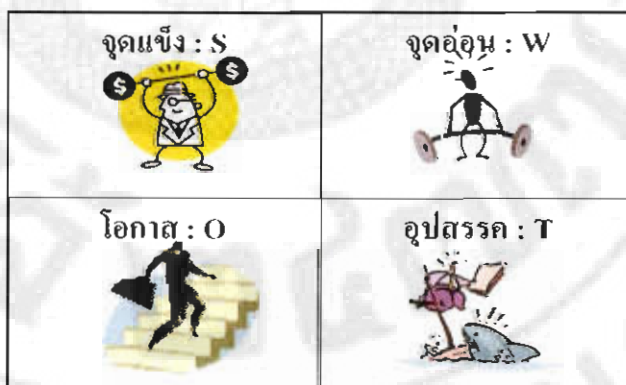
3.2 กระดาษสีขาว เป็นกระดาษคำตอบ ของคำถามที่ 2 จุดอ่อนของชุมชน

3.3 กระดาษสีฟ้า เป็นกระดาษคำตอบ ของคำถามที่ 3 โอกาสของชุมชน

3.4 กระดาษสีเหลือง เป็นกระดาษคำตอบ ของคำถามที่ 4 ปัญหา อุปสรรค

ของชุมชน

และเมื่อได้คำตอบของแต่ละคำถามให้เกษตรกรนำไปติดไว้ที่กระดานไวท์บอร์ด ที่แบ่งช่องตารางไว้ให้ตรงจุดที่เขียน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาและอุปสรรคให้ครบทั้ง 4 ด้าน

ภาพ 52 แสดงความหมาย SWOT ANALYSIS คืออะไร

4. เริ่มคำถามทีละคำถาม และให้เกษตรกรเขียนคำตอบทีละคำตอบเพื่อไม่ให้เกิดความสับสน และจะทำให้ได้คำตอบทุกคำถาม

คำถามที่ 1 “ที่ผ่านมาระหว่างเราอยากเห็นชุมชนของเราเกิดการพัฒนาอะไรบ้าง และมีสิ่งใดที่ต้องการแก้ไข เพื่อให้ชุมชนเราดีขึ้น”

คำถามที่ 2 “มีอะไรที่เรามองเห็นในชุมชน และภายนอกชุมชนที่มาช่วยเรา และทำให้เราดีขึ้น”

คำถามที่ 3 “มีปัญหาและอุปสรรคอะไร ที่เรามองเห็นในชุมชน/นอกชุมชน และทำให้เราไม่สามารถเกิดการพัฒนาต่อไปได้”

5. เปิดโอกาสให้เกษตรกรปรึกษา ถกเถียง โต้แย้ง แลกเปลี่ยน เพื่อให้ได้คำตอบ และข้อมูลที่หลากหลาย สำหรับที่เกษตรกรที่เขียนไม่ได้ ให้จับคู่กับเพื่อนที่เขียนได้ ให้เพื่อนช่วยเขียนบนกระดาษคำตอบให้ และให้เกษตรกรที่เขียนไม่ได้ เป็นผู้บอกคำตอบของตน

6. เมื่อได้คำตอบครบถ้วนทั้ง 3 คำถาม ให้เกษตรกรเรียนรู้การวิเคราะห์ชุมชน โดยการจับคู่ข้อมูล กำหนดกลยุทธ์ โดยผู้วิจัยอธิบาย ความหมายของคำว่า กลยุทธ์ และการทำกลยุทธ์ให้กับเกษตรกร แต่ละกลยุทธ์และยกตัวอย่างประกอบ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น

การกำหนดกลยุทธ์

<p>สร้างพันธมิตร : ST</p> 	<p>พัฒนาภายใน : WO</p>
<p>รุกไปข้างหน้า : SO</p> 	<p>ปรับเปลี่ยน : WT</p>

ภาพ 53 แสดงความหมาย SWOT ANALYSIS คืออะไร

กลยุทธ์ คือ หลัก วิธีการ และแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของชุมชน ซึ่งจะใช้กลยุทธ์ในระดับปฏิบัติการในการวางแผนพัฒนาชุมชน

กลยุทธ์สร้างพันธมิตร : ST

คือ นำเอาจุดแข็งมาบวกกับอุปสรรคที่เป็นปัจจัยภายนอก แล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อ ทำการสร้างพันธมิตร หรือเป็นการแก้ไขหรือลดอุปสรรคภายนอก โดยนำจุดแข็งภายในมาใช้

ตัวอย่างเช่น : ถ้าตำบลแม่ข้าวต้มมีโครงการดีๆ แต่พื้นที่ไม่พร้อม อาจจะทำ โครงการไปเสนอให้กับตำบลอื่นที่มีพื้นที่พร้อมกว่า ซึ่งเป็นวิธีการในการสร้างพันธมิตรอีกแบบ หนึ่ง

กลยุทธ์พัฒนาภายใน : WO

คือ การพัฒนาภายในเพื่อไปหาโอกาสข้างหน้า โดยการนำจุดอ่อนบวกเข้ากับโอกาส หรือ เป็นการแก้ไขจุดอ่อนภายใน โดยพิจารณาจากโอกาสภายนอก ที่เป็นผลดี

ตัวอย่างเช่น : ถ้าชุมชนขาดความรู้ เราก็ทำการพัฒนาความรู้ได้โดยการจัดฝึกอบรม เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ และพัฒนานุเคราะห์ของชุมชนเกิดความรู้ นั่นก็เป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาภายในเพื่อไปหาโอกาสข้างหน้า

กลยุทธ์รุกไปข้างหน้า : SO

คือ การมองที่จุดแข็งของเรา และจุดแข็งในเรื่องนั้นๆ มีโอกาสที่ดีในอนาคต เราจะต้องทำการรุก ซึ่งก็คือ การรุกไปข้างหน้า เพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีและคุ้มค่ากว่า หรือ เป็นการนำข้อได้เปรียบของจุดแข็งภายใน และภายนอกมาใช้

ตัวอย่างเช่น : ในพื้นที่ของเรามีการปลูกปาล์มน้อยมาก แต่ถ้าเราจะรุกไปข้างหน้า เราก็ต้องถามเกษตรกรว่า เลิกปลูกข้าวโพด แล้วหันมาปลูกปาล์มแทนดีหรือไม่ เพราะเราเห็นโอกาสว่า ณ วันนี้ น้ำมันปาล์มไม่เพียงพอต่อการใช้ และในอนาคตจะมีราคาสูง

กลยุทธ์ปรับเปลี่ยน : WT

คือ การปรับเปลี่ยนแนวคิด หรือบางสิ่งบางอย่างที่มันไม่เกิดผล มีจุดอ่อน และมีอุปสรรคมาก หรือเป็นการแก้ไขหรือลดความเสียหาย อันเกิดจากจุดอ่อน และอุปสรรคภายนอก

ตัวอย่างเช่น : การปลูกพืช เมื่อปลูกพืชชนิดนี้ไม่ดี ให้ผลผลิตต่ำ ทำการปรับปรุงดินก็แล้ว ใส่ปุ๋ยก็แล้ว พืชก็ยังให้ผลผลิตที่ไม่ดีอีก เราก็ต้องทำการปรับเปลี่ยนพืชที่ปลูกไปเลย โดยหาพืชใหม่ที่เหมาะสมและให้ผลผลิตที่มากกว่ามาปลูกแทน

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

เกษตรกรในชุมชน

เกษตรกรได้เรียนรู้การวิเคราะห์ชุมชน โดยผ่านการทำกิจกรรม SWOT ANALYSIS เกษตรกรเกิดความมั่นใจในการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์ชุมชนได้ และเห็นว่าเป็นเรื่องง่ายในการเรียนรู้ ในตอนแรกเกษตรกรคิดว่าไม่สามารถทำได้ แต่เมื่อได้ทำร่วมกับเพื่อน เรียนรู้ร่วมกัน จากการไม่รู้เหมือนกัน เรียนรู้ไปพร้อมกัน แลกเปลี่ยน ไม่เข้าใจซักถามเพื่อน ซักถามผู้วิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ในบางครั้งเกิดการโต้แย้งกัน แต่เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ร่วมกัน เกษตรกรได้ออกความคิดเห็นอย่างเสมอภาคทุกคน เกษตรกรกล้าแสดงออกและกล้าที่จะให้ข้อมูลที่ตรงกับความจริง เกษตรกรได้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของชุมชน และทราบถึงปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาสให้ชุมชนเกิดการพัฒนาได้ และลดอุปสรรคภายในชุมชน เกษตรกรได้คิดวิเคราะห์

ข้อมูลชุมชนจากการทำเวทีเรียนรู้ทำให้เกษตรกรรู้จักชุมชนของตนเองเพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ไปวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไป

นักวิจัย

จากการทำเวทีวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง ทำให้นักวิจัยได้ทราบข้อมูลของเกษตรกร และทราบถึงจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรคของเกษตรกรในชุมชนนำไปพัฒนาวางแผนการทำงานของคนต่อไป และผู้วิจัยเห็นศักยภาพของชุมชน ในการเรียนรู้ของเกษตรกรที่เกิดขึ้นได้ อยู่บนพื้นฐานการให้โอกาสการเรียนรู้ร่วมกันของเกษตรกร ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน แบบค่อยเป็นค่อยไป ถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยกันคิด และร่วมกันวิเคราะห์บนพื้นฐานข้อมูลของชุมชน

ผลของกิจกรรมการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตามกาลเวลา

ผู้วิจัยต้องการให้เกษตรกรวิเคราะห์ตนเอง ด้วยคำถาม “ตั้งแต่เริ่มเข้ามาสู่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง ถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านใดบ้าง” เพื่อให้เกษตรกรทบทวนตนเอง และนำไปสู่การออกแบบการวางแผนชุมชนต่อไป

ปี 2548

1. ปรับปรุงพื้นที่ โดยการล้มต้นส้ม ปรับพื้นที่ให้เป็นแปลงเกษตรกรรม
2. ปรับเกรดไถพื้นที่ ทำเป็นถนน
3. ขุดบ่อบาดาล 11 บ่อ
4. สร้างบ้านตัวอย่าง
5. ขุดลอกสระน้ำ
6. เกษตรกรช่วยกันทำเพลิงที่ปักในสวน
7. สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนยากจน และผู้บำบัดยาเสพติด จำนวน 94 ราย ใช้หลักสูตรต่าง ๆ คือ การฝึกอบรมการจัดทำบัญชีครัวเรือน วิทยากรจาก สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงราย ฝึกอบรมภาคปฏิบัติด้านการเพาะเห็ด ผักพื้นบ้านสมุนไพร วิทยากรจากศูนย์ส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดเชียงราย
8. เกิดผู้นำชุมชนเป็นคนแรก โดยการคัดเลือกจากเกษตรกรที่เข้ามาอยู่นิคมเศรษฐกิจพอเพียง คือนายแก้ว กาวีลาวัลย์
9. เกษตรกรได้รับการจ้างแรงงานวันละ 150 บาท

ปี 2549 – 2550

1. สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนยากจน และผู้บำบัดยาเสพติดเพิ่มเติมอีก จำนวน 72 ราย โดยใช้หลักสูตร ในปี 2548
2. สร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ศูนย์สาธิตและส่งเสริมงานศิลปาชีพภาพเหนือ
3. อบรมจริยธรรม โดยให้เกษตรกรเข้าร่วมฟังธรรม ณ วัดหรือสำนักสงฆ์ใกล้นิคมฯ อาทิตย์แรกของเดือนเป็นประจำทุกเดือน
4. อบรมภาคปฏิบัติพร้อมศึกษาดูงาน ณ บริษัท Agro on จังหวัดพะเยา ในการปลูกข้าวโพดหวาน แดงกวา และพริก
5. อบรมโครงการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน หลักสูตร ระบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อจัดการความยากจน ณ โรงแรมอินคำ จังหวัดเชียงราย
6. บริษัท Agro on จังหวัดพะเยา สอนการเพาะพริกเขียว พันธุ์หัวเรือ ในถาดทราย เพาะแดงกวาพันธุ์ AJAK ในถาดดิน
7. บริษัท B.B.D เวลอปเมนท์ จำกัด จังหวัดเชียงราย สนับสนุนการปลูกข้าวโพดหวาน
8. บริษัท ฟลอร่า เซียนส์ จำกัด จังหวัดเชียงราย สนับสนุนการปลูกดอกกลีบลีพันธุ์ปากแตร หน้าตั้ง และดอกไข่หงส์
9. เกิดโรงเพาะเห็ด
10. นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ทำพิธีเปิดนิคมฯ วันที่ 10 มีนาคม 2549
11. ทำแปลงเกษตรกรรวม โดยการแบ่งกลุ่ม เป็น 9 กลุ่ม ตามความสมัครใจของเกษตรกรที่ต้องการเรียนรู้ และส.ป.ก. เชียงราย ปลดปล่อยเงินกู้เพื่อประกอบอาชีพตามกิจกรรมของกลุ่มมากขึ้นไม่เท่ากัน โดยร่วมกันเป็นกลุ่มวิสาหกิจ แต่ให้ทำกิจกรรมการเกษตรแปลงรวม คือ
  1. กลุ่มบุบผาเศรษฐกิจพอเพียงเชียงราย สมาชิก 10 ราย กิจกรรมปลูกดอกไม้ ข้าวโพด
  2. กลุ่มชุมชนนิคมรวมใจ สมาชิก 5 ราย กิจกรรมปลูกแดงกวา ข้าวโพด
  3. กลุ่มพลังนิคมเศรษฐกิจพอเพียงเชียงราย สมาชิก 8 ราย กิจกรรมปลูกพริก ข้าวโพด
  4. กลุ่มผู้ปลูกพริกสดตำบลแม่ข้าวต้ม สมาชิก 8 ราย กิจกรรมปลูกพริก ข้าวโพด
  5. กลุ่มบัวแดงพริกสด สมาชิก 10 ราย กิจกรรมปลูกพริก ข้าวโพด
  6. กลุ่มรุ่งทิพย์ สมาชิก 6 ราย กิจกรรมปลูกข้าวโพด แดงกวา
  7. กลุ่มวังน้ำงาม สมาชิก 9 ราย กิจกรรมปลูกแดงกวา ข้าวโพด

8. กลุ่มนิคมเศรษฐกิจพอเพียงโพธิ์ทอง สมาชิก 7 ราย กิจกรรมปลูกแตงกวา ข้าวโพด

9. กลุ่มนิคมข้าวโพดหวานและแตงกวา สมาชิก 6 ราย กิจกรรมปลูกแตงกวา ข้าวโพด

12. คัดเลือกผู้นำนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ใหม่ คือ นายไพศาล จันทร์ชุม ตั้งแต่ปี 2549-2550 ทั้งนี้คนเก่าได้ลาออกไม่เข้าร่วมทำกิจกรรมในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

13. เกษตรกรได้รับการค่าจ้างแรงงานวันละ 150 บาท

ปี 2551 – 2552 ส.ป.ก.เชียงราย เปิดรับเกษตรกรรุ่นใหม่ และเกษตรกรบ่มเพาะ เพิ่มขึ้น จำนวน 24 คน

1. เกิดกลุ่มผู้นำด้านอาชีพ และผู้ดูแลเครื่องมือการเกษตรที่เป็นส่วนร่วม เช่น รถไถ เครื่องสูบน้ำ จำนวน 9 ราย

2. ได้รับการจัดสรรที่ดิน เพื่อทำการเกษตรกรรม 3 ไร่ และที่อยู่อาศัย 2 งาน

3. ส.ป.ก.ปล่อยเงินกู้เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรในปี 2550 คนละ 25,000 บาท โดยการส่งเสริมเลี้ยงโคแม่พันธุ์ คนละ 2 ตัว

4. ในปี 2551 จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เป็นของกลุ่มเกษตรกรที่ทะเบียนยากจน

5. ปี 2552 จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ เป็นของกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ และเกษตรกรบ่มเพาะ

6. สร้างระบบน้ำกินน้ำใช้เพื่ออุปโภคในครัวเรือน 2 จุด โดย ส.ป.ก.เชียงราย ปี 2552

7. เกษตรกรมีไฟฟ้าใช้ปี 2552 โดย ส.ป.ก.เชียงราย แต่ยังไม่ได้มาตรฐาน

8. เกิดกลุ่มเลี้ยงปลาคุกในกระชัง

9. เลี้ยงกบในกระชัง

10. คัดเลือกผู้นำคนใหม่ คือ นายขจร ฝั้นคำ แทนคนเก่า ในปี 2551- ปัจจุบัน

ปี 2553 นำท่วมที่บ้าน และแปลงเกษตรกรรม พืชผลเสียหาย ในเดือน ก.ค. – ส.ค.

1. ส่วนใหญ่เกษตรกรทำแปลงเกษตรกรรมที่ถูกจัดให้คนละ 3 ไร่ โดยการปลูกข้าวพันธุ์ กข. 6 ไว้บริเวณในครัวเรือน

2. เกษตรกรปลูกลำไย และทดลองพันธุ์ส้มโอมันไม่ได้ผล

3. เกษตรกรปลูกข้าวโพด พริก ในแปลงรวม โดยทำให้พื้นที่ว่างของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

4. ตุลาคม ปี 2553 เกษตรกรรุ่นใหม่ สละสิทธิ์ที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัยไม่เข้าร่วมโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย จำนวน 1 ราย
5. อบรมเรียนรู้เกษตรกรพอเพียง ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ของผู้ตรวจนิวัฒน์ ที่ บ้านปงหลวง ทำให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้การทำนํ้ายาล้างจาน และนำมาใช้เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน
6. เกิดผู้นำสตรี ขึ้น คือ นางนิสา อุ่นใจ เป็นประธานแม่บ้าน ปี 2553
7. กลุ่มสตรี อบรมเรียนตัดดั่ง ทำบายศรี โดย ส.ป.ก.เชียงราย ร่วมกับ วิทยาลัยอาชีวศึกษา เพื่อเพิ่มรายได้ให้กลุ่มสตรี ตามภูมิปัญญาท้องถิ่น ปี 2553
8. เกิดปัญหาการลักขโมยในนิคมฯ ขึ้น
9. เกิดปัญหาการที่บุคคลภายนอกเข้ามาสร้างความวุ่นวายในนิคมฯ ด้วยการเดินของมีนเมา
10. ถนนชำรุด ไม่สามารถสัญจรไปมาได้
11. เกษตรกรไม่เข้ามาทำประโยชน์ในที่ดิน และไม่อยู่ในพื้นที่ ไม่ยอมสร้างบ้าน
12. ร้องเรียนเรื่องการเก็บค่าไฟฟ้า ไม่ได้ใช้ไฟฟ้าฟรี ตามนโยบายรัฐบาล และการติดตั้งมาตรฐานไฟฟ้าต่ำ ทำให้เกิดค่ากระแสไฟฟ้าสูง

ผลของกิจกรรมการวิเคราะห์ชุมชน

จุดเด่น เกษตรกรได้รับการจัดที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จำนวน 3 ไร่ 2 งาน โดยแบ่งเป็นแปลงเกษตรกรรม 3 ไร่ ที่อยู่อาศัย 2 งาน ซึ่งที่ดินจัดได้ว่าเป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่สำคัญในการสร้างอาหารในครัวเรือน (ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา) สามารถสร้างที่อยู่อาศัย และสามารถขุดให้เป็นแหล่งน้ำ และสามารถทำการเกษตรกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้

1. มีแหล่งน้ำสาธารณะ ภายในนิคมมีลำน้ำสาธารณะไหลผ่าน 1 สาย คือ ลำน้ำแม่งาม บ่อบาดาล 11 บ่อ แหล่งน้ำส่วนบุคคล 50 บ่อ
2. ในพื้นที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าว ข้าวโพด ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร และเก็บไว้บริโภคได้
3. มีความรู้จากทำเกษตรที่หลากหลาย เช่น การปลูกดอกกลีบลี การปลูกแตงกวา การเลี้ยงจิ้งหรีด จากการทำเกษตรที่ประสบความสำเร็จในการปลูกพืช และศูนย์เรียนรู้ชุมชนในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

4. มีกลุ่มกิจกรรม กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ที่สามารถใช้เป็นฐานในการทำกิจกรรมของกลุ่มอาชีพได้

5. ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือ และสนับสนุนในการพัฒนาเป็นอย่างดี

6. เกษตรกรมีพันธุ์พืชท้องถิ่น ไม้ผล ผักพื้นบ้าน สมุนไพร

7. เกษตรกรมีการประชุมกลุ่มทุกสัปดาห์แรกของเดือนในช่วงเช้า และช่วงบ่าย เกษตรกรร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน

8. ระบบการสื่อสารที่สะดวกและรวดเร็วทำให้เกษตรกรได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทำให้วิถีการผลิตปรับเปลี่ยนไปตามระบบเศรษฐกิจที่ได้รับรู้ตามสื่อต่างๆ ส่งผลให้วิถีการดำรงชีวิตของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปตามการเรียนรู้ที่ได้เห็นในโลกไร้พรมแดน เช่น ปลูกมะนาวในวงบ่อท่อซีเมนต์ เนื่องจากค้นพบจากอินเตอร์เน็ต

จุดด้อย มีพื้นที่ว่างจากการทำประโยชน์ จำนวน 2 ไร่ 2 งาน

พื้นที่ว่าง หน้าโกดัง จำนวน 1 ไร่

หน้าคอกวัว จำนวน 1 ไร่

ข้างศาลเจ้า จำนวน 1 งาน

ข้างบ่อสูบน้ำ จำนวน 1 งาน

1. ถนนในพื้นที่ได้รับการกีดขวางจากน้ำฝนที่ตกในช่วงฤดูฝน ทำให้การสัญจรและขนส่งผลผลิตไม่สะดวกเท่าที่ควร ขาดแคลนงบประมาณในการซ่อมบำรุง

2. พื้นที่นิคมฯ บางที่เป็นที่ราบลุ่มทำให้น้ำท่วมพื้นที่ ขาดการบริหารจัดการน้ำ และการผันน้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะ มาใช้ในการประกอบอาชีพ

3. ไฟฟ้า ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่ได้มาตรฐาน ทำให้เสียค่ากระแสไฟฟ้าสูงในแต่ละเดือน

4. นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย อยู่ในการบริหารการปกครองของหมู่ที่ 4 ตำบลสันตันแพน ทำให้งบประมาณต่างๆ ไม่ทั่วถึง

5. เกษตรกรอาศัยอยู่ในนิคมฯ มาจากหลายพื้นที่ และต้องมียู่ร่วมกัน ทำให้เกิดปัญหาลักขโมย ชี้น และขาดความสามัคคี

โอกาส มีหน่วยงานรับผิดชอบและดูแลโดยตรง คือสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย

1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ผู้ชุมชนพึ่งตนเอง การสนับสนุนงบประมาณ/ปัจจัยการผลิตที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการทำกิจกรรมเพื่อให้เกษตรกรเกิดการพึ่งตนเอง

ข้อจำกัด ความไม่จริงใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต่อการทำงานพัฒนาทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหให้กับเกษตรกร ได้ไม่ครอบคลุม

1. เกษตรกรมีการบันทึกบัญชีครัวเรือน ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่มีไม่มีข้อมูลที่แท้จริง เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา ทั้งเกษตรกรมีข้อจำกัดในการเขียนหนังสือ และขาดความตั้งใจในการทำบัญชีครัวเรือน เพราะเห็นสภาพรายรับ น้อยกว่ารายจ่าย แล้วไม่มีกำลังใจในการบันทึกข้อมูล

2. ภัยธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่ไม่สามารถคาดเดาได้ ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลง ปัจจุบันทำให้เกษตรกรไม่สามารถคาดเดาได้เหมือนในอดีตที่ส่งผลต่อการเกษตร ประกอบอาชีพและการสร้างอาหารบริโภคในครัวเรือนของเกษตรกรได้ เช่น ภาวะฝนแล้ง น้ำท่วม สภาพอากาศที่แตกต่าง ไม่มีฤดูกาลที่แน่นอน

สรุป จากการทำเวทีเรียนรู้ โดยให้เกษตรกรได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัย SWOT เส้นเวลา (Time Line) และการคืนข้อมูลให้ชุมชน ทำให้เกษตรกรได้รับรู้เหตุการณ์ที่ผ่านมาของชุมชน ตั้งแต่แรกเริ่มก่อนเข้ามาอยู่ที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรมองเห็นศักยภาพของชุมชน และนำมาวิเคราะห์ด้านปัจจัยภายใน (จุดเด่น จุดด้อย) ปัจจัยภายนอก (ปัญหา และอุปสรรคของชุมชน) ผู้วิจัยพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่กล้าแสดงความคิดเห็น และสนุกในการบอกเล่าเรื่องราวที่ตนเองรู้ให้เพื่อนฟังในกลุ่ม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนเกษตรกรจำไม่ได้ เกษตรกรจะสอบถามความแน่ใจ และความถูกต้องจากกลุ่มว่าใช่หรือไม่ เช่น เริ่มเข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงรายเมื่อไร ปี 2548 หรือ 2549 และมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นในช่วงปีนั้น ทำให้เกษตรกรลำดับเรื่องราว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ พร้อมทั้งบอกเล่าความรู้สึกลำบากในการปรับปรุงพื้นที่ให้เป็นแปลงเกษตรกร ต้องขุดรากคันส้อม ออกแรงช่วยกัน ทำให้เกษตรกรเกิดการหวงแหนที่ดินของตน สำหรับเกษตรกรรายใหม่เข้ามาอยู่ในนิคมฯ รับรู้เรื่องราว การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ของเกษตรกรรุ่นเก่า ทำให้รู้สึกภูมิใจที่ตนได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

เกษตรกรในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง ผ่านเส้นเวลา และการวิเคราะห์ตนเอง ทำให้ทราบว่าที่ผ่านมา โครงการที่อบรมให้เกษตรกรทำร่วมกัน เรียนรู้ โดยจากการสนับสนุนของหน่วยงานรัฐ และภาคีที่เกี่ยวข้อง ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากงบประมาณไม่ต่อเนื่อง และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงขับภายนอกชุมชนที่ต้องการให้เกษตรกรในชุมชนเรียนรู้ ไม่ได้เกิดจากการที่ชุมชนอยากเรียนรู้ และจากเวทีเรียนรู้การวิเคราะห์ชุมชนทำให้เกษตรกรในชุมชนมองเห็นว่าที่ผ่านมาการพัฒนาที่เกิดขึ้นทุกคนมุ่งที่จะพัฒนารอบครัวของตน เพื่อให้ปากท้องอิ่มก่อน ไม่ได้มองเห็นการพัฒนาให้กับชุมชนของตน ทำให้เกิดการวางแผนพัฒนาชุมชนของ

คนให้ดีขึ้น ก่อนที่จะวางแผนพัฒนาชุมชนนั้น เกษตรกรในชุมชนแสดงความคิดเห็น และเสนอความคิดเห็นว่า ต้องการเห็นชุมชนอื่น ๆ ที่เป็นแบบอย่าง และอยู่ได้ด้วยตัวเอง และไม่ต้องเดินทางไปดูงานไกล ขอให้อยู่ในจังหวัดเชียงราย เพราะว่าถ้าไปดูต่างจังหวัด สภาพพื้นที่ และอากาศไม่เหมือนชุมชนของเรา และเสียค่าใช้จ่ายสูง ถ้าเป็นในจังหวัดเชียงราย ชุมชนสามารถเดินทางไปศึกษาดูงานได้ไม่เสียค่าใช้จ่ายมาก สามารถเฉลี่ยค่าใช้จ่ายร่วมกันไปศึกษาดูงานได้ และเกษตรกรในชุมชนขอให้เจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. คัดเลือกพื้นที่สถานที่ดูงานที่เหมาะสมกับชุมชน และให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกพื้นที่ ทั้งนี้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ทำงานและรู้จักพื้นที่มากกว่าเกษตรกรในชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้ของครอบครัว

กิจกรรมที่ 1 เรียนรู้ทบทวนตนเองจากข้อมูลของครอบครัว

วันที่ เวลา วันที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 09.00-10.00 น.

สถานที่ ณ บ้านนายประเสริฐ ใจเพียร ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง
เชียงราย

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ครอบครัวเกิดการทบทวนตนเองจากข้อมูลครอบครัว และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 2) เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการวิเคราะห์และตัดสินใจในการวางแผนชุมชน

เครื่องมือที่ใช้

1. สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
2. เครื่องเขียน ปากกา ปากกาสี

วิธีการเรียนรู้

1. จัดเวทีการเรียนรู้โดยให้เกษตรกรตัวแทนครอบครัว 10 ราย นั่งล้อมวง ให้ทุกคนหันหน้าเข้าหากัน
2. นำข้อมูลที่สรุปผลจากการสัมภาษณ์แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ให้เกษตรกรคนละ 1 ชุด เพื่อให้เกษตรกรตรวจสอบความถูกต้องของตนเอง
3. สรุปข้อมูลครอบครัวของเกษตรกร จากการแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ ด้านข้อมูลพื้นฐานของครอบครัว ด้านทรัพยากร ประกอบด้วย ที่ดิน แรงงาน แหล่งน้ำ การดำเนินเศรษฐกิจของครอบครัว ปฏิทินการผลิตในรอบปี จากข้อมูลที่ได้สรุปได้ ได้ตั้งประเด็นคำถามกับเกษตรกร ว่าได้เห็นอะไรของข้อมูลของตนเอง เห็นข้อมูลอะไรของเพื่อน และให้เกษตรกร

ทบทวนการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มเข้ามาในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเชียงรายจนถึงปัจจุบัน ได้นำความรู้ มาใช้อะไรบ้างในพื้นที่ของตน และมีสิ่งไหนอยากเรียนรู้ ต้องการพัฒนาให้ดี

4. เปิดเวทีให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างอิสระ ชักถามและให้เสนอประเด็นการเรียนรู้ที่ตนต้องการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มย่อย

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

เกษตรกรตัวแทนการเรียนรู้ของครอบครัว 10 ราย

1. เกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีได้อย่างเป็นกันเอง และเกษตรกรได้ทบทวนตนเองในการดำเนินชีวิตในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ตลอดจนเกษตรกรได้คิดวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง ทำให้เกษตรกรรู้จักตนเองมากขึ้น รู้ว่าครอบครัวของตนมีศักยภาพอะไรบ้าง รู้ความสามารถของตนในด้านใด

2. จากการแลกเปลี่ยนกัน เกษตรกรได้เรียนรู้การใช้ประโยชน์ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และในหนึ่งปีวางแผนการใช้ที่ดินให้คุ้มค่า จากการเรียนรู้ปฏิบัติการผลิต และผังการผลิตของเพื่อนในกลุ่ม

3. ได้การเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทำให้เกษตรกรเห็นข้อมูลของเพื่อนในกลุ่ม และนำมาวิเคราะห์กับข้อมูลของตนเอง ทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาพื้นที่ของตน และแนวทางในการประกอบอาชีพต่อไป

4. เกษตรกรได้เรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ จากการแลกเปลี่ยนกันเพื่อนในกลุ่ม และรู้ปัญหา และความต้องการเรียนรู้จากเกษตรกรตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการเรียนรู้ และประกอบในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาครอบครัวต่อไป

นักวิจัย

1. เรียนรู้ร่วมกับเกษตรกร ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร และรู้ศักยภาพของแต่ละครอบครัวเป็นอย่างไร ทำให้เกิดความคุ้นเคย และสนิทสนมกับเกษตรกร เป็นผลให้เกษตรกรกล้าที่เปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริง ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อนำไปประกอบการทำงานร่วมกับเกษตรกรต่อไป

2. ได้เรียนรู้ว่าเกษตรกรเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือกันอย่างไร หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ด้านอาชีพ หรือด้านอื่นๆ เป็นความต้องการของเกษตรกรหรือไม่ และทำให้ทราบถึง ความต้องการเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกรอย่างแท้จริง

3. ได้เรียนรู้บทบาทการทำงานของตนเองร่วมกับชาวบ้าน ในการกระตุ้นความคิด ให้เกษตรกรเกิดการตระหนักรู้ ตระหนักคิด ไตร่ตรอง หาสาเหตุของปัญหาแท้จริง และเอื้อโอกาสในการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร

ภาพ 54 กิจกรรมเรียนรู้บทบาทตนเองจากข้อมูลของครอบครัว

กิจกรรมที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพของครอบครัว โดยใช้เครื่องมือ TIME LINE

วันที่ เวลา วันที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 10.00 -12.00 น.

สถานที่จัด ณ ศาลาอเนกประสงค์นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

วัตถุประสงค์ เพื่อทบทวนเรื่องราวของเกษตรกร 10 ราย และศึกษาการเรียนรู้ การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรตั้งแต่อดีต ถึง ปัจจุบัน

เครื่องมือที่ใช้

1. เครื่องมือการเก็บข้อมูล เส้นเวลา Time Line
2. กระดาษ ปากกา เครื่องเขียน

วิธีการเรียนรู้

1. ใช้ตารางการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว เส้นเวลา Time Line โดยนักวิจัยได้ตั้งคำถามว่า “ตั้งแต่เริ่มแรกก่อนเข้ามาสู่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงรายเกษตรกรทำอะไรมาบ้าง และเมื่อได้เข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงแล้วทำอะไรกัน และคิดว่าอยากทำอะไร

ต่อไป” โดยผู้วิจัยตีตารางในกระดาษแจกให้เกษตรกรทั้ง 10 ราย เป็นคนเขียน แบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา ตั้งแต่เริ่มเข้ามาในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ถึงปัจจุบัน และอนาคตอยากทำอะไร

2. เกษตรกรร่วมกันเสนอ และบอกเล่าเรื่องราว โดยเขียนลงบนกระดาษของตนเอง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีเรียนรู้ แลกเปลี่ยน และซักถาม และสามารถเพิ่มเติมข้อมูลได้ เพื่อค้นหาข้อมูลในแต่ละช่วงเวลา ได้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

เกษตรกรตัวแทนการเรียนรู้ของครอบครัว 10 ราย

เกษตรกรได้ทบทวนตนเอง จากเหตุการณ์ที่ผ่านมา มีอะไรเกิดขึ้นบ้างเกษตรกรได้ลำดับการคิด และลำดับข้อมูล เป็นระบบ ถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือ และเขียนบอกเล่าเรื่องราวบนแผ่นกระดาษได้ และทำให้เกษตรกรทราบถึงศักยภาพของครอบครัวของตน เป็นอย่างไรบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวของเพื่อนในกลุ่ม เกษตรกรได้วิเคราะห์ตนเองและได้เรียนรู้ครอบครัวของเพื่อนจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดความคาดหวังว่าตนต้องพัฒนาครอบครัวของตนให้ดีขึ้นต่อไป โดยใช้ข้อมูลของตนตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน และข้อมูลของเพื่อนในกลุ่ม ประกอบการตัดสินใจในการพัฒนา

นักวิจัย

เวทีการเรียนรู้การทำ Time Line ให้นักวิจัยได้ทราบภูมิหลังของเกษตรกรตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ความรู้ความสามารถของแต่ละครอบครัวมีอะไรบ้าง และเกษตรกรประกอบอาชีพอะไรมาบ้าง และทำให้ทราบว่า การใช้ชีวิตการอยู่ร่วมกันของเกษตรกรในนิคมฯของเกษตรกรเกษตรกรมีลักษณะใด

กิจกรรมที่ 3 เรียนรู้วิเคราะห์ข้อมูลครอบครัว (SWOT ANALYSIS)

วันที่ เวลา วันที่ 3 กันยายน 2553 เวลา 13.00-16.00 น.

สถานที่ ณ. ศาลาอเนกประสงค์นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

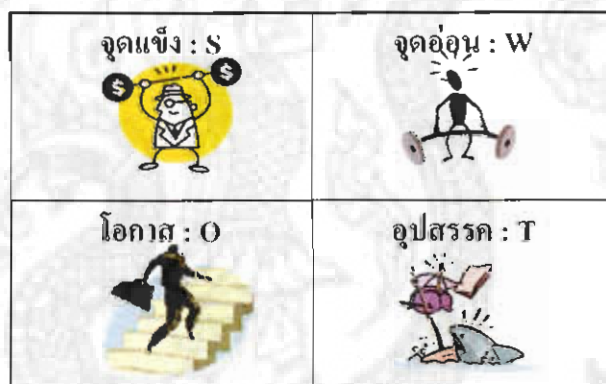
วัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้เกษตรกรตัวแทนการเรียนรู้ของครอบครัว 10 ราย ได้เรียนรู้ศักยภาพของครอบครัวของตนในด้านต่างๆ โดยใช้เครื่องมือการเก็บข้อมูล SWOT ANALYSIS ในการวิเคราะห์ข้อมูลของครอบครัวด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคร่วมกัน 2) เพื่อให้เกษตรกรเรียนรู้จากข้อมูลที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกันนำไปวางแผนพัฒนาครอบครัวต่อไป

เครื่องมือที่ใช้

1. SWOT Analysis
2. กระดาษ A4
3. เครื่องเขียน ปากกา ปากกาสี

วิธีการเรียนรู้

1. อธิบายความหมาย SWOT ANALYSIS คืออะไร ทำไปเพื่ออะไร SWOT ANALYSIS คือ การวิเคราะห์สำรวจสภาพภายในของครอบครัว และสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อนำมาสังเคราะห์ว่าครอบครัวมี จุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) โอกาส (O) และ อุปสรรค(T)
2. แจกกระดาษครอบครัวละ 1 แผ่น และเขียนตารางโดยการตีเส้นแบ่งตาราง ออกเป็น 4 ส่วน เพื่อเขียน จุดแข็ง จุดอ่อน และปัญหา โอกาส ลงในช่องตารางที่แบ่งไว้

ภาพ 55 แสดงความหมาย SWOT ANALYSIS คืออะไร

3. ผู้วิจัยใช้การตั้งคำถาม 3 คำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลศักยภาพของครอบครัว โดยถามทีละคำถาม ไม่ให้เกิดความสับสน และจะทำให้ได้คำตอบทุกคำถาม

คำถามที่ 1 “คิดว่าตัวเรามีอะไรแข็ง และสามารถโชว์ได้” เพื่อให้ได้คำตอบ จุดแข็ง

คำถามที่ 2 “คิดว่าใครบ้างที่จะช่วยให้เรามีความสามารถมากขึ้น มีอะไรที่เรามองเห็นในชุมชน และภายนอกชุมชนที่มาช่วยเรา และทำให้เราดีขึ้นได้บ้าง” เพื่อให้ได้คำตอบ โอกาส

คำถามที่ 3 “มีปัญหา และข้อจำกัดอะไรบ้าง ที่ทำให้เราไม่สามารถพัฒนาต่อไปได้” เพื่อให้ได้คำตอบ จุดอ่อน และอุปสรรค เมื่อได้คำตอบแล้วให้เขียนลงบนกระดาษที่ได้เตรียมไว้

4. เมื่อได้คำตอบครบถ้วนทั้ง 3 คำถาม ให้เกษตรกรเรียนรู้การวิเคราะห์ข้อมูลของครอบครัวแล้ว โดยการจับคู่ข้อมูล กำหนดกลยุทธ์ โดยผู้วิจัยอธิบาย ความหมายของคำว่ากลยุทธ์ และการทำ กลยุทธ์ให้กับเกษตรกร แต่ละกลยุทธ์และยกตัวอย่างประกอบ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งตัวแทนของครอบครัวได้ทดลองทำในเวทีเรียนรู้การวิเคราะห์ชุมชนแล้ว ทำให้ง่ายต่อการกำหนดกลยุทธ์ของตนเอง

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

เกษตรกรตัวแทนการเรียนรู้ของครอบครัว 10 ราย

1. เข้าใจว่าการวิเคราะห์ตนเอง เป็นการยาก และไม่สามารถทำได้ หลังจากได้เรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม และในเวทีชุมชน ทำให้เกษตรกรสามารถวิเคราะห์ตนเองได้
2. ได้เรียนรู้ข้อมูลของครอบครัวตนเอง รู้ปัญหาของครอบครัว และรู้วิธีการแก้ไขปัญหา ตามศักยภาพที่ของครอบครัวของตนเอง ทำให้มองเห็นทิศทางในการวางแผนพัฒนาครอบครัวได้
3. ได้รู้เทคนิค และวิธีการที่ได้มาซึ่งความรู้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับใช้กับข้อมูลด้านอื่น ๆ

นักวิจัย

1. ได้เรียนรู้ว่า การเรียนรู้ที่ได้ผลดี และบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ คือ ต้องเรียนรู้ร่วมกัน เกิดการปฏิสัมพันธ์กัน และต้องคำนึงคน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ จะทำให้การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดขึ้นความเข้าใจได้ง่าย เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ยาก เพราะคนได้ช่วยเหลือกัน เรียนรู้ร่วมกัน
2. ปรับเปลี่ยนทัศนคติของนักวิจัย ว่าเกษตรกรทุกคนมีความรู้ ความสามารถในการเรียนรู้ เพียงเพื่อให้โอกาสในการเรียนรู้ เกษตรกรสามารถทำได้ และไม่มีอะไรยากเกินกว่าที่จะเรียนรู้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียนด้วย

ภาพ 56 กิจกรรมการวิเคราะห์ของครอบครัวร่วมกัน

ตาราง 5 ผลของกิจกรรมการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของครอบครัว 10 ราย เส้นเวลา (TIME LINE)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
1	นายไพศาล จันทร์ชุ่ม	ทำการเกษตร โดยเช่าที่ดินของคนอื่น และไม่มีความรู้ด้านเกษตร	- ได้เข้าร่วมโครงการ ส.ป.ก มีที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย - ได้รับการอบรมความรู้ด้านการปลูกข้าวโพดเพิ่มเติม การทำนาแบบไม่ใช้สารเคมี	วางแผนทำการเกษตรปลอดภัย สารเคมี และแบบพึ่งพาตนเอง
2	นางเดือนตา สิริธิสอน	ค้าขาย รับจ้าง	- ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ดอกกลีตี่ ปากแตร กล้วยน้ำว่า ถั่วลิสง, ข้าว	- ปลูกพืชผสมผสาน ข้าว, ข้าวโพด กล้วย, ดอกกลีตี่ เลี้ยงสัตว์กบ, พืชผักสวนครัว และไม้ยืนต้น
3	นายประเสริฐ ใจเพียร	ทำการเกษตรเชิงเดี่ยว	ทำการเกษตรผสมผสาน	วางแผนทำการเกษตรให้อยู่ได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้
4	นางพัชรินทร์ จันทร์ชุ่ม	ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง	มีที่ดินทำกิน และที่อยู่อาศัย ของตัวเอง	ตั้งใจพัฒนาพื้นที่ ให้สามารถทำการเกษตรและอยู่ได้อย่างสามารถพึ่งตนเองได้

ตาราง 5 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
5	นายสมพาท แสงปิ่น	- พนักงานบริษัท - ช่างเฟอร์นิเจอร์ - รับเหมาเดินสายไฟ - รับจ้างทั่วไป - มีความคิดทำการเกษตร แต่ไม่มีที่ดินของตัวเอง	มีที่ดินทำการเกษตร และที่อยู่อาศัย - มีความรู้เรื่องจบ ปวส. ด้านเกษตรนำมาพัฒนาปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์	มีความตั้งใจ ทำการเกษตรเพื่อให้อยู่ได้ตัวเอง พึ่งพาตัวเองได้
6	นายสุวิชชา เกาะแก้ว	พนักงานบริษัท	ใช้ความรู้จากการเป็นพนักงานบริษัท มาทำการผลิตบนพื้นที่ของตนเอง โดยปลูกพืชเชิงเศรษฐกิจ เช่น ปลูกแตงกวา	วางแผนปลูกพืชผสมผสาน
7	นายขจร พันคำ	รับจ้างทั่วไป	สร้างที่อยู่อาศัย - ปลูกต้นไม้ยืนต้น ไม้สัก ไม้ มะพร้าว ไม้ยูคา - ฝึกสวนครัว พริกไทย พริก มะกรูด มะนาว	เลี้ยงสัตว์ เช่น ปลา กบ หมู ไก่ ทำนาปี และนาปรัง ปลูกผักพื้นบ้านเพิ่มเติม

ตาราง 5 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
8	นายประจวบ บั้งเงิน	ทำการเกษตรเช่าที่ดินคนอื่น,รับจ้างทั่วไป	มีที่ดินของตนเอง ทำการเกษตรปลูกข้าว ข้าวโพด	คิดปลูกพืช และทำการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง
9	นายสุนทร แก้วเมืองคำ	ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าว , ข้าวโพด รับจ้างทั่วไป	ปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ปลูกข้าว ข้าวโพด	ปลูกพืชผสมผสาน
10	นายจำรัส คำฮ้อย	รับจ้างทั่วไป ไม่มีที่ดินทำกิน	- มีที่ดินทำการเกษตร 3 ไร่ ปลูกข้าว - ที่อยู่อาศัย ปลูกพืชผักสวนครัว พริก ถั่ว ผักกาด บวบ กระหล่ำปลี กล้วย อ้อย และ ไม้ยืนต้น	ทำการเกษตรแบบพึ่งตนเอง อย่างยั่งยืน มีกินตลอด

ตาราง 6 ผลของกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพครอบครัว 10 ราย โดยใช้ SWOT ANALYSIS

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1	นายไพศาล จันทร์ชุม	มีที่ทำกิน 3 ไร่ ที่อยู่อาศัย 2 งาน มีความรู้ปลูกข้าวโพด และ ทำนา	ยังขาดความรู้ในการลดทุนการ ผลิตทางการเกษตร, และการ กำจัดศัตรูพืช	หน่วยงาน ส.ป.ก.	น้ำในการเกษตรไม่เพียงพอ
2	นางเดือนตา สิริธิสอน	มีที่ทำกิน 3 ไร่ ที่อยู่อาศัย 2 งาน	ยังขาดความรู้เรื่องเกษตร	หน่วยงาน ส.ป.ก. อบต. ผู้ใหญ่บ้าน	บางปีน้ำท่วมแปลงเกษตร และที่อยู่อาศัย
3	นายประเสริฐ ใจเพียร	มีที่ดินทำการเกษตร 3 ไร่ และที่อยู่อาศัย 2 งาน	ขาดความรู้เรื่องเกษตร	หน่วยงาน ส.ป.ก.	ไม่มีเงินทุน ขาดตลาด ราคาปุ๋ยแพง
4	นางพัชรินทร์ จันทร์ชุม	ขยัน ตั้งใจ อดทนต่อสู้	ไม่เงินทุน ประสบการณ์การทำ เกษตรมีน้อย	หน่วยงาน ส.ป.ก. ศูนย์เรียนรู้	ขาดตลาด

ตาราง 6 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
5	นายสมพาท แสงปิ่น	มีความตั้งใจทำจริง	ไม่มีทุน และยังมีประสบการณ์ การทำงานเกษตรน้อยถึงแม้ว่า เรียนเกษตรมาก็ตาม	หน่วยงาน ส.ป.ก. อบค.	ในบางปีน้ำท่วมที่อยู่อาศัย และแปลงเกษตรกรรม
6	นายสุวิชชา เกาะแก้ว	มีความตั้งใจ	ไม่มีแรงงานในการทำเกษตร ทำคนเดียว	ได้รับการฝึกอบรม จาก หน่วยงานส.ป.ก.	น้ำท่วมแปลงเกษตร
7	นายขจร ฝั้นคำ	ตั้งใจทำอะไร ทำจริง	ไม่มีทุน ไม่มีประสบการณ์	หน่วยงานส.ป.ก	ไม่ได้การฝึกอบรม ตามความต้องการของตน
8	นายประจวบ บั้งเงิน	ตั้งใจทำการเกษตร และ อดทน	ไม่มีความรู้และประสบการณ์ ด้านการเกษตร	หน่วยงาน ส.ป.ก.	ขาดตลาด,ไม่เงินทุน
9	นายสุนทร แก้วเมืองคำ	มีความตั้งใจ อดทน	ขาดความรู้เรื่องการกำจัดศัตรูพืช	หน่วยงาน ส.ป.ก.	ไม่สามารถควบคุมราคาปุ๋ย และราคาซื้อ-ขายผลผลิต
10	นายจำรัส คำฮ้อย	มีความตั้งใจ	ไม่มีความรู้เรื่องเกษตร และการกำจัดศัตรูพืช พวก แมลง	หน่วยงาน ส.ป.ก.	ไม่มีตลาดรองรับ

สรุป จากการทำเวทีเรียนรู้ โดยให้เกษตรกรได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง และวิเคราะห์ตนเอง โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิจัยในการประชุมกลุ่มย่อย เส้นเวลา (TIME LINE) และ SWOT ANALYSIS ผลจากการประชุมกลุ่มย่อย ทำให้เกษตรกรเรียนรู้การทำปฏิทินการผลิต เกษตรกรเห็นภาพการผลิตของตนในรอบหนึ่งปี แต่ละคนทำอะไร ซึ่งทำให้เกษตรกรทราบว่า ตนเองยังมีเวลาว่าง และสามารถประกอบอาชีพ หรือวางแผนการผลิตอื่น ๆ ได้ และทำให้ทราบถึง ประโยชน์การใช้ที่ดินให้เกิดความคุ้มค่า เพราะเกษตรกรมองเห็นจากผังการผลิตของตนเอง ทำให้ วางแผนการผลิตและใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์มากกว่าเดิม และเกษตรกรได้เรียนรู้จากเหตุการณ์ที่ ผ่านมาว่าตั้งแต่แรกเริ่มก่อนเข้ามาอยู่ที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงจนถึงปัจจุบัน คนมีการเปลี่ยนแปลง อย่างไร ทำให้เกษตรกรมองเห็นว่าตนเองมีการเรียนรู้อะไรที่เกิดขึ้นมาเมื่อเข้ามาอยู่ในนิคม เศรษฐกิจพอเพียง และนำความรู้ที่นำมาใช้กับพื้นที่ตนเองอย่างไร และนำมาวิเคราะห์ด้านปัจจัย ภายใน (จุดเด่น จุดด้อย) ปัจจัยภายนอก (ปัญหา และอุปสรรค) ของตน ผู้วิจัยพบว่าเกษตรกรทั้ง 10 ราย มีการเปลี่ยนแปลงของตัวเอง และเห็นคุณค่าของการได้รับโอกาสได้ที่ดินทำกิน เกิดความ ต้องการพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้ดี และคุ้มค่า โดยแสดงออกให้เห็นว่า ต้องการพัฒนาพื้นที่ของ ตนโดยพยายามค้นหา ศึกษาเรียนรู้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น เกษตรกร นายไพศาล จันทร์ชุม ทดลองเลี้ยงกิ้งฟอย จากการดูรายการเกษตรจากสื่อโทรทัศน์ และเกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากเพื่อน ลองผิด ลองถูก จนกระทั่งได้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน พบว่า เพื่อนคนอื่นสนใจ เช่นกัน ทำให้เกิดพลังการเรียนรู้ร่วมกัน และเกษตรกรได้แสดงความคิดเห็นที่ต้องการเรียนรู้จากผู้รู้ จากเกษตรกรผู้เลี้ยงกิ้งฟอยที่บรรยายผ่านรายการเกษตรนั้น และจากการวิเคราะห์ตนเองของ เกษตรกรพบว่า เกษตรกรการเรียนรู้ที่ผ่านก่อนเข้ามาอยู่ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมือง เชียงรายถึงปัจจุบัน ได้ผ่านการเรียนรู้มากมายจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานต่างๆ ที่ให้การเรียนรู้ โดยเฉพาะการอบรมเศรษฐกิจพอเพียงมีทุกหน่วยงาน ทุกสื่อประชาสัมพันธ์ เกษตรกรพบว่า เป็น การเรียนรู้ที่แยกส่วน บางแห่งให้การเรียนรู้แบบบรรยายทฤษฎี แต่ไม่ปฏิบัติ บางแห่ง เรียนปฏิบัติ ไม่มีการให้ความรู้การบรรยาย บางแห่งเรียนรู้ทั้งบรรยายทฤษฎี และปฏิบัติ แต่ไม่เห็นตัวอย่าง ได้รับความรู้แต่วิทยากรให้การบรรยาย และการปฏิบัติในชั้นเรียน ไม่เห็นภาพการเรียนรู้จากบุคคล ตัวอย่าง ทำให้ไม่สามารถปรับใช้ความรู้มาใช้กับครอบครัวของตัวเองได้ เกษตรกรจึงได้เสนอ ความคิดเห็นว่ร่วมกันว่า ต้องการเรียนรู้ และเห็นภาพบุคคลที่ประสบสำเร็จในการนำเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้แล้วผล ที่ใกล้กับพื้นที่ของตนให้อยู่ในจังหวัดเชียงราย ก่อนนำไปวางแผนครอบครัว ต่อไป

**กิจกรรมการเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง และศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง
เกษตรกรต้นอย่างด้านเศรษฐกิจพอเพียง**

กิจกรรมการเรียนรู้ศึกษาดูงาน

วันที่ เวลา วันที่ 30 กันยายน – 1-2 ตุลาคม 2553 เวลา 07.00-21.00 น.

สถานที่จัด ณ ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง บ้านสันทราย ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง นางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง 119 หมู่ 9 บ้านสันทราย ตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย 57230

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในชุมชนนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ในการนำแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้กับชุมชน และครอบครัว 2) เพื่อให้เกษตรกรเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้ กับบุคคลอื่น หรือชุมชนอื่น ๆ 3) เพื่อเป็นแนวทางให้เกษตรกรวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนต้นแบบ และเกษตรกร ตัวอย่าง นำไปปรับใช้กับชุมชน และครอบครัวของตนเอง

เครื่องมือที่ใช้

1. การศึกษาดูงานแปลงเรียนรู้ฯ (นางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง)
2. การศึกษาดูงานชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง บ้านบ้านสันทราย ตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

วิธีการเรียนรู้

1. เกษตรกรในชุมชนนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ได้ทำการวิเคราะห์ทบทวนตนเอง จากกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เช่นกิจกรรมทบทวนข้อมูลตนเอง กิจกรรมวิเคราะห์เรียนรู้ตนเองจากการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้เครื่องมือ เส้นเวลา TIME LINE และ SWOT ANALYSIS ทำให้ทราบปัญหาที่แท้จริง พบว่าชุมชนขาดองค์ความรู้ในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้กับชุมชน และครอบครัวของตนเอง และเมื่อตระหนักถึงการแก้ไขปัญหของชุมชนแล้ว ชุมชนได้เสนอให้ ไปเรียนรู้จากชุมชนอื่น หรือบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ ในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ เพื่อนำไปปรับใช้กับชุมชน และครอบครัวของตนเองต่อไป

2. เกษตรกรในชุมชนนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ได้ทำการคัดเลือกผู้แทนชุมชน ในการไปศึกษาดูงาน ซึ่งชุมชนเสนอว่าให้ใช้ตัวแทนเกษตรกร 10 ราย ที่ศึกษาด้านข้อมูลของครอบครัว เพราะเป็นผู้นำการเรียนรู้ ผู้นำกลุ่มอาชีพของแต่ละกลุ่ม และเกษตรกรตัวแทนครอบครัว 10 ราย อยู่แล้ว อีกทั้งเป็นผู้ที่สามารถอ่านออก เขียนได้

3. คัดเลือกพื้นที่ศึกษาดูงาน โดยชุมชนได้เสนอข้อคิดเห็นไว้ว่า ชุมชนนั้นต้องมีบริบทพื้นที่ที่ใกล้เคียงกับนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเชียงราย นั่นคือ เป็นพื้นที่ในจังหวัดเชียงราย ไม่ใช่ต่างจังหวัด อีกทั้งประหยัดค่าใช้จ่ายในการไปศึกษาดูงาน และเสนอให้ปรึกษาเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ทั้งนี้ เพราะเห็นว่าเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ทำงานด้านการพัฒนาร่วมกับหน่วยงานอื่น ทำให้มองเห็นชุมชนต้นแบบ และเกษตรกรตัวอย่าง ได้ดีกว่าชุมชน และให้ชุมชนเป็นผู้คัดเลือก และตัดสินใจอีกครั้ง บนความต้องการของชุมชน

4. ชุมชนได้เสนอให้เก็บเงินรวบรวมกัน เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการไปศึกษา
ดูงาน

5. ได้ชุมชนต้นแบบ และเกษตรกรตัวอย่าง คือ ชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสันทราย ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง นางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง 119 หมู่ 9 บ้านสันทราย ตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย 57230

6. วิธีการเรียนรู้ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง นางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง ชุมชนนางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ และรูปแบบการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตร 3 วัน 2 คืน โดยนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับตนเอง รูปแบบกิจกรรมที่ถ่ายทอด โดยเล่าถึงสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรแบบพึ่งตนเอง และกิจกรรมที่ทำในศูนย์เรียนรู้ฯ มีกิจกรรมต่าง ๆ เรียนรู้ โดยแยกเป็นกิจกรรมแต่ละวัน คือ

6.1 วันที่ 30 กันยายน 2553 มีกิจกรรมคิดอย่างพอเพียง กิจกรรมแบ่งสีแบ่งกลุ่ม สรุปกิจกรรมประจำวัน และต่อยอดความคิด

6.2 วันที่ 1 ตุลาคม 2553 กิจกรรมเปิดตามเปิดใจ/ร่วมกันคิด ปรับกระบวนการคิดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ถอดบทเรียนชีวิต นายฟองแก้ว-นางแก้ว อุดใจ

6.3 วันที่ 2 ตุลาคม 2553 กิจกรรมศึกษาดูงานธนาคารต้นไม้ ศึกษาดูงานชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

7. กิจกรรมการอบรมแต่ละวัน เกษตรกรได้ร่วมกันสรุปการเรียนรู้ โดยการทบทวนสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มา โดยนั่งล้อมวงสนทนาหลังจากรับประทานอาหารเย็น และร่วมกันวิเคราะห์ข้อดีของการศึกษาดูงานแต่ละวัน ร่วมแลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนได้เรียนรู้มา และเพิ่มเติมสิ่งที่ไม่รู้ ไม่เข้าใจ พร้อมทั้งเสนอแนวคิดในการพัฒนาชุมชน โดยนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้กับชุมชนในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย และครอบครัวของตน

ภาพ 57 เกษตรกรถ่ายร่วมกับคณะวิทยากร และผู้วิจัย

ผลการเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน ของนางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง

เกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ได้คัดเลือกผู้นำเกษตรกรจำนวน 10 ราย ซึ่งเป็นผู้สมัครเข้าร่วมทำงานวิจัย ไปศึกษาดูงานศูนย์เรียนรู้ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง นางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2553 ถึง 1-2 กันยายน 2553 จำนวน 3 วัน 2 คืน โดยชุมชนต้องการให้ผู้นำศึกษาดูงานชุมชนอื่นๆ เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง และชุมชนต้องการให้เป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพราะต้องการให้สภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับชุมชนนิคมฯ และดูบทเรียนของผู้ที่ประสบความสำเร็จด้านเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อนำมาปรับใช้กับครัวเรือนของตน ด้วย

ผู้วิจัยได้สืบค้น ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์ ว่ามีชุมชนใดบ้าง หรือเกษตรกรท่านใดบ้างที่ประสบความสำเร็จ และได้รับรางวัลด้านเศรษฐกิจพอเพียง และต้องอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายด้วย จากนั้นจึงได้ทราบว่า ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง นางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง และชุมชนหมู่บ้านที่นางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง อาศัยอยู่ได้รับรางวัลด้านชนะเลิศประเภทชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และนางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง เป็นผู้ชนะเลิศการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 2 ประเภทเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนั้นผู้วิจัยได้ไปศึกษาดูงานก่อนเพื่อนำข้อมูลมาเล่าสู่ชุมชนนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งชุมชนได้ฟัง จึงตัดสินใจที่ไปศึกษาดูงานดังกล่าว ทั้งนี้เกษตรกรนิคมฯ เห็นว่าสามารถศึกษาดูงานชุมชน และผู้ที่ประสบความสำเร็จ ในที่เดียวกัน

ซึ่งจะทำให้เห็นภาพด้านเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน และครอบครัว เพื่อนำมาปรับใช้กับชุมชน และครอบครัวของตน

การศึกษางานวันที่ 30 ตุลาคม 2553

วันแรกที่เข้าร่วมกิจกรรม

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน นางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง เกษตรกรนิคมเศรษฐกิจพอเพียงเข้ารับการอบรมร่วมกับลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาเวียงแก่น ซึ่งเป็นโครงการของ ธ.ก.ส. ในหลักสูตร การอบรมฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพเกษตรกรที่เป็นหนี้สินนอกระบบ ทำให้เกษตรกรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ๆ เพิ่มขึ้น

กิจกรรมคิดอย่างพอเพียง พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ วิทยากรนางเปริยวจันทร์ ต๊ะตันยาง และสามี นายกุศล ต๊ะตันยาง ได้ อัญเชิญพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ 29 ข้อ ใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตของตนเอง และครอบครัว ตลอดจนมา จึงทำให้ตนมีความคิดอย่างพอเพียง และนำมาเล่าสู่ประสบการณ์ให้เกษตรกรผู้เข้ารับการอบรมฟัง และร่วมกันพิจารณาแต่ละข้อเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกัน และเป็นแนวคิดที่วิทยากรต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมคิดอย่างพอเพียงต่อไป

พระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ปี 2546 - ข้อคิดในการใช้ชีวิต

1. อย่าทำลายความหวังของใครเพราะเขาอาจจะเหลืออยู่แค่นั้นก็ได้
2. เมื่อมีคนเล่าว่าตัวเรามีส่วนในเหตุการณ์สำคัญอะไรก็ตามเราไม่ต้องไปคุยทับปล่อยให้เขาฟังไปตามสบาย
3. รู้จักฟังให้ดี โอกาสทองบางทีมันก็มาถึงแล้ว ๆ เท่านั้น
4. หยุดอ่านคำอธิบายสถานที่ทางประวัติศาสตร์ซึ่งอยู่ตามริมทางเสียบ้าง
5. จะคิดการใดจงคิดการใหญ่ๆ เข้าไว้ ต่อเติมความสนุกสนานลงไปเล็กน้อย
6. หักทำสิ่งดี ๆ ให้กับผู้อื่นจนเป็นนิสัยโดยไม่จำเป็นต้องให้เขารับรู้
7. จำไว้ว่าข่าวทุกชนิดล้วนถูกบิดเบือนมาแล้วทั้งสิ้น
8. เวลาเล่นเกมกับเด็ก ๆ ก็ปล่อยให้เขาชนะเถิด
9. ใครจะวิจารณ์เรายังไงก็ช่าง ไม่ต้องไปเสียเวลาโต้ตอบ
10. ให้โอกาสผู้อื่นเป็นครั้งที่ “สอง” แต่อย่าให้ถึงครั้งที่ “สาม”
11. อย่าวิจารณ์นายจ้างถ้าทำงานกับเขาแล้วไม่มีความสุขก็ลาออกซะ
12. ทำตัวตามสบายอย่าคิดมาก ถ้าไม่ใช่เรื่องคอขาดบาดตายแล้วอะไร ๆ มันก็ไม่สำคัญอย่างที่คิดไว้ทีแรกหรอก

13. ใช้เวลาคิดน้อย ๆ ในการคิดว่า “ใคร” เป็นคนถูก แต่ใช้เวลามาก ๆ ในการคิดว่า “อะไร” คือสิ่งที่ถูก

14. เราไม่ได้ต่อสู้อยู่กับ “คนโหดร้าย” แต่เราต่อสู้กับ “ความโหดร้าย” ในตัวคน

15. คิดรอบคอบก่อนที่จะให้เพื่อนต้องมีภาระในการรักษาความลับ

16. เมื่อมีใครมาสวมกอดคุณให้เขาเป็นฝ่ายปล่อยก่อน

17. “เป็นคนถ่อมคน” คนเขาทำอะไรต่ออะไรสำเร็จมากมายแล้วตั้งแต่เรายังไม่

เกิด

18. ไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานการณ์เลวร้ายเพียงใด สุขุมเยือกเย็นเข้าไว้

19. อย่าไปหวังเลยชีวิตนี้จะมีบุญคุณธรรม

20. อย่าปล่อยให้อุปสรรคของเราทำให้คนอื่นเบื่อหน่าย ถ้ามีใครมาถามเราว่า “เป็นอย่างไรบ้างตอนนี้” ก็บอกเขาไปเลย “สบายมาก”

21. อย่าพูดว่ามีเวลาไม่พอเพราะเวลาที่คุณมีมันก็วันละยี่สิบสี่ชั่วโมง เท่า ๆ กับที่ หลุยส์ ปาสเตอร์, ไมเคิล แองเจโล, แมซีเทเรซา, ลีโอนาโดดา วินชี, ทอมัส เจฟเฟอร์สัน หรือ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ เขามีนั่นเอง

22. เป็นคนใจกล้าและเด็ดเดี่ยว เมื่อเหลียวกลับไปดูเราจะเสียใจในสิ่งที่อยากทำแล้วไม่ได้ทำมากกว่าสิ่งที่ทำไปแล้ว

23. ประเมินตนเองด้วยมาตรฐานของตนเอง ไม่ใช่ด้วยมาตรฐานของคนอื่น

24. จริงจังและเด็ดเดี่ยวกับตัวเอง แต่อ่อนโยนและผ่อนปรนต่อผู้อื่น

25. อย่าระดมสมองเพราะไอเดียดี ๆ ใหม่ ๆ และยิ่งใหญ่ จนสามารถเปลี่ยนแปลงโลกได้ ล้วนมาจากบุคคลที่คิดค้นอยู่เพียงผู้เดียวทั้งสิ้น

26. คงไว้ซึ่งความเป็นคนเปิดเผย อ่อนโยนและอยากรู้อยากเห็น

27. ให้ความนับถือแก่ทุกคนที่ทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ ไม่ว่าจะงานที่เขาทำนั้นจะกระจัดกระจายสักปานใด

28. คำนึงถึงการมีชีวิตที่ “กว้างขวาง” มากกว่าการมีชีวิตให้ “ยืนยาว”

29. มีมารยาทและอดทนกับคนที่สูงวัยกว่าเสมอ

ภาพ 58 กิจกรรมในการบรรยายหลักในการดำเนินชีวิต

กิจกรรมแบ่งสี แบ่งกลุ่ม

วิทยากรใช้วิธีการแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม โดยตัดกระดาษสี 6 สีเป็นรูปสี่เหลี่ยมใช้สำหรับเป็นป้ายชื่อเกษตรกรผู้เข้ารับการอบรมทั้งหมด ประกอบด้วยสีเขียว สีแดง สีส้ม สีเหลือง สีชมพู สีขาว และแต่ละป้ายชื่อเกษตรกรรวมกัน และให้เกษตรกรแต่ละคนค้นหาชื่อของตัวเอง กิจกรรมนี้ทำให้เกษตรกรผู้เข้ารับการอบรมรู้จักซึ่งกันและกัน ได้มีการพูดคุยกัน และรู้จักกันมากขึ้น และเป็นการจัดหมวดหมู่สี เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการ การพักอาศัย การรับประทานอาหาร การทำกิจกรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

ภาพ 59 เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมการแบ่งสี แบ่งกลุ่ม

สรุปกิจกรรมประจำวัน และต่อยอดความคิด

วิทยากรให้เกษตรกรสรุปการเรียนรู้จากการอบรมโดยให้ส่งตัวแทนกลุ่มสืบทอดเล่าสิ่งที่เรียนได้จากการเรียนรู้ในวันนี้ คู่เพื่อนกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสรุปความคิดก่อนเข้านอน พร้อมทั้งให้แต่ละกลุ่มนำเสนอการแสดงให้เห็นเพื่อนคู่ด้วย ต่อจากนั้นวิทยากรบอกเล่าเรื่องราวให้เกษตรกรฟังว่าวันพรุ่งนี้เราจะได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างไรบ้าง

กิจกรรมนี้วิทยากรต้องการให้เกษตรกรสรุปการเรียนรู้แต่ละวัน และสร้างความสัมพันธ์ให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้จักการมากขึ้น และซึ่งทำให้เกษตรกรกล้าที่จะนำเสนอความคิดเห็น ข้อแลกเปลี่ยน กันมากขึ้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานวันแรก

1. เกษตร

เกษตรกรได้เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับผู้เข้ารับการอบรมเกษตรกรชุมชนอื่น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้ร่วมกับผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน และได้ข้อคิดในการใช้ชีวิต จากพระราชดำรัสของในหลวง เป็นหลักคิดในการใช้ชีวิตประจำวันของตนเอง และการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ อย่างเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ไม่ดูถูก และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นต่อไปได้

2. นักวิจัย

ได้เรียนรู้ร่วมกับเกษตรกร และสังเกตกระบวนการอบรมของวิทยากร และร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ เกษตรกรนิคมเศรษฐกิจพอเพียงหลังจากจบกระบวนการอบรมในแต่ละวัน ทำให้ทราบว่าเกษตรกรมีแนวคิดในการน้อมนำหลักคิดของนายหลวงไปใช้ใน ชีวิตประจำวันเป็นข้อคิดประจำตนในการดำเนินชีวิต โดยเลือกหลักคิดในประจำของคน อย่างละ 1 ข้อ จาก 29 ข้อ

การศึกษาดูงานวันที่ 1 กันยายน 2553

วันที่สองของการร่วมกิจกรรม

กิจกรรมเปิดตาเปิดใจ และร่วมกันคิด

วิทยากรให้เกษตรกรตื่นนอนตั้งแต่ 05.00 นาฬิกา เพื่อให้เกษตรกรทำกิจกรรมการออกกำลังกายร่วมกัน และให้เกษตรกรช่วยกันคิดว่าการออกกำลังกายมีประโยชน์อย่างไร เป็นการเสริมสร้างร่างกายให้แข็งแรง เพราะการดูแลสุขภาพคือการดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คือเมื่อเราไม่เจ็บป่วย มีร่างกายแข็งแรง ก็มีแรงทำงาน ทำให้เรามี รายได้เพิ่มขึ้น และลดรายจ่ายในการซื้อยารักษาตัวเอง การออกกำลังกายเป็นวิธีที่ทำได้ง่าย ไม่ต้องเสียเงินทองที่แพงในการซื้อ เพราะขึ้นอยู่กับตัวเรา ที่ต้องรักษาสุขภาพให้ดี ซึ่งจะเป็นผลดีต่อสุขภาพ

ภาพ 60 กิจกรรมการออกกำลังกายของเกษตรกร

และวิทยากรให้เกษตรกรรัก และเชิดชู ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จึงทำ เกษตรกรให้เคารพธงชาติในเวลา 08.00 นาฬิกา และลดธงชาติลงในเวลา 18.00 นาฬิกา เพื่อแสดง ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ภาพ 61 กิจกรรมแสดงความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

กิจกรรมปรับกระบวนการคิดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

วิทยากร นางเปริวจันทร์ ต๊ะต้นยาง ได้เล่าประวัติของตน ให้กับผู้เข้ารับการอบรมฟัง ถึงวิถีคิด และจุดเปลี่ยนของคนที่มาดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้ง

ให้ลูกสาวซึ่งเป็นผู้สืบทอดแนวความคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผู้บรรยายการเปลี่ยนแปลงของโลกมีผลกระทบต่อเกษตรกรอย่างไร และมีแนวทางไหนที่ทำให้อยู่ได้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยระดมความคิดเห็นของเกษตรกร และนำไปสู่การปรับแนวความคิดเข้าสู่เศรษฐกิจพอเพียง และนำกลุ่มสี่ต่าง ๆ เรียนรู้กิจกรรมในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาดูงานด้วยการเดินดูกิจกรรมที่เกิดขึ้นในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เห็นการทำจริงและอยู่ได้จริง บนความเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

ประวัติของนางเปรี๊ยะจันทร์ ตะตันยาง

นางเปรี๊ยะจันทร์ ตะตันยาง อายุ 43 ปี สมาชิก ในครอบครัวมี 5 คน สมรสกับ นายกุศล ตะตันยาง อายุ 57 ปี ข้าราชการบำนาญ (ครู) ขณะนี้กำลังศึกษาอยู่ที่ ม.สุโขทัยธรรมมาชิราช ด้านส่งเสริมการเกษตร นางเปรี๊ยะจันทร์ ตะตันยาง เริ่มทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เมื่อปี 2542 ด้วยแรงงานของคนในครอบครัว 5 คน และจ้างคนงานอีก 5 คน บนพื้นที่ 23 ไร่ แบ่งเป็นที่พักอาศัย และโรงเรือน 3 ไร่ นาข้าว 1 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ ปลูกไม้ผล 6 ไร่ ปลูก พืชผัก 7 ไร่ และป่าไม้ใช้สอย 3 ไร่ เนื่องจากเคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยวมาแล้วหลายอย่างแต่ไม่ประสบความสำเร็จซื้อทั้งเมล็ดพันธุ์ สารเคมี และสุขภาพแย่ลงเนื่องจากใช้สารเคมีจำนวนมากจึงเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบผสมผสาน เลิกใช้สารเคมี ทำเกษตรทฤษฎีใหม่และน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาปรับใช้ในการทำงานใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และเทคนิคทางการเกษตร ในแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกันอย่างลงตัว โดยบนพื้นที่ 23 ไร่ ที่เป็นมรดกจากบิดา ทำทุกกิจกรรมเพื่อการดำรงชีพด้วยการใช้แรงงานจากบุคคลในครอบครัวที่มีอยู่ 5 คนเพียงอย่างเดียว เป็นการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เพิ่มรายได้จากการขายผักฟุ้งตนเองให้ได้มากที่สุด และใช้เวลาที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์สูงสุด ตลอดเวลาในการดำรงชีพได้ตระหนักว่าเกษตรกรหากเดินทางตามวิถีแห่งความพอเพียงแล้วจะอยู่รอดได้ด้วยเหตุนี้ จึงมีความพยายามเรียนรู้ทั้งจากประสบการณ์ของตัวเองและศึกษาดูงานจากที่อื่น ๆ ที่มีการน้อมนำแนวพระราชดำริมาปฏิบัติใช้จนประสบความสำเร็จ ปัจจุบันมีความพออยู่ พอกิน สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัว

นางเปรี๊ยะจันทร์ ตะตันยาง จะมีการลดค่าใช้จ่ายจากปัจจัยภายนอก มีการปลูกไม้ยืนต้นที่ใช้ประโยชน์ในระยะยาวในพื้นที่ทั้งที่ว่างเปล่าและบริเวณคันนา มีการออมด้วยการเก็บสะสมเงินทองที่ได้จากการขายพืชผักจากแปลงปลูกเพื่อไว้ใช้ยามแก่เลือกปลูกผักพื้นบ้านที่สามารถรับประทานเองและขายได้ในท้องถิ่นเป็นประการสำคัญ ขณะเดียวกันก็จัดสร้างแหล่งน้ำสำรองไว้ในพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ทั้งการอุปโภคบริโภคและทำการเกษตร และตลอดเวลาในยามที่ว่างวันก็จะศึกษาหาความรู้ทั้งด้านการใช้ชีวิตและการเพาะปลูก มีการผสมผสานของเทคโนโลยีใหม่ๆของลูกสาวที่จบเกษตรจากมหาวิทยาลัยกับภูมิปัญญาเดิม ๆ ของพ่อแม่ปู่ย่าตายายที่ถ่ายทอดมารวมกัน

นอกจากนี้ในการดำเนินชีวิตจะยึดหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ตนได้รับคัดเลือกเป็นผู้ชนะเลิศการประกวดผลงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งที่ 2 ประเภทเกษตรทฤษฎีใหม่ ของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ศึกษาดูงานบริเวณในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ของนางเปรี๊ยะจันทร์ ค่ะตันขาง

ภาพ 62 กิจกรรม นางเปรี๊ยะจันทร์ ค่ะตันขาง ให้ความรู้เกษตรกรที่สนใจเข้ารับการอบรม ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ภาพ 63 ฟางข้าวจากนาจำนวน 14 ไร่ นำมาเก็บเป็นอาหารวัวและปุ๋ยแปลงผัก มีเหตุมีผล

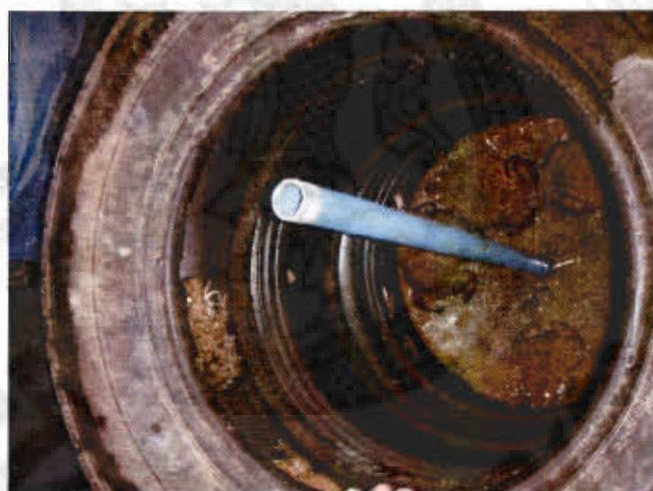
ภาพ 64 เครื่องครกกระเดื่องตำข้าว ทำข้าวซ้อมมือไว้บริโภคภายในครัวเรือน มีภูมิคุ้มกัน และลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

ภาพ 65 คอกวัวและปุ๋ยขี้วัวที่กองทับถมเป็นวัชหลุม แสดงถึงความมีเหตุมีผล

ภาพ 66 กิจกรรมเลี้ยงปลา ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

ภาพ 67 กิจกรรมเลี้ยงกบ ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

ภาพ 68 กิจกรรมเลี้ยงสุกร ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว

ภาพ 69 กิจกรรมชุ่มผักพื้นบ้าน ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน พอยู่พอกันและลดสารเคมี มีภูมิคุ้มกัน

ภาพ 70 กิจกรรมป่าไผ่ ป่าอนุรักษ์ การมีภูมิคุ้มกัน

ภาพ 71 แสดงคั่นคลองธรรมชาติเป็นแนวรั้วกัน การมีภูมิคุ้มกัน

ภาพ 72 ปลุกต้นไม้สูงตามริมขอบบริเวณรอบๆ พื้นที่เพื่อป้องกันสารเคมีจากภายนอกสู่พื้นที่
ของตน เป็นรั้วป้องกันธรรมชาติ การมีภูมิคุ้มกัน

กิจกรรมถอดบทเรียนชีวิต นายฟองแก้ว อุดใจ และนางแก้ว ต๊ะมา

นายฟองแก้ว และนางแก้ว อุดใจ ถอดบทเรียนการทำอาหารให้ปลาที่เลี้ยงไว้โดย
ไม่ต้องเสียเงินซื้ออาหารปลา เพื่อเป็นการลดรายจ่ายประจำวันของเกษตรกร โดยอยู่บนแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง

ภาพ 73 แสดงการสาธิตทำอาหารสัตว์

ภาพ 74 กิจกรรมสาธิตการทำอาหารสัตว์

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานวันที่สอง

1. เกษตรกร

เกษตรกรได้เรียนรู้การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรตัวอย่าง นางเปรี๊ยะจันทร์ ตะตันยาง โดยอยู่บนพื้นฐาน การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และกิจกรรมการเกษตรรวมทั้งการปลูกพืช และการเลี้ยงสัตว์ ให้สอดคล้องเกื้อกูลกัน สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ เช่น ฟางข้าวจากนาจำนวน 14 ไร่ นำมาเก็บเป็นอาหารวัวและปลูกผักคอกวัวและปุยข้าวที่กองทับถมเป็นวัวหลุม มีคันคลองธรรมชาติเป็นแนวรั้วกัน ปลูกต้นไม้สูงตามริมขอบบริเวณรอบๆ พื้นที่เพื่อป้องกันสารเคมีจากภายนอกสู่พื้นที่ของตน เป็นรั้วป้องกันธรรมชาติได้เรียนรู้จากของจริง และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้เล่าสู่กันฟัง ทำให้เกิดการจุดประกายแนวความคิดการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

2. นักวิจัย

นักวิจัยได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับวิทยากร และผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งทำให้รู้ว่าเกษตรกรได้สะท้อนความรู้ด้านต่างๆ พร้อมทั้งเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติม และมีข้อสงสัยจากการดูงานกิจกรรมในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

จากหลังเสร็จสิ้นการอบรมในวันที่สอง นักวิจัยและเกษตรกรนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ได้สะท้อนบทเรียนรวมกันทำให้ทราบว่าเกษตรกรเกิดการเปรียบเทียบกิจกรรมที่ตัวเองทำอยู่ในปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่เกื้อกูลเกี่ยวข้องกันหรือไม่ อย่างไร เช่น การเก็บฟางข้าวไว้ทำอาหารวัวและปลูกผัก คอกวัวและปุยข้าวที่กองทับถมเป็นวัวหลุม เป็นต้น และทำให้

ได้ทราบว่าเกษตรกรได้รับความรู้ทางการเกษตรจากแหล่งอื่น ๆ โดยเกษตรกรเกิดข้อสงสัย และตั้งคำถามเกี่ยวกับการทำเกษตร 3 ชั้น 5 ชั้น 9 ชั้น เป็นอย่างไร ซึ่งนักวิจัยได้อธิบายในเบื้องต้นว่าปลูกพืชหลากหลายชนิดให้อยู่ร่วมกันในแปลงเดียวกัน และหลุมเดียวกัน แต่มีความสูงต่างระดับกัน จะทำให้ได้ประโยชน์หลายอย่าง ทำให้ได้ใช้ประโยชน์พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ทุกตารางเมตร ประหยัดแรงงานในการดูแลรักษา ต้นทุนการผลิตไม่มากนักที่สำคัญได้ผลผลิตจากพืชหลายชนิด ขึ้น มีไว้กิน ส่วนที่เหลือกินขายเป็นรายได้ให้กับครอบครัว และการทำเกษตรหลายชั้นนั้นขึ้นอยู่กับตัวเกษตรกรจำแนกด้วยตัวเอง เราอาจจำแนกการปลูกพืช 7 ชั้น 8 ชั้น ซึ่งไม่เหมือนคนอื่นก็ได้ แต่เกษตรกรแต่ละรายต้องมีหลักคิด และหลักการปลูกที่เกื้อกูล สมดุล หลักการใช้ประโยชน์ จึงสามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจ วิธีคิดของตัวเอง ซึ่งอาจเป็นความรู้ใหม่ ที่สามารถค้นหาด้วยตัวเอง ซึ่งนักวิจัย รับอาสาค้นหาการปลูกพืชหลายชั้น ให้เกษตรกรทราบต่อไป

การศึกษาดูงานวันที่ 2 กันยายน 2553

วันที่สามของการร่วมกิจกรรม

เกษตรกรนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย ศึกษาดูงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง นางเป็ริ้วจันทร์ ต๊ะตันยาง เป็นวันสุดท้าย วิทยากรได้กิจกรรมให้ศึกษาดูงานชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงภายในหมู่บ้าน ที่มีการผลิตโดยการพึ่งพาตนเอง ศึกษาดูงานธนาคารต้นไม้ ศึกษาดูงานเฉพาะด้าน เพื่อให้จุดประกายแนวคิดเกษตรกรให้เกิดการวางแผนชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง และมีภูมิคุ้มกัน

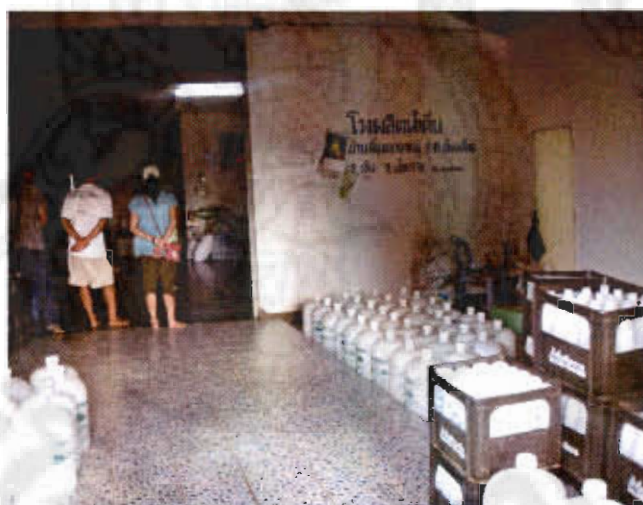
กิจกรรมศึกษาดูงานชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพ 75 ศึกษาดูงานชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงภายในหมู่บ้าน บ้านสันทราย

ภาพ 76 ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลุ่มสาธิตการตลาดบ้านสันทราย

ภาพ 77 ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โรงผลิตน้ำดื่ม บ้านสันทราย

กิจกรรมศึกษาดูงานเฉพาะด้าน

1. ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทดลองปฏิบัติ เรื่องการผลิตน้ำสะอาด เพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน

ภาพ 78 แสดงการสาธิตการทำน้ำยาล้างงาน

2. ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และทดลองปฏิบัติ เรื่องการถักตาข่าย เพื่อใช้ในการปลูกพืชผัก หรือกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน

ภาพ 79 แสดงการสาธิตการถักตาข่าย

กิจกรรมศึกษาดูงานธนาคารต้นไม้

ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การบริหารจัดการพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง โดยการปลูกต้นไม้ ไว้เป็นธนาคารในการเก็บออม ให้เกษตรกรเอาไว้อใช้เมื่อ

เราซราภาพ เก็บไว้ให้ลูกหลาน ไม่ต้องซื้อไม้สร้างบ้าน อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์พืชพันธุ์ต้นไม้ที่กำลังสูญพันธุ์ไป

ภาพ 80 แสดงการบรรยายการอนุรักษ์พืชพันธุ์ต้นไม้

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากการศึกษาดูงานวันที่สาม

1. เกษตรกร

1.1 ได้เรียนรู้จากการศึกษาดูงานทำให้เกษตรกรเห็นการปฏิบัติในพื้นที่จริง ซึ่งเกษตรกรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเกษตรของตนเองได้ เนื่องจากกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ฯ นางเป็ริ้วจันทร์ ต๊ะตันขาง และชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงบ้านสันทราย เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเกษตรกรสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง ทำให้เกษตรกรเกิดความคิดที่หลากหลาย และเป็นการจุดประกายความคิดของเกษตรกรในด้านการพึ่งตนเอง

1.2 เกษตรกรได้รับความรู้ใหม่จากเพื่อนเกษตรกร มีการพูดคุย ถกปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันในพื้นที่เรียนรู้

1.3 เกษตรกรเรียนรู้ภูมิกันของชุมชน โดยการปลูกต้นไม้ไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ในวันข้างหน้า และการสร้างแนวต้นไม้ไว้ป้องกันสารเคมีจากภายนอกเข้าสู่ตัวบ้านของเกษตรกร

1.4 เกษตรกรได้เรียนรู้การพึ่งตนเอง โดยการลดรายจ่ายในการทำน้ายาส้างงาน และการถักตาข่ายสำหรับไว้ปลูกผัก ซึ่งเป็นกิจกรรมการลดรายจ่าย เกษตรกรไม่ต้องซื้อจากร้านค้า

1.5 เกษตรกรได้เรียนรู้การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน จากการศึกษาดูงานกลุ่มสาธิตการตลาด และ โรงผลิตน้ำดื่ม โดยเกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน ลดการพึ่งพาจากภายนอก ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

2 นักวิจัย

จากการศึกษาดูงานในวันที่สาม นักวิจัยพบว่าชุมชนที่เข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกร และสร้างความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งผู้นำผู้ใหญ่บ้าน บ้านสันทราย ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน โดยการให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ และนักวิจัยพบว่าการศึกษาดูงานในชุมชนครั้งนี้ทำให้กระตุ้นแนวคิดของเกษตรกรในนิคมฯ ให้มีการพึ่งพาตนเองมากขึ้น และสามารถกระตุ้นความคิดในการสร้างชุมชนให้น่าอยู่ และอยู่อย่างพอเพียง มีการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ และเก็บรักษาเป็นธนาคารต้นไม้ของชุมชนต่อไป

ตาราง 7 สรุปการเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน

ประเด็น	ผลที่จะเกิด	เนื้อหา	วิธีการขั้นตอน	สื่อ/อุปกรณ์
กิจกรรมคิดอย่างพอเพียง พระราชดำรัสของนาย หลวง	ผู้เข้ารับการอบรมได้ ข้อคิดในการใช้ชีวิต	นำเสนอข้อคิดในการใช้ชีวิต ของในหลวง ปี 2546 จำนวน 29 ข้อ	1. วิทยากรให้ความรู้ข้อคิด ในการใช้ชีวิตของตนเองโดย ใช้หลักข้อคิดของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น หลักคิด 2. ยกตัวอย่าง และอธิบาย ทีละ ข้อ ครบ 29 ข้อ 3. ผู้ร่วมอบรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ 4. วิทยากรให้ผู้เข้ารับการ อบรม เลือกข้อคิดคนละ 1 ข้อ เพื่อใช้เป็นหลักคิดในการ ดำเนินชีวิตต่อไป	-พิมพ์ข้อคิด 29 ข้อ แจกให้ ผู้เข้ารับการอบรมคนละ 1 แผ่น

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเด็น	ผลที่จะเกิด	เนื้อหา	วิธีการขั้นตอน	สื่อ/อุปกรณ์
กิจกรรมแบ่งทีม แข่งกลุ่ม	-ผู้ร่วมอบรมมีส่วนร่วม และกล้าแสดงออก - มีความเป็นกันเอง - สร้างความสามัคคี ในหมู่คณะ	เกมส์ แบ่งสี แบ่งกลุ่ม โดยเขียนชื่อของผู้เข้าร่วม อบรมทุกคน ลงบนกระดาษสี 6 สี ตัดเป็นรูปสี่เหลี่ยม ใช้ สำหรับเป็นป้ายชื่อ โดยมี สีเขียว สีแดง สีส้ม สีเหลือง สีชมพู สีขาวจำนวนละ เท่าๆกัน เพื่อแบ่งกลุ่ม	1. วิธีการแนะนำตัว 2. นำกระดาษสีทั้ง 6 สี คละกัน ตรงหน้าเวที 3. ให้ผู้เข้ารับการอบรมค้นหา ชื่อตนเอง 4. เมื่อได้ชื่อแล้ว ให้ไปเข้าแถว ตามสีที่ตนได้ ถือว่าตนเป็น สมาชิกของกลุ่มนั้น และให้ ช่วยกันเลือกประธานกลุ่มสี	- กระดาษสี 6 สี - เชือกไว้สำหรับร้อย กระดาษทำเป็นที่แขวน ป้ายชื่อ - ปากกาสำหรับเขียนชื่อ
กิจกรรมเปิดตาเปิดใจ และร่วมกันคิด	- ออกกำลังกาย ทำให้ ร่างกายแข็งแรง ทำให้ ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อยา รักษาตัวเอง และทำให้ เรามีเงินเก็บเพิ่มขึ้น เป็น การดำรงชีวิตตามแนว ทางเศรษฐกิจพอเพียง	- ผู้เข้ารับการอบรมออกกำลัง ภายในตอนเช้า ทุกวัน ประมาณ 1 ชั่วโมง	1. วิธีการชี้แจงและอธิบาย ความสำคัญของการออกกำลังกาย 2. วิธีการนำออกกำลังกาย และให้ผู้เข้ารับการอบรมฝึก นำออกกำลังกาย โดยในแต่ละสี ส่งตัวแทนนำการออกกำลังกาย	เครื่องขยายเสียง

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเด็น	ผลที่จะเกิด	เนื้อหา	วิธีการขั้นตอน	สื่อ/ อุปกรณ์
การปรับกระบวนความคิดตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	-สร้างสำนึกความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	-เคารพพหุชาติ และสวดมนต์ แม่เมตตา	1. วิทยากร ให้ผู้เข้ารับการอบรม ขึ้นเข้าแถว เคารพพหุชาติ โดย ให้ตัวแทนกลุ่มผู้ชาย 1 คน หญิง 1 คนเป็นตัวแทนในการ นำธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา ในเวลา 08.00 น. และนำธงชาติลงจาก ยอดเสาเวลา 18.00 น. เป็น ประจำทุกวัน 2. ให้กลุ่มสี่ แต่ละสี่ส่งตัวแทน ในการนำสวดมนต์	เครื่องขยายเสียง
	ผู้เข้ารับการอบรมได้ เรียนรู้ และแลกเปลี่ยน การดำเนินชีวิตอย่าง พอเพียง และการใช้ ประโยชน์ในพื้นที่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	1. เรียนรู้การอยู่อย่างพอเพียง จากประสบการณ์ชีวิตของ นางเป็รียจันท์ ตะต้นยาง โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง (3ห่วง 2 เงื่อนไข) ในการดำเนินชีวิต	1. วิทยากรสะท้อนการอยู่อย่าง พอเพียงจากประสบการณ์ชีวิต ของตนเอง 2. ผู้ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. ยกตัวอย่างกิจกรรมที่แสดง ให้เห็นถึงความพอประมาณ	-เครื่องขยายเสียง - กิจกรรมในแปลงเรียนรู้ บ้านนางเป็รียจันท์ ตะต้นยาง

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเด็น	ผลที่จะเกิด	เนื้อหา	วิธีการขั้นตอน	สื่อ/ อุปกรณ์
ทำให้จุดประกายแนวความคิดที่จะดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	2.ศึกษาดูงานกิจกรรมภายในบริเวณบ้านนางปรีชวรินทร์ ต๊ะตันยาง	ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ความรอบรู้ (รอบคอบ ระมัดระวัง) และคุณธรรม (ซื่อสัตย์ ซын อดทน แบ่งปัน) 4. การใช้ความรู้แนวทางการดำเนินชีวิตหลักเศรษฐกิจพอเพียง คู่มือกรมภายในบ้าน	1) ละครายจ่าย การทำน่ายาอเนกประสงค์ ลดละเลิกอบายมุข ผู้ฝึกฝนบ้าน 2) เพิ่มรายได้ มีอาชีพเสริม (เลี้ยงปลา กบ สุกร ไข่) ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสม 3) ประหยัด มีการออมเงิน	

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเด็น	ผลที่จะเกิด	เนื้อหา	วิธีการขั้นตอน	สื่อ/อุปกรณ์
กิจกรรมลดบทบาทเรียนชีวิต นายฟองแก้ว อุดใจ และ นางแก้ว ต๊ะมา	ผู้รับการอบรมได้ เรียนรู้ และแลกเปลี่ยน การดำเนินชีวิตอย่าง อย่างพอเพียง จาก การถอดบทเรียนชีวิต ของเกษตรกร ทั้งสอง	สาธิตการทำอาหารไว้สำหรับ เลี้ยงปลา กบ	4) เรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้พอเพียง 5) อนุรักษ์ ใช้ทรัพยากรยั่งยืน ร่วมกันปลูกต้นไม้ 6) เอื้ออาทร ดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	อุปกรณ์สำหรับอาหาร สัตว์ จากวัสดุธรรมชาติ เช่น หอยเชอร์รี่
กิจกรรมศึกษาฐานชุมชน พอเพียง	ผู้รับการอบรมได้ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ การจัดตั้งกลุ่มสาธิต	ดูงาน เรียนรู้ แลกเปลี่ยน กลุ่มสาธิตการตลาดบ้าน สันทราย ด้านการจัดตั้งกลุ่ม	1. วิทยาการให้ผู้รับการอบรม เดินรอบหมู่บ้าน และไปจุด เรียนรู้ กลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน	เครื่องขยายเสียง

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเด็น	ผลที่จะเกิด	เนื้อหา	วิธีการขั้นตอน	สื่อ/อุปกรณ์	
กิจกรรมศึกษาดูงานเฉพาะด้าน	ผู้เข้าร่วมอบรมได้รับ การฝึกปฏิบัติการทำงาน และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้กับตนเองได้	ผลผลิต และ โรงผลิต น้ำดื่ม และลักษณะ การดำรงชีวิตของบ้าน สันทราย เกิดเปรียบเทียบกับชุมชนของตน	วิธีการดำเนินงานของกลุ่ม ระเบียบของกลุ่ม -ดูงาน เรียนรู้ แลกเปลี่ยน โรงผลิตน้ำดื่ม บ้านสันทราย ด้านการจัดตั้งโรงผลิตน้ำดื่ม การตลาด คณะกรรมการกลุ่ม ระเบียบของโรงผลิตน้ำดื่ม -แลกเปลี่ยน เรียนรู้วิถีพอเพียง ของชุมชนบ้านสันทราย	-กลุ่มสาธิตการตลาดบ้าน สันทราย -โรงผลิตน้ำดื่ม 2. วิทยากรอธิบายการตั้งบ้าน เรือน ความสัมพันธ์ของคนใน ชุมชน การทำการเกษตร ของชุมชนบ้านสันทราย	ชุดอุปกรณ์ทำน้ำยาล้าง งาน เชือก สำหรับถักดา ข่าย
			<ul style="list-style-type: none"> 1. วิทยากรสาธิตการทำน้ำยา ล้างงาน โดยให้ผู้เข้าร่วมการ อบรมเรียนรู้ ขั้นตอนการทำ น้ำยาล้างงาน โดยแบ่งกลุ่ม ตามสี ให้ทดลองปฏิบัติจริง 2. วิทยากรสาธิตการถักดา ข่าย โดยให้ผู้เข้าร่วมอบรมฝึก 		

ประเด็น	ผลที่จะเกิด	เนื้อหา	วิธีการขั้นตอน	สื่อ/ อุปกรณ์
กิจกรรมศึกษาดูงาน ธนาคารต้นไม้	<p>ผู้เข้าร่วมการอบรมเกิดแรงกระตุ้น และเห็นคุณค่าในการปลูกต้นไม้ ทำเป็นธนาคารต้นไม้ เก็บไว้ให้ลูกหลาน เป็นสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเองและชุมชน</p>	<p>- ความเป็นมา และแนวคิด การปลูกป่า เพื่อทำเป็นธนาคารต้นไม้</p> <p>- ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจและอนุรักษ์ดิน น้ำ</p> <p>พอยู่คือ ไม้เศรษฐกิจปลูกไว้ ทำที่อยู่อาศัย และจำหน่าย</p> <p>พอกิน คือ ปลูกพืชเกษตรเพื่อ การกินและสมุนไพร</p> <p>พอใช้ คือ ปลูกไว้ในใช้สอย โดยตรง และพลังงาน เช่น ไม้ฟืน และไม้ไผ่ เป็นต้น</p> <p>มีประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์</p>	<p>ทดลองปฏิบัติจริง แยกตามกลุ่ม</p> <p>1. วิทยากรนำเดินดูแปลงเรียนรู้ และอธิบายความเป็นมาของแนวคิดที่ธนาคารต้นไม้ ของตนเอง เพื่อเก็บข้อมูลไว้เป็น พูนเมื่อตนเองชราภาพลง เป็น ภูมิคุ้มกัน เมื่อตนชราภาพลง จะได้มีแหล่งอาหาร และไม้ ไม้ใช้ และลูกหลานได้ใช้ ประโยชน์ด้วย</p> <p>2. วิทยากรอธิบายพืชแต่ละ ชนิด ที่นำมาปลูก โดยยึดหลัก ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง</p>	<p>พื้นที่ดูงานธนาคารต้นไม้</p>

สรุป การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในชุมชน และเกษตรกรตัวแทน ครอบครัว 10 ราย ผ่านกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน ตั้งแต่กิจกรรมทบทวนข้อมูลของชุมชน ครอบครัว กิจกรรม การวิเคราะห์ศักยภาพของครอบครัว และชุมชน โดยใช้เครื่องมือ TIME LINE และ SWOT ANALYSIS การศึกษาดูงาน พบว่า กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและครอบครัว เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ เริ่มจากการตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ไตร่ตรองวิเคราะห์หาสาเหตุ ตระหนักรู้ถึงความคิด ความสามารถของตน หรือของชุมชน ในการแก้ไขปัญหา และลงมือปฏิบัติทำให้เกิด และแสวงหาความรู้จากภายนอก แล้วแปรไปสู่การปฏิบัติ ปรับปรุง แก้ไข นำไปสู่การปฏิบัติอีก ปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และสภาพปัญหาที่เป็นจริง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างสำนึกชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาครอบครัว และชุมชน และกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ สอดคล้องกับคู่มือการดำเนินการ โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ Active Learning ของสถาบันราชภัฏนครสวรรค์ กล่าวไว้ว่า เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมการเรียนรู้ได้พัฒนาการเรียนรู้ ตามศักยภาพความต้องการ ความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล โดยได้ คิดเอง ทำเอง ลงมือปฏิบัติ ได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีองค์ประกอบการจัดกิจกรรมแบบใฝ่รู้ Active Learning ประกอบด้วย 1) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (ประสบการณ์) 2) การสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน (สะท้อนความคิดและอภิปราย) 3) การนำเสนอความรู้ (ความคิดรวบยอด) 4) การลงมือปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ (ประยุกต์แนวคิด) และเป็นไปตามการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner) คือ 1) ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมโดยประสบการณ์ 2) ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน 3) ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นมาจากแง่มุมต่างๆ 4) ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง 5) ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรม

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้ได้ดั่งนั้น พบว่า ต้องส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม เพราะช่วยให้ผู้เรียน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การซักถาม ถกเถียงปัญหา เกิดการเรียนรู้อย่างอิสระ ไม่บังคับ ไม่ครอบงำ โดยการเรียนรู้ นั้น ให้เป็นความสมัครใจของผู้เรียน และเกษตรกรมีศักยภาพในการเรียนรู้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่ง ประเวศ ะสี (2547: 300) กล่าวถึง การเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ว่า “คนทุกคนมีศักดิ์ศรี และคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีศักยภาพสูงสุดในการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ที่ดีต้องประกอบด้วยอิสรภาพ หลุดจากการครอบงำที่ทำให้ไม่สามารถที่จะสัมผัสความจริงการสัมผัสความจริงทำให้เกิดปัญญา”

ตอนที่ 4 แผนพัฒนาครอบครัวและชุมชน

การจัดเวทีให้เกษตรกรทบทวนข้อมูล ระดมความคิดเห็น นำไปสู่การออกแบบการวางแผนพัฒนาครอบครัว และชุมชน

กิจกรรมการเรียนรู้การวางแผนชุมชน และวางแผนครอบครัว

วันที่ เวลา วันที่ 6-7 ตุลาคม 2553 เวลา 10.00-12.00 น.

สถานที่จัด ณ. ศาลาอเนกประสงค์นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย
วัตถุประสงค์

1. เพื่อทบทวนและสรุปบทเรียนร่วมกันจากการศึกษาดูงานชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง
2. เพื่อนำข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์ร่วมกันนำไปสู่การออกแบบการวางแผนพัฒนาครอบครัว ชุมชน

เครื่องมือที่ใช้

1. กระดาษคลิปชาร์ต, กระดาษ A 4
2. เครื่องเขียน ปากกา ปากกาสี

วิธีการเรียนรู้

1. แจกกระดาษ A 4 ให้กับเกษตรกร 10 ราย และให้เกษตรกรทบทวนข้อมูลร่วมกัน ระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน โดยเขียนสิ่งที่ตนประทับใจ และได้เขียนสิ่งตนได้เรียนรู้มา ลงบนกระดาษของตนเอง
2. ให้เกษตรกร 10 ราย นำเสนอข้อมูลให้ชุมชน ทราบว่าตนได้เห็นอะไรมาบ้าง และเรียนรู้อะไรมาบ้าง โดยการเล่าเรื่อง สิ่งที่ตนได้เรียนรู้ และสิ่งที่ตนประทับใจจากการไปศึกษาดูงาน
3. เมื่อเกษตรกรเล่าเรื่องแล้ว ให้เกษตรกรนำกระดาษที่เขียนมาติดไว้ที่กระดาษคลิปชาร์ต โดยให้เกษตรกรแยกประเภทของข้อมูล ออกเป็น 2 ประเภท สิ่งที่เรียนรู้จากการศึกษาดูงาน และสิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติม โดยสิ่งที่เรียนรู้จากการศึกษาดูงาน เช่น หลักในการดำเนินชีวิต แนวทางการดำเนินชีวิต ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งที่เรียนรู้เพิ่มเติม เช่น ได้เรียนรู้จากสื่อโทรทัศน์ จากการแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อน หรืออื่น ๆ เพื่อให้เห็นข้อมูลที่ได้เรียนรู้ของชุมชน และของครอบครัว

4. นำข้อมูลการวิเคราะห์ชุมชนมาสรุปลงบนกระดาษคลิปชาร์ตให้กับชุมชนได้ ทบทวน และสรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์ข้อมูลครอบครัว มาสรุปให้เกษตรกรเห็นอีกครั้งในการ คายคลิปชาร์ต เพื่อให้เกษตรกรทบทวน และให้เกษตรกรตระหนักถึงศักยภาพของชุมชน และ ครอบครัว เพื่อนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ชุมชน และครอบครัว ไปประกอบการวิเคราะห์ร่วมกับ ข้อมูลจากการศึกษาดูงาน และใช้ข้อมูลเป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาชุมชนและครอบครัว

5. ตั้งประเด็นคำถามให้เกษตรกรชวนคิด กระตุ้น และเปิดเวทีให้เกษตรกร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ อย่างอิสระ และเพื่อให้เกษตรกรหาแนวทางในการวางแผนครอบครัว และ ชุมชนได้

คำถามชุมชน

1. อยากเห็นชุมชนของเราเป็นอย่างไร และต้องการให้พัฒนาไปด้านไหนบ้าง และระยะเวลาในการดำเนินการประมาณเท่าไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ

คำถามครอบครัว

2. อยากเห็นครอบครัวของเราเกิดการพัฒนาหรือไม่อย่างไร ถ้าต้องการให้เกิด การพัฒนา เราควรจะทำอะไรบ้าง และจะเริ่มทำเมื่อไร

6. แจกกระดาษคลิปชาร์ต ให้เกษตรกรเขียนแผนของครอบครัว และกระดาษ คลิปชาร์ต ในการเขียนแผนของชุมชนร่วมกัน

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้จากการวางแผนชุมชน และครอบครัว

เกษตรกรในชุมชน และเกษตรกรตัวแทนครอบครัว 10 ราย

1. ได้เรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระดมความคิดเห็น ใน การวางแผนชุมชน โดยอาศัยศักยภาพของชุมชนของตนที่มีอยู่ในการวางแผนให้สอดคล้องกับ สภาพพื้นที่ บนพื้นฐานความต้องการของชุมชน

2. เกษตรกรเรียนรู้การใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ชุมชน ข้อมูลจากวิเคราะห์ ครอบครัว และข้อมูลจากการศึกษาดูงานมาประยุกต์ และปรับใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของ ตน และของชุมชน

3. ได้เรียนรู้หลักคิด และวิธีการในการวางแผนชุมชน และครอบครัว

4. เกษตรกรได้เรียนรู้การแบ่งปันข้อมูล และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ตนมี มาใช้ประโยชน์ได้

5. ได้เรียนรู้ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และยอมรับข้อสรุปของชุมชน ร่วมกัน มองไปทิศทางเดียวกัน ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี

นักวิจัย

จากการทำเวที นักวิจัยมองเห็นศักยภาพของเกษตรกร ที่สามารถเข้าใจ เข้าถึง และสามารถวางแผนการดำเนินชีวิตของตน และชุมชนได้ และเห็นกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรที่ไม่มีวันจบ โดยที่ไม่ต้องมีหน่วยงานไหน หรือใคร มาสั่งให้ทำ แต่เกิดจากความอยากเรียนรู้ของเกษตรกรตัวเอง

ภาพ 81 กิจกรรมวางแผนครอบครัว วันที่ 6 ตุลาคม 2553

ภาพ 82 กิจกรรมวางแผนชุมชน วันที่ 7 ตุลาคม 2553

ผลของกิจกรรมการวางแผนชุมชน

นักวิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการทำเวทีต่าง ๆ เช่น เวที Time line เวทีการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนโดยการทำ SWOT เวทีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ของเกษตรกร ทบทวนข้อมูลให้กับเกษตรกร และกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระดมความคิดเห็น ทำให้นำไปสู่การวางแผนชุมชน

เกษตรกรวิเคราะห์ชุมชน พบว่า ต้องทำแผนชุมชนต้องเร่งด่วน เรื่องการพัฒนาปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า การสร้างที่อยู่อาศัยให้ถาวร และแผนชุมชนระยะยาว

เพื่อให้ชุมชนมีภูมิคุ้มกัน และมีทรัพยากรพอเพียงรองรับเกษตรกรที่ขยายต่อไป คือ กิจกรรมการปลูกป่าเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต โดยการให้หลักคิดให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง กิจกรรมสร้างความองค์ความรู้ใหม่ เพื่อการพัฒนาชีวิต

แผนชุมชนเร่งด่วน

1. การปรับปรุงโครงการสร้างถนน

คณะกรรมการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย วางแผนร่วมกันกับเกษตรกรในการร่วมมือร่วมใจพัฒนาถนน ที่เป็นหลุม เป็นบ่อ โดยใช้งบประมาณการดำเนินงานจากการรวบรวมเงินที่มีอยู่ของกลุ่มอาชีพ และจากค่าปรับเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมประชุมแต่ละเดือน มาดำเนินการจัดซื้อดิน 4 ล้ารด เพื่อนำมาถมถนนที่เป็นหลุม และบ่อ ให้รถสามารถสัญจรไป - มาได้สะดวกยิ่งขึ้น

ภาพ 83 เกษตรกรร่วมแรง ร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้าน

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

1. เกษตรกรเรียนรู้การทำงานร่วมกัน โดยร่วมแรง ร่วมใจ ในการพัฒนาถนน
2. เกษตรกรเรียนรู้ การบริหารจัดการเงินเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม
3. เกษตรกรเรียนรู้การจัดทำแผนชุมชน โดยจัดลำดับปัญหาเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข

ก่อน และหลัง

2. แผนการกำกับดูแลการใช้ไฟฟ้า

คณะกรรมการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย วางแผนร่วมกันกับเกษตรกรในวงมาตรการการใช้ไฟฟ้า โดยมีการประชุมกลุ่มถ่ามีการใช้ไฟฟ้าที่สูงเกิน และมีค่าไฟฟ้าสูงมากผิดปกติ เกษตรกรทุกคนต้องมีส่วนรับผิดชอบในเรื่องค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพื่อสร้างความสามัคคี และความรับผิดชอบ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการลักลอบขโมยไฟฟ้าใช้ และมีผู้กำกับดูแลในการตรวจเช็คหม้อไฟฟ้า และการเก็บค่าไฟฟ้า 1 คน ซึ่งมีค่าจ้างในการทำงานโดยเก็บค่าจ้างจากสมาชิกบ้านละ 5 บาท เพื่อเป็นค่าตอบแทนผู้เก็บค่าไฟฟ้า

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการรับผิดชอบปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ร่วมกันคิดหาหนทางแก้ไขปัญหา และวางแผนการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ปฏิบัติตามแผนร่วมกัน เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในชุมชน

3. แผนการสร้างที่อยู่อาศัยของเกษตรกรให้อยู่ถาวรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย

คณะกรรมการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย วางแผนร่วมกันกับเกษตรกรในวงมาตรการตรวจสอบ และเร่งรัดผู้ที่ยังไม่สร้างบ้านในนิคมฯ จำนวน 6 ราย ดังนี้

3.1 คณะกรรมการนิคมฯ แจ้งเตือนให้เกษตรกรทำนนั้นทราบ

3.2 ถ้าเกษตรกรที่ถูกแจ้งเตือนไม่ปฏิบัติ คณะกรรมการนิคมฯ รายงานต่อ ส.ป.ก ให้ทราบต่อไป

3.3 เกษตรกรที่ไม่ได้สร้างบ้าน จะได้รับการพิจารณาปรับที่ดินเป็นรายสุดท้าย หรืออาจถูกเพิกถอนสิทธิในการรับที่ดินจาก ส.ป.ก. ด้วยการประชาคมของหมู่บ้าน และการพิจารณาของ ส.ป.ก. โดยเกษตรกรทำนนั้นไม่สามารถร้องขอได้

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

เกษตรกรเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการรับผิดชอบปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกัน ร่วมกันคิดหาหนทางแก้ไขปัญหา และวางแผนการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ปฏิบัติตามแผนร่วมกัน เกิดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในชุมชน

แผนชุมชนระยะยาว

1. กิจกรรมการปลูกป่าเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต

กิจกรรมการปลูกป่าเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต เกษตรกรร่วมกันวิเคราะห์จากการทำเวทีต่าง ๆ ที่ผ่านมา พบว่า ชุมชน มีพื้นที่ว่าง เป็นพื้นที่สาธารณะไม่ได้ใช้สอย จำนวน 2 ไร่ 2 งาน คือ พื้นที่ว่าง หน้าโกดัง จำนวน 1 ไร่ หน้าคอกวัว จำนวน 1 ไร่ ข้างศาลเจ้า จำนวน 1

งาน และข้างบ่อสูบน้ำ จำนวน 1 งาน และเกษตรกรส่วนใหญ่มีพืชพันธุ์ ต้นไม้ท้องถิ่น ที่สามารถ จัดหาได้ เป็นการสร้างป่าชุมชนให้กับนิคมฯ ทำให้เกษตรกรใช้สอยประโยชน์จากป่าต่อไปได้ จัดทำแผนการจัดทำโครงการ ระยะ 3 ปี เป็นการวางแผนโดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง และบนฐาน ความคิดมีเหตุ มีผล และมีภูมิคุ้มกัน ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 เกษตรกรจัดทำแผนระยะ 3 ปี ดังนี้

ปีที่ 1 ปลูกในพื้นที่หน้าโกดัง เนื้อที่ 1 ไร่

ปีที่ 2 ปลูกในพื้นที่หน้าคอกวัว เนื้อที่ 1 ไร่

ปีที่ 3 ปลูกในพื้นที่ข้างศาลเจ้า เนื้อที่ 1 งาน และข้างบ่อสูบน้ำ เนื้อที่ 1 งาน

เกษตรกรมีวัตถุประสงค์การปลูก เพื่อพอกิน พอกิน และมีพันธุ์ไม้ไว้ใช้ ประโยชน์ต่อไป

เกษตรกรได้แนวคิดจากการศึกษาการทำเกษตรแบบ 3 ชั้น 5 ชั้น 9 ชั้น เป็น การปลูกพืชหลากหลายชนิดให้อยู่ร่วมกัน ในแปลงเดียวกัน หลุมเดียวกัน แต่มีความสูงต่าง ระดับกัน จะทำให้ได้ประโยชน์หลายอย่าง เช่น ทำให้ได้ใช้ประโยชน์พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ทุก ตารางเมตร เป็นแนวคิดการปลูกป่าใช้สอย โดยเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงปลูกพืชแบบ ผสมผสานในรูปแบบ 4 ระดับ

ระดับบน พันธุ์พืชประเภท ไม้ยืนต้น ไม้ผล เช่น มะม่วง มะขาม ส้มโอ ขนุน ลิ้นจี่ ลำไย ละมุด ประคู้ มะละกอ มะรุม เทพา ผักเหือก กระท้อน สะตอ มะปราง มะไฟ กฤษณา มะค่า มะพร้าว กระท้อน มะยม

ระดับกลาง พันธุ์พืชประเภท ผักพื้นบ้าน พืชเศรษฐกิจ เช่น ชะอม ผักเสี้ยว ผักหวานป่า หวาย เชียงดา สะเดา มะนาว มะกรูด พริกขี้หนู ไม้ตรง ชนิดไม้เปาะ ไม้เลื้อยน้ำ ไม้รวก กระถินณรงค์ ฝรั่ง ลองกอง

ระดับล่าง พันธุ์พืชประเภท สมุนไพร เช่น บอระเพ็ด จิง ข่า ตะไคร้ มะกรูด

ระดับใต้ดิน พันธุ์พืชประเภท จิง ข่า

พืชทั้งสองชนิด จิง และ ข่า เกษตรกรแสดงความคิดเห็นเป็นทั้งระดับล่าง และ ระดับใต้ดิน และพันธุ์ไม้ที่ขุดเสี้ยนได้ คือ เกษตรกรมีพันธุ์ไม้ที่อยู่เรียบร้อยแล้ว และจะนำมาปลูก คนละ 2 ต้น ส่วนที่ไม่มี นั้น เป็นการหาพันธุ์ไม้จากที่อื่น หรือจัดซื้อ ในปีต่อไป

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

1. เกษตรกรเรียนรู้ และแสวงหาความรู้จากสื่อ วารสารต่างๆ จนได้แนวคิดการทำเกษตรแบบ 3 ชั้น 5 ชั้น และนำมาปรับใช้ ให้สอดคล้องกับพื้นที่ในชุมชนของตน โดยทำการเกษตรแบบ 4 ชั้นเป็นของชุมชน แบ่งเป็นระดับบน ระดับกลาง ระดับล่าง และระดับใต้ดิน
2. เกษตรกรเรียนรู้การวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์
3. เกษตรกรเรียนรู้การวางแผนชุมชน และปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ตามระยะเวลาที่กำหนด
4. เกษตรกรเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน โดยการแบ่งปันทรัพยากรร่วมกันและเสียดสการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตน

ภาพ 84 กิจกรรมการปลูกต้นไม้เพื่อการอนุรักษ์

ผลของกิจกรรมการวางแผนครอบครัว

นักวิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการทำเวทีต่าง ๆ เช่น เวที Time line เวทีการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนโดยการทำ SWOT Analysis เวทีการศึกษา
ดูงานนอกสถานที่ของเกษตรกร ทบทวนข้อมูลให้กับเกษตรกร และกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระดมความคิดเห็น ทำให้นำไปสู่การวางแผน
ครอบครัว ทั้ง 10 ราย ดังนี้

ตาราง 8 สรุปผลการวางแผนครอบครัว 1-3 ปี ของเกษตรกร 10 ราย

ลำดับ ที่	ชื่อ- สกุล	อดีต	ปัจจุบัน	ข้อคิด ในการใช้ชีวิต	แผน 3 ปี		
					ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
1	นายไพศาล จันทร์ขุ่ม	-เช่าที่ดินอื่น -รับจ้าง -ไม่มีความรู้ ด้านเกษตร	-มีที่ดิน -ได้รับการอบรมเพิ่มเติม จาก ผ่าน โครงการนิคม เศรษฐกิจพอเพียง	ข้อที่ 21 อย่าพูดว่าไม่เวลา ไม่พอเพราะเวลา ที่คุณมีมันก็วันละ ยี่สิบสี่ชั่วโมง เท่าๆ กับที่ คนอื่นเขามี	ที่อยู่อาศัย -ปลูกไม้ดอก, ผักสวนครัว,เลียง เปิด ไร่ จิ้งหรีด แปลงเกษตร - ถ้วยน้ำหว่า มะพร้าว ปลูกข้าว	ที่อยู่อาศัย เพิ่มเติม เลี้ยงกุ้งฝอย แปลงเกษตร เพิ่มเติม -ปลูกต้นฝรั่งบน คันนา	แปลงเกษตร เพิ่มเติม -เลี้ยงปลา กบ ในแปลงนา -ปลูกดอกมะลิ สลัดกับต้น ฝรั่ง

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	อดีต	ปัจจุบัน	ข้อคิด ในการใช้ชีวิต	แผน 3 ปี		
					ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
2	นางเดือนดา สิทธิสอน	- ค้าขาย - รับจ้าง	- ปลูกพืชเชิงเดี่ยว - ค้าขาย	ข้อที่ 9 ใครจะ วิจารณ์เราขังใจก็ช่าง ไม่ต้องไปเสียเวลา โต้ตอบ	ที่อยู่อาศัย - ปลูกคอกกลีตี่ ผักกาด ขิง ข่า กล้วยน้ำหว่า, หอมแดง, แปลงเกษตร - ปลูกข้าว, ข้าวโพด	ที่อยู่อาศัย เพิ่มกิจกรรม เลี้ยงกุ้งฝอย เลี้ยงกบ แปลงเกษตร เพิ่มกิจกรรมปลูก กล้วยน้ำหว่าบน คันทนา	ที่อยู่อาศัย - ปลูกต้นไม้ยืน มะพร้าว เกลารด มะปราง ชมพู มะนาว สัก
3	นายประเสริฐ ใจเพชร	- ทำการเกษตร เชิงเดี่ยว	- ปลูกพืช ผสมผสาน	ข้อที่ 23 ประเมิน ตนเองด้วยมาตรฐาน ของตนเอง ไม่ใช่ ด้วยมาตรฐานของ คนอื่น	ที่อยู่อาศัย เลี้ยงไก่, โค ผักสวนครัว เช่น ผักกาด ผักบุ้ง แปลงเกษตร ปลูกข้าวโพด, ข้าว	ที่อยู่อาศัยเพิ่มเติม - ปลูกไม้ยืนต้น ลำไย	แปลงเกษตร เพิ่มเติม - ปลูกยางพารา บนรอบแปลงนา

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	อดีต	ปัจจุบัน	ข้อคิด ในการใช้ชีวิต	แผน 3 ปี		
					ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
4	นางพัชรินทร์ จันทร์ขุม	-ไม่มีที่ดิน -รับจ้าง	-มีที่ดินทำกิน	ข้อที่ 1 อย่าทำลาย ความหวังของใคร เพราะเขาอาจจะ เหลืออยู่แต่หนี้ก็ได้	ที่อยู่อาศัย -ปลูกผักสวนครัว บวบ,มะนาว,ชะอม พริก,ผักเชียงดา -เลี้ยงปลา,กบ,วัว แปลงเกษตร - พริก,ข้าวโพด,	ที่อยู่อาศัย เพิ่มเติม -เลี้ยงกุ้งฝอย ไก่ และหมู แปลงเกษตร เพิ่มเติมไม้ยืนต้น	ที่อยู่อาศัยเพิ่มเติม -มะนาวปลูกใน ท่อซีเมนต์ ปลูกกล้วย ปรับปรุงบำรุงดิน ข้าวโพด ,พริก
5	นายสมพาส แสงปิ่น	-รับจ้าง -ช่างเฟอร์นิเจอร์ -ไม่มีที่ดิน	-มีที่ดิน -มีความรู้เรื่องจบ ปวส.ด้านเกษตรนำมา พัฒนา ปลูกพืช และ เลี้ยงสัตว์	ข้อที่ 24 จริงจังและ เดี่ยวใจญ่ต่อตัวเอง แต่อ่อนโยน และ ผ่อนปรนต่อผู้อื่น	ที่อยู่อาศัย -แดงควา,ฟักทอง - ไร่พื้นเมือง หมู วัว ปลาตุ๊ก แปลงเกษตร -ข้าว,แดงควา	ที่อยู่อาศัย เพิ่มเติม - เลี้ยงกุ้งฝอย	ที่อยู่อาศัย เพิ่มเติม - ปลูกไม้ยืนต้น และพัฒนาแปลง เกษตรกรรม ปรับปรุงบำรุงดิน

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ- สกุล	อดีต	ปัจจุบัน	ข้อคิด ในการใช้ชีวิต	แผน 3 ปี		
					ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
6	นายสุวิชา เกาะแก้ว	-พนักงานบริษัท -ไม่มีที่ดิน	-ใช้ความรู้จาก พนักงานบริษัท ปรับ ใช้พื้นที่ของตน - ปลูกพืชเชิง เศรษฐกิจ	ข้อที่ 23 ประเมิน ตนเองด้วยมาตรฐาน ของตนเอง ไม่ใช่ ด้วยมาตรฐานของ คนอื่น	ที่อยู่อาศัย -ปลูกผักสวนครัว กระเพรา, โหระพา เชียงดา เลียงไก่ แปลงเกษตร -ปลูกลำไย -แตงกวา	ที่อยู่อาศัย -เลี้ยงกุ้งฝอย, -เลี้ยงกบไว้ขยายทำ พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ แปลงเกษตรเพิ่มเติม -ปลูกไผ่	-ปลูกพริก และ ทำน้ำส้มควันไม้ จากไม้ลำไย
7	นายขจร ฝั้นคำ	รับจ้างทั่วไป	-มีที่ดิน ปลูกไม้ยืนต้น ผักสวนครัว	ข้อที่ 5 จะคิดการใด จงคิดการใหญ่ๆ เข้า ไว้ ต่อเติมความสนุก สนามลงไปเล็กน้อย	ที่อยู่อาศัย -พืชผักสวนครัว - ปลูกเสาวรส - เลียงไก่, วัว แปลงเกษตร -ปลูกข้าว -ปลูกยูคาลิปตัส แปลงนา	ที่อยู่อาศัย -เลี้ยงกุ้งฝอย, ปลา ไก่ แปลงเกษตร -ผักพื้นบ้านหวานใน แปลงนา -ปลูกเคยสลัดกับ ยูคา	ปรับปรุงบำรุง ดินและปลูก เพิ่มเติมและ ซ่อมแซมต้นไม้ ที่ตาย

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	อดีต	ปัจจุบัน	ข้อคิด ในการใช้ชีวิต	แผน 3 ปี		
					ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
8	นายประจวบ บังเงิน	-ไม่มีที่ดิน เช่าที่ดิน -รับจ้างทั่วไป	-มีที่ดิน -ทำการเกษตรปลูกข้าว ข้าวโพด	ข้อที่ 9 ใครจะ วิจารณ์เราช่างใจก็ช่าง ไม่ต้องไปเสียเวลา โต้ตอบ	ที่อยู่อาศัย -ข้าวโพด -ผักสวนครัว แปลงเกษตร -ปลูกข้าว ข้าวโพด	ที่อยู่อาศัยเพิ่มเติม -ปลูกไม้ยืนต้น ส้มโอ ไม้เลื้อยน้ำ -เลี้ยงกุ้งฝอย แปลงเกษตร -จุดบ่อสระ 2 งาน ปลูกผักบนคันนา และรอบสระที่ขุด	ที่อยู่อาศัยเพิ่มเติม -เลี้ยงไก่, หมู หอม แปลงเกษตร -ปลูกไม้ยืนต้น มะนาว กระท้อน มะพร้าว -ปลูกพืชสวนครัว บนแปลงคันนา

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ-สกุล	อดีต	ปัจจุบัน	ข้อคิด ในการใช้ชีวิต	แผน 3 ปี		
					ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3
9	นายสุนทร แก้วเมืองคำ	- ปลุกพืชเชิงเดี่ยว จากการเช่าที่ - รับจ้างทั่วไป	- ปลุกพืชเชิงเดี่ยว บนที่ดินของ ตัวเอง	ข้อที่ 9 ใครจะ วิจารณ์เรายังงี้ก็ช่าง ไม่ต้องไปเสียเวลา โต้ตอบ	ที่อยู่อาศัย - ผักสวนครัว - พริกขอส - เลี้ยงวัว แปลงเกษตร - ปลุกข้าว, ข้าวโพด	ที่อยู่อาศัย เพิ่มเติม - เลี้ยงกุ้งฝอย - ปลุกไผ่ - ปลุกต้นสัก แปลงเกษตรเพิ่มเติม - ปลุกยูคา	ปลุกพืชทดแทน ซ่อมแซมที่ตายไป และปรับปรุงบำรุง ดิน
10	นายจรัส คำฮ้อย	- รับจ้างทั่วไป - ไม้ที่คืน	- ไม้ที่คืน - ปลุกพืชผัก สวนครัว และ ปลุกข้าว	ข้อที่ 5 จะคิดการใด จงคิดการใหญ่ๆ เข้า ไว้ ต่อเติมความสนุก สนานลงไปเล็กน้อย	ที่อยู่อาศัย ผักสวนครัว พริก, กะหล่ำ, บวบ เลี้ยงหมู แปลงเกษตร - ปลุกข้าวนาปี ข้าวนาปรัง	ที่อยู่อาศัย เพิ่มเติม - เลี้ยงกุ้งฝอย, ปลา - ปลุกมะนาว แปลงเกษตร เพิ่มเติม - ปลุกกล้วยรอบ คันทนา และต้นสัก	ปรับปรุงบำรุงดิน และซ่อมแซม ต้นไม้ที่ตายไป

การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการวางแผนครอบครัว

1. เกษตรกรได้เรียนรู้จากการทบทวนตนเองตั้งแต่อดีต – ปัจจุบัน
2. เกษตรกรได้เรียนรู้ศักยภาพของตน จากการวิเคราะห์ครอบครัว
3. เกษตรกรได้เรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ทำให้เห็นการพัฒนาของเพื่อน และของตัวเอง เกิดการเรียนรู้ และเปรียบเทียบ เพื่อพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น
4. เกษตรกรได้เรียนรู้จากการภายนอกชุมชน และจากเกษตรกรตัวอย่าง สามารถนำมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพของตน โดยยึดหลักแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
5. เกษตรกรได้เรียนรู้จากข้อคิดในการดำเนินชีวิต เป็นแรงผลักดันทำให้เกิดการพัฒนาครอบครัวให้ก้าวเดินต่อไป ตามแผนที่วางไว้

กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร

ความเป็นมา และแนวคิดการสร้างองค์ความรู้ใหม่

ในสภาพปัจจุบันเกษตรกรได้รับรู้ข่าวสารด้านเกษตร จากแหล่งต่าง ๆ มากมาย และนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิตของตน ได้อย่างประสบผลสำเร็จต่อการประกอบอาชีพ

การสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นชุมชน เป็นสิ่งหนึ่งที่เกษตรกรได้รับการศึกษาดูงานและการรับรู้จากสื่อจากภายนอก เป็นจุดประกายแนวคิดเป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างองค์ความรู้ใหม่ กระบวนการเรียนรู้ใหม่ และพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ บนพื้นฐานการคิดบนความต้องการของเกษตรกร และการพึ่งตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การเลี้ยงกุ้งฝอยในบ่อพลาสติก ซึ่งพบว่า เกษตรกรรายหนึ่ง คือ นายไพศาล จันทร์ขุมได้รับความรู้จากโทรทัศน์รายการหนึ่ง ของช่อง 7 หรือ 5 เกษตรกรทราบแน่ชัด เนื่องจากตนเปิดดูโทรทัศน์ช่วงที่รายการดำเนินไปได้ช่วงหนึ่ง แต่สนใจที่จะทดลองทำ โดยเริ่มเรียนรู้จากการทำด้วยตนเองและชักชวนเพื่อนสนิท เริ่มเรียนรู้ด้วยกันประมาณ 2-3 คน แต่พบว่าไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากขาดความรู้และประสบการณ์การเลี้ยง เมื่อนักวิจัยได้เข้าไปดำเนินการจัดทำเวทีวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน ทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอีกครั้ง เกษตรกรท่านนี้จึงนำสิ่งที่ตนเรียนรู้จากสื่อโทรทัศน์ มาเล่าประสบการณ์การประกอบอาชีพให้เพื่อนเกษตรกรท่านอื่นๆ และนักวิจัยฟัง เป็นผลให้เกษตรกรรายอื่นสนใจและมีความต้องการในการเรียนรู้และศึกษาการเลี้ยงกุ้งฝอย เพราะเห็นว่าการเลี้ยงกุ้งฝอยเป็นอาหารท้องถิ่นยอดนิยมของคนภาคเหนือ

(กุ้งเต้น) อีกทั้งถ้าสามารถเลี้ยงกุ้งฝอยได้จะทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เกษตรกรจึงขอให้นักวิจัยช่วยค้นหาข้อมูลการเลี้ยงกุ้งฝอยให้ ทั้งนี้เกษตรกรเห็นว่า นักวิจัยสามารถค้นหาข้อมูลการทำ การเกษตรผสมผสาน 3 ชั้น 5 ชั้น 9 ชั้น ให้เกษตรกรมีความรู้เพิ่มเติม จากการสืบค้นข้อมูลทาง อินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นข้อจำกัดของเกษตรกรที่ไม่สามารถทำได้และไม่มีเครื่องมือ

นักวิจัยจึงรับหน้าที่ในการสืบค้นข้อมูลให้กับเกษตรกร เพราะเห็นว่าเกษตรกรมี ความสนใจตั้งใจในการเรียนรู้และสนใจพัฒนาองค์ความรู้ของตนเพื่อประกอบอาชีพบนพื้นฐาน ความต้องการของเกษตรกร นักวิจัยเริ่มสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต พบว่า การเลี้ยงกุ้งฝอยเป็น สัตว์น้ำเศรษฐกิจทางเลือกหนึ่งที่เลี้ยงได้แบบการค้า กุ้งฝอยเป็นกุ้งน้ำจืดขนาดเล็กพบได้ทั่วไปใน ภูมิภาคของประเทศไทย เป็นที่นิยมบริโภคกันทั่วไป เช่น กุ้งเต้น ทอดมันกุ้ง กุ้งฝอยทอด กุ้งฝอยมี คุณค่าทางโภชนาการสูงทั้งโปรตีนและแคลเซียม ปัจจุบันนี้กุ้งฝอยเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากการเสื่อม โทรมของแหล่งน้ำธรรมชาติ บางครั้งใช้กุ้งฝอยเป็นอาหารเลี้ยงอนุบาลลูกปลาเศรษฐกิจ เช่น ปลาบู่ ปลาช่อน ปลากRAY และปลาสร้อย ทำให้เกิดความไม่เพียงพอต่อความต้องการที่มีแนวโน้มสูง มากขึ้น ขณะนี้ราคากุ้งฝอยในท้องตลาดตั้งแต่กิโลกรัมละ 300-400 บาท มีเกษตรกรบางรายนำมา เพาะเลี้ยงกุ้งฝอย ผลปรากฏว่า อัตราการรอดต่ำ เลี้ยงอย่างหนาแน่นไม่ได้ และอาจจะไม่คุ้มค่ากับ การลงทุน และค้นพบเกษตรกรบุคคลที่ทำการเลี้ยงกุ้งฝอย นักวิจัยจึงนำข้อมูลเอกสารที่ค้นคว้าจาก แหล่งต่าง ๆ มาให้เกษตรกร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการทดลอง เลี้ยงกุ้งฝอย

1. เอกสารจากการเลี้ยงกุ้งฝอยของนางจันทร์ ชัยภา ประธานศูนย์เรียนรู้เครือข่าย การเลี้ยงสัตว์อินทรีย์ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
2. เอกสารสรุปผลการวิจัยการเลี้ยงกุ้งฝอย ของดร.บัญญัติ ทองมี อาจารย์ประจำ คณะประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. เอกสารการจัดองค์ความรู้ (KM) เรื่องการเลี้ยงกุ้งฝอย ของนายฉลาด ศรีทา น้อย นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา เมื่อปี พ.ศ. 2553
4. สืบค้นข้อมูล และบันทึกข้อมูลเป็นรูป VDO จากย้อนหลังรายการของช่อง 7 สี ชื่อรายการตามทันเกษตร : เลี้ยงกุ้งฝอยในบ่อพลาสติก ของเกษตรกร นายสงบ หาญกล้า จากบ้าน คอนคะหนิน อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้บรรยาย
5. โครงการเครือข่าย สวทช.ภาคเหนือ จัดฝึกอบรมให้แก่กลุ่มเกษตรกรใน ชุมชน อ.เวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

นักวิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ไปสืบค้นมาให้กับเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรกร มีความต้องการเรียนรู้จากประสบการณ์เกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ มากกว่าเป็น รายงาน หรือผลงานการวิจัยของสถาบันต่าง ๆ ดังนั้นจึงคัดเลือกที่จะรับข้อมูลในการชม VDO จาก ข้อมูลจากวิทยากร นายสงบ หาญกล้า จากบ้านดอนตะหนิน อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา เพราะเป็นเกษตรกรที่ทำจริง ปฏิบัติจริง และได้ผล จากการสรุปทบทวนการเรียนรู้จากการสืบค้น ข้อมูล เกษตรกรมุ่งหวังอยากเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของตัววิทยากร และต้องการปฏิบัติจริง ในพื้นที่ของตน เกษตรกรในชุมชนเห็นว่านักวิจัยได้ดำเนินการกับกลุ่มตัวแทนของเกษตรกรที่ถูก คัดเลือก 10 รายในการทำงานวิจัยอยู่แล้ว จึงเห็นว่าควรเริ่มทดลอง และปฏิบัติจริงกับเกษตรกรทั้ง 10 รายก่อน ผลเป็นประการใดให้นำมาบอกเล่าประสบการณ์ การเรียนรู้กับชุมชนต่อไป

เกษตรกร 10 ราย แลกเปลี่ยน และระดมความคิด ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลที่ นักวิจัยไปสืบค้นมา พบว่า นายสงบ หาญกล้า เป็นผู้นำเกษตรกรก้าวหน้า ในการทดลองเลี้ยงกุ้ง ฝอย ในบ่อพลาสติก และประสบผลสำเร็จ อีกทั้งต้นทุนการผลิตต่ำ เกษตรกรสามารถลงทุนด้วย ตัวเองได้ และต้องการเรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติ เกษตรกรจึงมีแนวคิดที่ต้องการให้นายสงบ หาญกล้า เป็นวิทยากรบรรยายองค์ความรู้การเลี้ยงกุ้งฝอยในบ่อพลาสติก ในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจ พอเพียงอำเภอเมืองเขียงราย โดยการจะรวบรวมเงินเป็นค่าเดินทาง ให้กับวิทยากรท่านนี้ มา บรรยายและทดลองการทำบ่อพลาสติกในการเลี้ยงกุ้งฝอย และขอให้นักวิจัยประสานงานให้ เกษตรกรด้วย ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด วิทยากรสามารถจะมาได้หรือไม่

นักวิจัย ได้ดำเนินการติดต่อวิทยากรทางโทรศัพท์ และบอกเล่าเหตุการณ์ ที่เป็น เหตุผลในการติดต่อให้ท่านวิทยากรมาบรรยายในพื้นที่นิคมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเขียงราย หลังจากวิทยากรนายสงบ หาญกล้าได้ฟังเหตุผล ความต้องการของเกษตรกรแล้วจึงตอบตกลง เนื่องจากเห็นเป็นเกษตรกรด้วยกัน และจะเป็นประโยชน์อย่างแท้จริงกับผู้เรียนรู้ เพราะตั้งใจฝึก ปฏิบัติจริง อีกทั้งตนต้องการสร้างเครือข่ายการเลี้ยงกุ้งฝอย ในบ่อพลาสติกด้วย จึงตอบตกลงที่จะ มาบรรยาย นักวิจัยจึงบอกข่าวดีกับเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรรู้สึกดีใจ และทำการนัดวันในการเรียนรู้ ซึ่งได้ในวันที่ 14 ตุลาคม 2553

การเสริมสร้างความรู้เรื่องการเลี้ยงกุ้งฝอย ในบ่อพลาสติก

วันที่ 14 ตุลาคม 2553 วิทยากรนายสงบ หาญกล้า บรรยายโดยการถอดบทเรียน ชีวิตในการเลี้ยงกุ้งฝอย ในบ่อพลาสติก จากแนวคิดของตนเองที่ทำการทดลองการเลี้ยงกุ้งฝอย ใน บ่อพลาสติก ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยง และปัจจัยที่ส่งผลให้การเลี้ยงกุ้งฝอยประสบผลสำเร็จ

และในภาคบ่าย เกษตรกรทดลองปฏิบัติการทำบ่อพลาสติก ในบ่อตัวอย่างของนายประจวบ บั้งเงิน เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

ภาพ 85 บรรยายการเลี้ยงกุ้งฝอย และการสาธิตการทำบ่อกุ้ง

กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

1. เกษตรกรรับรู้ข่าวสารการเลี้ยงกุ้งฝอยจากสื่อโทรทัศน์
2. เกษตรกรทดลองทำ โดยการทดลองเลี้ยงกุ้งฝอย ด้วยตนเอง
3. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน โดยการชักชวนเพื่อนทำ
4. ถ่ายทอดความรู้การเลี้ยงกุ้งฝอยให้เพื่อนในกลุ่มฟัง และเกิดสนใจที่เรียนรู้กุ้งฝอย เนื่องจากเป็นอาหารท้องถิ่นภาคเหนือ และได้ราคาดี
5. ร่วมกลุ่มคนสนใจ การเลี้ยงกุ้งฝอยในบ่อพลาสติก

6. แสวงหาผู้รู้ โดยขอให้นักวิจัย สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อค้นหาวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้
7. ได้ข้อมูลวิทยากรจากการสืบค้น เกษตรกรนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบข้อมูล และตั้งใจเลือกวิทยากรที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร
8. เกษตรกรรวบรวมเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางของวิทยากร
9. วิทยากรแจ้งวัน เวลา ในการมาถ่ายทอดความรู้
10. เกษตรกรได้เรียนรู้พร้อมลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกับวิทยากร

ผลจากการเรียนรู้การเลี้ยงกุ้งฝอยในบ่อพลาสติก

เกษตรกร

1. เกษตรกรได้แลกเปลี่ยน เรียนรู้ และมีองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาการประกอบอาชีพ บนความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง และภูมิใจที่การเรียนรู้ของตนบรรลุเป้าหมายที่วางแผนไว้ คือ ได้วิทยากรตรงตามความต้องการ เกษตรกรได้เรียนรู้ประสบการณ์จากวิทยากรโดยตรง และได้เรียนรู้จากการการปฏิบัติจริงร่วมกับวิทยากร
2. เกษตรกรได้เรียนรู้จากการแบ่งปันข้อมูล การถ่ายทอดข้อมูลให้เพื่อน
3. เกษตรกรมีความเสียสละ ในการออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางของวิทยากรทำให้ชุมชนเกิดการเอื้ออาทร และเกิดการพึ่งพาตนเอง
4. เกษตรกรรู้ว่าต้องเรียนรู้ และแสวงหาผู้รู้ เข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ของตนได้สำเร็จ และจุดประกายแนวคิดในการทำการเลี้ยงกุ้งฝอย ในบ่อพลาสติก
5. เกษตรกรได้เรียนรู้จากสื่อโทรทัศน์ สื่อวารสาร ต่าง ๆ ทางการเกษตรสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้พัฒนาอาชีพของตนได้ ทำให้เกษตรกรแสวงหาความรู้ได้อย่างไม่หยุดนิ่ง และหาความรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความต้องการของเกษตรกร และต้องให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ของตนด้วย

วิทยากร

วิทยากร ได้รู้ว่ามีกรมเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอเมืองเชียงราย มีสภาพแวดล้อมภูมิประเทศอย่างไร และมีความเป็นมาในการจัดตั้งนิคมฯ อย่างไร จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และวิทยากรได้เครือข่ายการเลี้ยงกุ้งฝอย ในบ่อพลาสติก

นักวิจัย

นักวิจัยได้เรียนรู้ว่า เกษตรกรมีพื้นฐานความรู้ทางการเกษตร และมีการพัฒนาความรู้การประกอบอาชีพการเกษตรใหม่ ด้วยตัวเอง แต่มีข้อจำกัดในการค้นหาแหล่งข้อมูลเพิ่มเติม จึงเป็นบทบาทของผู้ที่ทำงานร่วมกับชุมชน หรือเกษตรกรที่ต้องเสริมสร้าง และเป็นที่ปรึกษาให้กับเกษตรกร เรียนรู้ร่วมกับเกษตรกร การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นการเรียนรู้บนความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างยั่งยืน โดยบางครั้งการพัฒนาไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณ และพบว่าเกษตรกรมีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์การประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับสภาพภูมิแวดล้อม และศักยภาพของตน โดยอาศัยหลักการพึ่งตนเอง เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล